

> RETOURADRES Postbus 1992, 6201 BZ

BEZOEKADRES
Mosae Forum 10
6211 DW Maastricht

Aan de dames en heren,
leden van de gemeenteraad

POSTADRES
Postbus 1992
6201 BZ

ONDERWERP
Onderzoek Jeugdige Ondernemers Limburg

DATUM
19 april 2022
Verz. 20 april 2022

BIJLAGEN
2

BEHANDELD DOOR
CJR (Christian) Gijselaers

TELEFOONNUMMER
043 350 4232

ONZE REFERENTIE
2022.09540

E-MAILADRES
Christian.Gijselaers@maastricht.nl

FAXNUMMER
043 - 350 4448

UW REFERENTIE
--

Geachte raadsleden,

Het Regionaal Informatie en Expertise Centrum (RIEC) Limburg is in 2021, met versterkingsgelden van het Rijk, de Task Force Jeugdige Ondernemers gestart. Een eerste taak voor deze taskforce was om onderzoek te doen naar de aard en omvang van de jeugdige ondernijningsproblematiek in Limburg.

Het onlangs gepubliceerde rapport "Jeugdige Ondernijning in Limburg" (zie bijlagen) biedt de gevraagde inzage en presenteert bevindingen, conclusies en aanbevelingen rondom deze problematiek. Er wordt een provinciaal beeld geschetst, waar de lokale situatie in Maastricht niet van afwijkt. U heeft daar afgelopen week over kunnen lezen in De Limburger, en het leek me goed u via deze Raadsinformatiebrief iets meer achtergronden te geven bij onze situatie en aanpak.

Onze jongeren worden op een steeds jongere leeftijd geronseld voor het uitvoeren van ondernijvende 'klusjes' waarmee snel geld verdiend kan worden. Geld dat niet zo snel verdiend kan worden met een baantje als bijvoorbeeld vakkenvuller bij de plaatselijke supermarkt. De verleiding van het snelle geld is groot, zeker ook onder invloed van de sociale media. In deze online digitale leefwereld worden dure kleding, statusverhogende schoenen maar ook bepaalde taal en gedrag als normaal gezien. De dynamiek is daarmee veranderd ten opzichte van vroeger: een kind wordt tegenwoordig niet alleen op een schoolplein of op straat geronseld door criminelen: het gebeurt ook online, thuis op de bank, in een van de vele social mediakanalen. Dit 'onzichtbaar' ronselen gebeurt op grote schaal. Criminelen maken van alle mogelijkheden, dus ook online, volop en handig gebruik.

Deze ontwikkelingen rondom (een deel van) onze jongeren zijn ons bekend. Wij delen de in het rapport uitgesproken zorgen. Wij werken daarom in Maastricht reeds vanuit een aanpak om jongeren aan de voorkant voor te lichten, perspectief te bieden en waar nodig met repressieve maatregelen te begrenzen.

We doen dit integraal, met als doelstelling tijdig passende hulp, zorg of bijsturing te geven aan individuele jeugdigen dan wel jongerengroepen waarover zorgen bestaan over overlast gevend of crimineel gedrag, of in die relatie over de thuissituatie of het functioneren op school. Als het nodig is treden we ook streng op. Aan deze werkwijze nemen verschillende netwerkpartners deel. Deze zijn werkzaam op de terreinen jeugdhulp, (jeugd) gezondheidszorg, onderwijs, maatschappelijke ondersteuning, werk en inkomen, het Zorg en Veiligheidshuis en politie. Samenwerking is noodzakelijk: deze problematiek is niet op te lossen door één enkele partij.

DATUM
19 april 2022

Deze aanpak is samen met (keten)partners in ontwikkeling en vraagt om een goede verbinding en samenwerking, inclusief de jeugdige en ouders. Daarbij is de verbinding met het sociaal domein belangrijk op het vlak van preventie en perspectief, op de gebieden Jeugd en Onderwijs. Naast de huidige interventies nemen we dit ook mee binnen de implementatie van het programma Opgroeien in een Kansrijke Omgeving. Daarin kijken we naar alle domeinen rondom de jongere, ook vanuit sport en cultuur.

Het rapport van het RIEC helpt bij deze opgave. De bevindingen en aanbevelingen uit het rapport op deze vlakken worden meegenomen in onze integrale beleidsanalyse, bij het formuleren van onze gezamenlijke prioriteiten en bij de vorming van nieuw beleid, zoals het nieuwe Meerjarenplan Veiligheid voor de komende periode.

Wij zullen uw raad steeds informeren en waar nodig bij deze ontwikkelingen betrekken.

Hoogachtend,

J.M. Penn-te Strake
Burgemeester

Fenomeenonderzoek Jeugdige Ondernemers Limburg

*Er speelt van alles, maar lang niet alles wordt gezien.
Pas als je focus aanbrengt ga je iets zien.*

Regionaal Informatie en Expertise Centrum (RIEC)
Limburg

Colofon

Dit rapport is samengesteld door het RIEC Limburg.

Opdrachtgever	:	Het rapport is opgesteld in opdracht van de stuurgroep RIEC Limburg
Status	:	Definitieve versie
Cluster	:	Intelligence & Onderzoek in samenwerking met de Taskforce Jeugdige Ondernemers
Datum	:	22 maart 2022
Rubricering	:	Openbaar rapport

Inhoudsopgave

Voorwoord	4
1 Inleiding	5
2 Methodiek	6
2.1 Onderzoeksopzet	6
2.1.1 Kwantitatief onderzoek	6
2.1.2 Kwalitatief onderzoek	8
2.2 Theoretisch kader	9
2.3 Beperkingen	10
3 Resultaten analyse	11
3.1 Jeugd in beeld	11
3.1.1 Algemeen beeld	11
3.1.2 Criminele carrière	13
3.1.3 Motivatie	16
3.1.4 Fenomenen/trends	17
3.2 Factoren van invloed	26
3.2.1 Persoonskenmerken	26
3.2.2 Gezinssituatie	29
3.2.3 Onderwijs	31
3.2.4 Sociale druk	35
3.2.5 Omgevingskenmerken	36
3.2.6 Maatschappelijke ontwikkelingen	38
3.2.7 Verkokering instanties	39
3.3 Behoeftepeiling	40
3.3.1 Successen	40
3.3.2 Behoeften	41
4 Conclusie en aanbevelingen	43
4.1 Aanbevelingen	45
4.1.1 Preventief	45
4.1.2 Perspectief	47
4.1.3 Repressief	49
5 Geraadpleegde bronnen	50
6 Bijlagen	54

Voorwoord

Geachte lezer,

Om Limburgse jongeren veilig en gezond te laten opgroeien, is een veilige leefomgeving nodig. In de media kwamen toenemende berichten over groeiend bezit en gebruik van wapens onder jongeren en heviger incidenten die gepleegd worden door steeds jongere plegers. Het RIEC Limburg heeft met versterkingsgelden van het Rijk de Task Force Jeugdige Ondernemers opgericht en een fenomeenonderzoek opgestart naar de aard en omvang van de problematiek in Limburg. Er is hier immers nog niet veel over bekend.

De vraag blijkt niet zo zeer te zijn *of*, maar *wanneer* een jongere te maken krijgt met een ondermijnend verzoek. Ook Limburgse jongeren worden op een steeds jongere leeftijd geronseld voor het uitvoeren van ondermijnende 'klusjes' waarmee snel geld verdiend kan worden. Geld dat niet zo snel verdiend kan worden met een baantje als vakkenvuller bij de plaatselijke supermarkt. Geld waarmee men dure kleding, statusverhogende schoenen of andere spullen kan aanschaffen. De verleiding van het snelle geld is groot, zeker ook in acht nemend welke invloeden sociale media hebben. De dynamiek is echter ook veranderd ten opzichte van vroeger: een kind wordt tegenwoordig niet alleen op een schoolplein of op straat geronseld door criminelen: het gebeurt ook online, thuis op de bank, in zijn of haar favoriete online game, op Instagram, TikTok of Snapchat. Dit 'onzichtbaar' ronselen gebeurt op grote schaal. Criminelen maken van alle mogelijkheden, dus ook online, volop en handig gebruik.

Aan ons de taak om uit te zoeken hoe groot het probleem precies is in Limburg én een aanpak te creëren om jongeren aan de voorkant voor te lichten, perspectief te bieden en waar nodig met repressieve maatregelen te begrenzen. In dit rapport vindt u de bevindingen die door de analisten zijn opgehaald uit diverse databronnen, interviews die gehouden zijn met gemeenten, het onderwijs, straf- en zorgpartners in Limburg en data die is opgehaald uit vragenlijsten die door jongeren zelf zijn ingevuld.

Kortom: er is een provinciaal beeld geschetst van de problematiek in Limburg. We zijn ons er echter bewust van dat lang niet alles terug komt in de cijfers. Ook uit de interviews die we hielden met professionals kwam dit duidelijk naar voren: er speelt van alles, maar lang niet alles is zichtbaar of wordt gezien, laat staan geregistreerd.

Ik moedig u graag aan het rapport, met conclusies en aanbevelingen door te nemen. Welke aanbevelingen uit het rapport zijn van toepassing op uw organisatie, behoeften en wensen? Wat gaat u - met deze kennis - morgen anders doen?

Indien er behoefte is aan ondersteuning, kunt u contact opnemen met de Task Force Jeugdige Ondernemers van het RIEC Limburg: riec-tfjo.limburg@politie.nl.

A handwritten signature in black ink, appearing to be "Petra Dassen".

Petra Dassen
Tijdelijk Portefeuillehouder Jeugdige Onderneming
Burgemeester Kerkrade

1 Inleiding

Zowel uit de 31 gemeentelijke integrale ondermijningsbeelden in Limburg als ook via andere kanalen, komen toenemende signalen naar voren over jongeren die betrokken raken bij ondermijnende criminaliteit. Dit speelt ook landelijk, het groeiend aantal berichten in de media hierover de afgelopen tijd bekrachtigt dit. Het betreffen signalen over jongeren die op (steeds) jonge(re) leeftijd in de criminaliteit belanden, geen geweld schuwen en jeugd die in een gezins-/sociale omgeving verkeert waarin een criminele carrière als normaal wordt beschouwd. Ook gaat het om kwetsbare jeugdigen die niet direct tot een jeugdgroep behoren maar die met mooie praatjes en beloften langzaam de ondermijnende criminaliteit worden ingetrokken door andere jeugd. Echter, vaak blijven jeugdigen die actief zijn op een crimineel carrière pad onder de radar.

In het recente coalitieakkoord (2021) komt de urgentie om dit fenomeen aan te pakken terug aangezien er extra geld wordt geïnvesteerd in de preventieve aanpak ter voorkoming dat jongeren de criminaliteit in gaan.

Hoewel het aantal signalen over de aanwas van jeugdigen in de ondermijnende criminaliteit ook in Limburg toeneemt, bestaat er nog geen concreet beeld van de ernst en de aard van deze problematiek. Meer inzicht hierin is noodzakelijk om de problematiek adequaat aan te kunnen pakken. Daartoe heeft de Stuurgroep RIEC opdracht gegeven een fenomeenanalyse uit te voeren naar de situatie in Limburg.

De vraag die centraal staat is: *“Wat is de aard en omvang van jongeren die betrokken zijn of kunnen worden in de ondermijnende criminaliteit in Limburg?”*

Door het beantwoorden van deze vraag ontstaat er een eerste beeld van de Limburgse situatie en ontstaan er concrete handvaten voor een gerichte aanpak en inzet van (preventieve) maatregelen. Bovenstaande overwegingen hebben geleid tot de volgende deelvragen die beantwoord gaan worden in dit rapport, toegespitst op de situatie in Limburg:

1. Wat is de omvang van ondermijnende jeugdcriminaliteit?
2. Wat is de aard van ondermijnende jeugdcriminaliteit?
3. In hoeverre verschillen jeugdige ondermijnende criminelen van jongeren die andere vormen van criminaliteit plegen?
4. Hoe raken jongeren betrokken bij de ondermijnende criminaliteit?
5. Welke indicatoren maken jongeren kwetsbaar om in de ondermijnende criminaliteit terecht te komen?
6. Wat zijn kenmerken van jongeren die betrokken zijn bij ondermijnende criminaliteit?
7. Welke beschermende factoren kunnen ervoor zorgen dat jongeren niet in de ondermijnende criminaliteit belanden?
8. Hoe kan voorkomen worden dat jongeren betrokken raken bij ondermijnende criminaliteit?
9. Wat zijn vanuit de onderzoeksbevindingen concrete aanbevelingen gericht op het tegengaan van het betrokken raken van jongeren in georganiseerde drugscriminaliteit?

2 Methodiek

Om antwoord te kunnen geven op de centrale vraag in dit onderzoek is gebruik gemaakt van data uit meerdere bronnen. Daarbij worden zowel literatuur als empirische bronnen gebruikt. Het onderzoek zal bestaan uit twee onderdelen: een kwantitatief onderdeel en een kwalitatief onderdeel. Hierbij ligt de focus steeds op de Limburgse situatie.

2.1 Onderzoeksopzet

2.1.1 Kwantitatief onderzoek

Het kwantitatieve onderzoek geeft een beeld van de ondermijnende jeugdcriminaliteit op basis van de geregistreerde criminaliteit. Hierbij is gebruik gemaakt van (geanonimiseerde) data van politie, Openbaar Ministerie (OM), de Financial Intelligence Unit (FIU) en het project Zicht op Ondermijning¹. De onderzoeksperiode loopt van 2018 tot en met 2021. Naast cijfers over de geregistreerde criminaliteit is er ook data meegenomen in het kwantitatief gedeelte afkomstig uit een zelfrapportage die is afgenomen onder scholieren in Limburg.

2.1.1.1 Politiecijfers

Om een beeld te krijgen van de geregistreerde ondermijnende jeugdcriminaliteit zijn alle politieregistraties opgevraagd in de eenheid Limburg die betrekking hebben op ondermijnende criminaliteit waarbij de verdachten tussen de 8 en 23 jaar oud zijn. De registraties zijn opgevraagd bij de politie eenheid Limburg. Er wordt bij het registreren gebruik gemaakt van incidentsoorten. Hieruit is een selectie gemaakt om ondermijnende criminaliteit te definiëren in het kader van dit onderzoek. Voor een overzicht zie bijlage 1.

2.1.1.2 Openbaar Ministerie

Naast de politieregistraties geven ook de zaakregistraties van het Openbaar Ministerie een beeld van de geregistreerde aard en omvang van ondermijnende jeugdcriminaliteit. Zaakregistraties geven aan hoeveel jongeren daadwerkelijk zijn aangemerkt als verdachte, hoeveel zaken waarbij een jongere als verdachte wordt aangemerkt worden opgepakt, om welk type ondermijnende delicten het hierbij gaat en de wijze van afdoening. Bij het Openbaar Ministerie zijn alle zaakregistraties opgevraagd voor de eenheid Limburg, waarbij jongeren tussen de 8 en 23 jaar oud als verdachte zijn aangemerkt van delicten die binnen ondermijnende criminaliteit worden geschaard. Ook zijn er bij het OM cijfers opgevraagd over lichte delicten en leerplichtzaken. Voor een overzicht van de maatschappelijke kwalificaties zie bijlage 2.

2.1.1.3 Financial Intelligence Unit

De Financial Intelligence Unit (FIU) is op basis van de Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme (Wwft) het centrale meldpunt, waar diverse meld plichtige instellingen ongebruikelijke transacties dienen te melden. Of een transactie ongebruikelijk is, wordt vastgesteld aan de hand van een aantal indicatoren. Vervolgens onderzoekt de FIU of transacties verdacht dienen te worden verklaard. Een verdacht verklaarde transactie kan een indicatie zijn voor witwassen. De verdacht verklaarde transacties worden ter beschikking gesteld aan diverse (bijzondere) opsporings-, inlichtingen- en veiligheidsdiensten.

De FIU heeft in het kader van dit onderzoek ook data aangeleverd. Er is onderzocht hoeveel transacties in de eenheid Limburg als verdacht worden aangemerkt waarbij de betrokkene tussen de

¹ www.zichtopondermijning.nl

8 en 23 jaar oud is, om welk type transacties het hierbij gaat en welke bedragen hiermee gemoeid zijn.

2.1.1.4 Zicht op Ondermijning

Voor het kwantitatieve gedeelte van dit onderzoek is samengewerkt met het project Zicht op Ondermijning dat voortgekomen is uit de City Deal. Binnen dit project worden data van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) gecombineerd met andere betrouwbare landelijke bronnen om patronen zichtbaar te maken en inzichten te verkrijgen die bijdragen aan de aanpak van ondermijnende criminaliteit. Voor een overzicht van deze bronnen zie bijlage 3. Het doel van de samenwerking met het project Zicht op Ondermijning is om een beeld van de Limburgse situatie te schetsen en inzicht te krijgen in de grootte en ernst van de problematiek.

De analyses die gemaakt zijn, hebben betrekking op jongeren tussen de 8 en 23 jaar die op 1 januari 2019 in Nederland woonden. Aan deze jongeren zijn verschillende kenmerken gekoppeld die zowel betrekking hadden op hun eigen persoonlijke situatie, hun familie of de buurt waarin ze woonden. De persoonsgegevens die vanuit het CBS ter beschikking zijn gesteld, zijn gepseudonimiseerd zodat de privacy gewaarborgd is. Om het risico op onthulling van individuele gevallen zo beperkt mogelijk te maken, zijn aantallen steeds afgerond op tientallen. Uitkomsten op basis van minder dan 10 waarnemingen zijn onderdrukt.

Deze analyses schetsen een algemeen beeld van het aantal jongeren dat verdacht wordt van een (ondermijnend) misdrijf, het soort delicten waar jongeren van verdacht worden en in hoeverre het de eerste keer is dat verdachte jongeren met de politie in aanraking komen. Ook zijn jongeren uit Limburg en Nederland vergeleken op een aantal demografische kenmerken (leeftijd, geslacht, opleidingsniveau, samenstelling huishouden, uitkeringsinformatie, Halt-registratie, vroegtijdig schoolverlaten, wanbetaling zorgverzekering en life-events²) om te onderzoeken of er verschillen zijn tussen ondermijnende en niet-ondermijnende verdachten en of Limburgse ondermijnende jongeren afwijken ten opzichte van Nederlandse ondermijnende jongeren. Ten slotte zijn familiale kenmerken (opleidingsniveau ouders, leeftijd moeder, schuldsanering ouders, life-events ouders en verdachte familieleden) en buurtkenmerken (gemiddelde woningwaarde, mate van stedelijkheid, bevolkingsdichtheid en woningen in bezit van woningcorporatie) meegenomen.

2.1.1.5 Zelfrapportage onder scholieren

Voor het zelfrapportage onderzoek onder scholieren is de samenwerking gezocht met Ventio Crime Prevention Science Institute, een onafhankelijk onderzoeks- en adviescentrum dat wetenschappelijk onderzoek doet naar de oorsprong en ontwikkeling van crimineel gedrag.

Het zelfrapportage onderzoek is een methode om rechtstreeks bij jongeren informatie te verzamelen over hun deelname aan ondermijnende criminaliteit, hoe zij betrokken raken bij deze activiteiten, demografische kenmerken die een rol spelen alsmede relevante risico- en beschermende factoren.

In verband met de uitvoerbaarheid van het onderzoek is er voor gekozen om de vragenlijst onder scholieren af te nemen binnen een zestal gemeenten in Limburg. De gemeenten Kerkrade, Heerlen, Echt-Susteren, Roermond, Vaals, Venlo en Venray zijn geselecteerd op basis van regio, grootte, aantal politieregistraties die betrekking hebben op ondermijnende jeugd en/of de risicoscore jonge aanwas uit het dashboard Zicht op Ondermijning³. Voor een overzicht van de risicoscores zie bijlage 4.

² Een life-event is een levensgebeurtenis die het leven van iemand beïnvloedt.

³ Binnen Zicht op Ondermijning is per gemeente een risicoscore berekend die aangeeft hoe groot het risico is op jonge aanwas in de drugscriminaliteit.

Er is een uitgebreide vragenlijst ontwikkeld die is afgenomen onder leerlingen op 16 scholen in het voortgezet onderwijs (vo) en het middelbaar beroepsonderwijs (mbo) in de gemeenten Heerlen, Kerkrade, Weert, Venlo, Roermond, Venray en Tegelen over de periode december 2021 tot medio maart 2022. Er hebben 690 leerlingen de vragenlijst ingevuld waarvan 310 jongens, 364 meiden en 16 personen die zich identificeerden als "andere". De gemiddelde leeftijd van deze jongeren is 16 jaar en het opleidingsniveau is vmbo (48,8 procent), havo (15,6 procent), vwo (13,2 procent), mbo (14,9 procent) en overig (7,5 procent). De gezinssituatie van de deelnemers was als volgt: ouders samen (61,1 procent), ouders gescheiden (28,9 procent), eenoudergezin (1,4 procent), overleden moeder (0,7 procent), overleden vader (3,0 procent) en anders (5,9 procent). De scholieren zijn (anoniem) vragen gesteld over hun mening over gedrag en hun ervaringen op school, maar ook in hun omgeving in relatie tot ondermijnende criminaliteit. Voor een overzicht van de vragenlijst zie bijlage 5.

2.1.2 Kwalitatief onderzoek

Het kwalitatieve onderzoek richt zich op de kennis en ervaring van professionals die in hun dagelijkse werkzaamheden met jeugdige ondermijners in aanraking komen. Het fenomeenonderzoek naar de aard en omvang van jeugdige ondermijners heeft betrekking op de hele regio Limburg. Evenals bij het zelfrapportage onderzoek is gekozen om het kwalitatief verdiepende onderzoek uit te voeren bij professionals die werkzaam zijn in de regio Kerkrade, Heerlen, Echt-Susteren, Roermond, Venlo, Venray en Vaals. In de praktijk is een groot deel van de bevroegde respondenten ook werkzaam in andere Limburgse gemeenten.

2.1.2.1 Professionals

In de periode van september 2021 tot februari 2022 zijn semigestructureerde interviews gehouden met een breed scala aan professionals die zowel op beleidsmatig terrein als in de praktijk in aanraking komen met jeugdigen in Limburg. Semigestructureerde interviews zijn interviews waarbij de vragen in een vooraf bepaalde volgorde worden opgesteld, maar waarbij eveneens een grote flexibiliteit gegarandeerd wordt (Dunn, in Longhurst, 2016). Hierdoor kunnen de data tussen de respondenten vergeleken worden, maar kunnen onderwerpen die door de openheid en flexibiliteit spontaan aan bod komen ook opgevolgd worden. De interviews zijn geanonimiseerd verwerkt. Er hebben in totaal 28 interviews plaats gevonden met respondenten werkzaam bij: Stichting Halt, Bureau Jeugdzorg Limburg, gemeente Echt-Susteren, gemeente Heerlen, gemeente Kerkrade, gemeente Vaals, gemeente Venray, Politie RBT Heerlen, RBT Heuvelland, RBT Kerkrade, RBT Roermond, RBT Venlo, RBT Venray, Raad voor de Kinderbescherming, Menswel Jongerenwerk, Secutor straatcoaches, Veilig Thuis Zuid- Limburg, Bureau Vroegtijdig Schoolverlaten, Zorg en Veiligheidshuis (ZVH) Noord, ZVH Midden, ZVH Parkstad en William Schrikker Stichting.

In deze interviews is stil gestaan bij de volgende vragen:

- Op welke manier komt de respondent in aanraking met ondermijnende jongeren?
- Welke signalen en risicofactoren ziet de respondent?
- Welk beeld heeft de respondent van de omvang van ondermijnende jeugdcriminaliteit?
- Welke jongeren raken volgens de respondent betrokken bij ondermijnende jeugdcriminaliteit?
- Hoe wordt er op signalen van ondermijnende jeugdcriminaliteit geacteerd?
- Waar liggen er kansen en behoeften?

2.1.2.2 Onderwijs

In dezelfde periode is ook onderwijspersoneel geïnterviewd van 52 scholen binnen de provincie Limburg in de gemeenten Kerkrade (11), Heerlen (18), Vaals (2), Echt-Susteren (2), Roermond (5), Weert (1), Venlo (12) en Venray (1). In deze gemeenten zijn alle scholen in het basisonderwijs, voortgezet onderwijs en middelbaar beroepsonderwijs benaderd om op vrijwillige basis mee te werken aan dit onderzoek. Er hebben 23 basisscholen (waarvan 4 speciaal basisonderwijs), 12

scholen in het voortgezet onderwijs (waarvan 6 voortgezet speciaal onderwijs), 10 scholen waar speciaal onderwijs wordt gegeven en 7 MBO scholen aangegeven een bijdrage te willen leveren. Zie bijlage 5 voor een overzicht van het aantal scholen die vrijwillig hebben deelgenomen per gemeente, onderverdeeld in onderwijssystemen.

In deze interviews zijn de respondenten eveneens gevraagd welke signalen en risicofactoren bij scholieren zichtbaar zijn, maar ook of het personeel voldoende uitgerust is om signalen te herkennen, wat er met signalen gebeurt, of er aandacht wordt besteed aan voorlichting, hoe de samenwerking verloopt, of er succesfactoren zijn en waar behoefte aan is. Ook de resultaten uit deze interviews zijn geanonimiseerd verwerkt.

2.2 Theoretisch kader

Er is sprake van ondermijnende criminaliteit wanneer criminaliteit in georganiseerde vorm plaats vindt en waarbij onder- en bovenwereld met elkaar vermengd raken. Deze vermenging is de essentie van ondermijnende criminaliteit. Ondermijnende criminaliteit kent veel verschijningsvormen, zoals mensenhandel en arbeidsuitbuiting, milieucriminaliteit, wapenhandel, illegaal gokken en zorgfraude. In Nederland zijn de drugsproductie en -handel de motor van deze ondermijnende criminaliteit, vooral vanwege de grote sommen geld die er in deze wereld omgaan en die ergens terecht moeten komen (Tops & Tromp, 2019).

Jeugdcriminaliteit raakt zeker het terrein van ondermijnende criminaliteit maar dient breder bekeken te worden. Voordat jeugdigen in de ondermijnende criminaliteit terecht komen, zijn zij vaak al actief in de algemene criminaliteit. Dit is criminaliteit waarbij de delicten wel strafbaar zijn, maar niet tot ondermijnende criminaliteit worden gerekend (zoals bijvoorbeeld diefstal of heling). In dit rapport hanteren we definities uit het project Straatwaarde(n) van RIEC Midden Nederland. Hier wordt gesproken over jeugd die nog geen criminele carrière heeft (jonge aanwas), jeugd die een beginnende carrière heeft in de ondermijnende criminaliteit (doorgroeier), jeugd die in de ondermijnende criminaliteit actief is (negatief rolmodel) en jeugd die wel doende is met criminele feiten maar onder de radar blijft.

De *jonge aanwas*, tussen 8 en 23 jaar, heeft nog geen criminele carrière in de ondermijnende criminaliteit. Er zijn 0 tot 2 registraties van ondermijnende delicten. Hij/zij vervult (nog) geen of een minimale rol in de vorm van 'kleinere klusjes'.

De *doorgroeier*, doorgaans vanaf 15 jaar, staat aan het begin van een criminele carrière in de ondermijnende criminaliteit en heeft meer dan 2 ondermijnende delicten op naam staan. Er zijn signalen waaruit blijkt dat hij/zij een criminele carrière in de ondermijning ambieert. Vermoedelijk is er al sprake van een rol in de uitvoering.

Het *negatief rolmodel*, doorgaans vanaf 18 jaar, heeft een gevestigde carrière in de ondermijnende criminaliteit. Hij/zij heeft duidelijk aanzien bij jonge aanwas/doorgroeiers en waant zich onaantastbaar. Er is een link met een groter crimineel netwerk.

Van de groep die *onder de radar* blijft is de leeftijd niet bekend en is er geen sprake van criminele historie afgaand op registraties. Hij/zij heeft wel een of meerdere relatie(s) met één of meer crimineel actieve persoon/personen. Zij zijn bereid tot het verlenen van een dienst (crime as a service).

2.3 Beperkingen

Een belangrijke beperking van het gebruik van geregistreeerde criminaliteit is dat cijfers altijd afhankelijk zijn van externe factoren zoals meldingsbereidheid, capaciteit en prioritering binnen de opsporingsinstanties. Daarbij is een kenmerk van alle vormen van criminaliteit, maar zeker ook van ondermijnende criminaliteit, dat het zich zo veel mogelijk afspeelt in het verborgene, buiten het beeld van overheidsinstanties. De aantallen en percentages die in het rapport genoemd worden, pretenderen geen volledig beeld te schetsen van de aard en omvang van jeugdige ondermijners in Limburg. De cijfers die voor de analyses gebruikt zijn, zijn de geregistreeerde cijfers; niet-geregistreeerde delicten (het zogenaamde 'dark number') blijven dus buiten beschouwing. De cijfers dienen dus vooral gezien te worden als een indicatie en richting, maar zijn niet de absolute waarheid.

Zelfrapportage van delinquent gedrag heeft ook diverse beperkingen (Van der Laan & Beerthuizen, 2018). Ten eerste wordt voor zelfrapportage slechts een deel van de jeugdige populatie ondervraagd. Hoewel de bevraagde scholen geografisch gezien gespreid liggen in Zuid- Midden- en Noord-Limburg, geven zij geen representatief beeld voor de gehele provincie aangezien niet alle scholen in Limburg hebben deelgenomen. Dit was niet haalbaar binnen de onderzoeksperiode en daarbij hebben niet alle scholen die benaderd zijn aangegeven te willen meewerken. Ook wordt in een zelfrapportagevragenlijst maar naar een beperkt aantal delicten gevraagd. Zelfrapportage heeft dus niet zoals politie- of justitiestatistieken betrekking op het hele scala van mogelijke delicten. Het gaat bij zelfrapportage vooral om de lichte en frequent voorkomende delicten. Een derde beperking is dat er het risico bestaat dat scholieren sociaal wenselijke antwoorden geven over delinquent gedrag. Hierbij geven de respondenten antwoorden die naar verwachting 'goed' of 'passend' zijn. De onderwerpen die bevraagd zijn kunnen als sociaal gevoelig ervaren worden, ze kunnen de respondenten een confronterend en bedreigend gevoel geven. Daarbij wordt sociaal onwenselijk gedrag eerder onder gerapporteerd (vb. drugs en alcoholgebruik, seksueel of agressief gedrag) (Verstraete, 2008).

Ten slotte heeft de coronapandemie ook voor een beperking gezorgd: in het onderwijs lag de prioriteit bij het functioneel lesgeven en zicht houden op de leerlingen waardoor er weinig ruimte was voor deelname aan het onderzoek. Ook heeft een groot gedeelte van de kwalitatieve interviews digitaal plaats gevonden door de geldende maatregelen. In vergelijking met de interviews die fysiek zijn afgenomen zorgde dit voor figuurlijke afstand waardoor er minder interactie ontstond en voelden niet alle respondenten de ruimte om vrijuit te antwoorden. Desondanks is er toch voldoende informatie opgehaald om een beeld te kunnen schetsen.

3 Resultaten analyse

In dit hoofdstuk zijn de resultaten van de kwantitatieve en kwalitatieve analyse samengevoegd. Ze zullen worden toegelicht kijkend naar jeugd die bij overheidsinstanties al in beeld is gerelateerd aan ondermijnende criminaliteit, factoren die van invloed kunnen zijn op het al dan niet starten van een criminele carrière en een behoeftepeiling van wat er nodig is om dit te voorkomen.

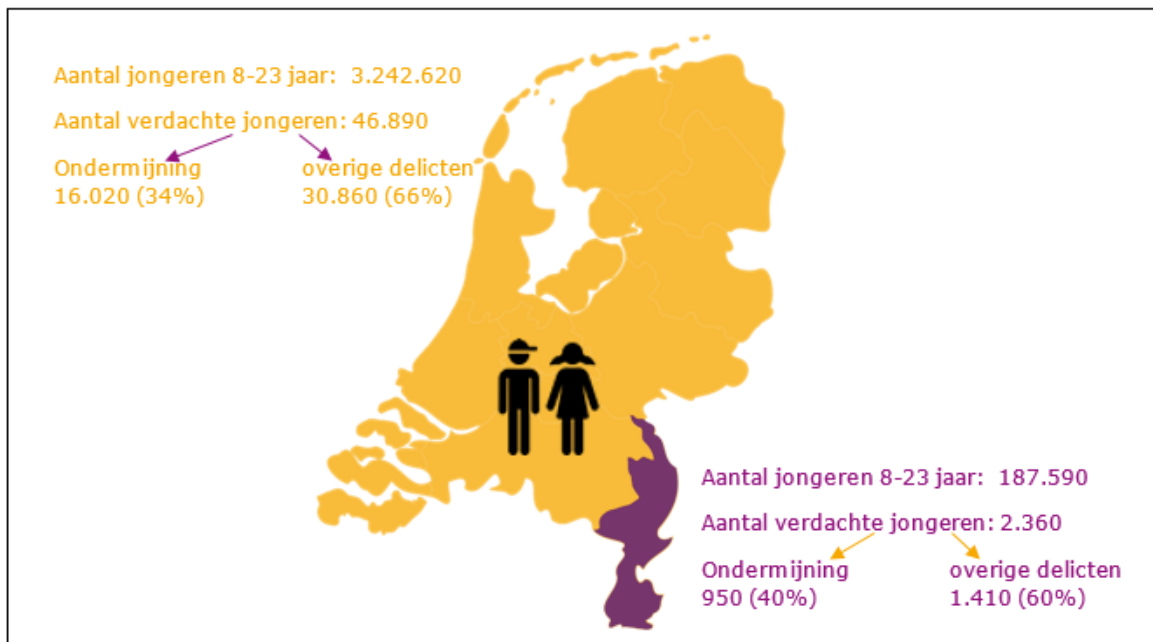
3.1 Jeugd in beeld

In deze paragraaf wordt een algemeen beeld geschetst van de situatie in Limburg. Er wordt toegelicht wat er aan cijfers bekend is inzake de criminaliteit gepleegd door jongeren in Limburg, er wordt gekeken naar wat opvalt in het verloop van de criminele carrière van jeugdigen, de motivatie van jongeren komt aan bod en ten slotte is er aandacht voor fenomenen en trends.

3.1.1 Algemeen beeld

Cijfers over jeugdcriminaliteit laten de afgelopen jaren een opvallende ontwikkeling zien, waarbij er enerzijds sprake is van een afname van jongeren in de criminaliteit en anderzijds een stijging van het aantal minderjarigen dat betrokken is bij ernstige criminaliteit (Weijers, Ferwerda en Roks, 2021(1)).

Figuur 1. (Verdachte) jongeren in Nederland en Limburg 2019 (bron: Zicht op Ondermijning)

Uit de kwantitatieve analyse van Zicht op Ondermijning (CBS) blijkt dat er 3,2 miljoen jongeren tussen de 8 en 23 jaar waren in Nederland op 1 januari 2019. Van deze jongeren woont 6 procent (187.000) in Limburg. Het aantal jongeren dat in 2019 verdacht wordt van een delict ligt rond de 1 procent zowel voor Nederland (1,4 procent) als voor Limburg (1,3 procent). Van de verdachte jongeren is landelijk te zien dat één derde ondermijnende delicten⁴ pleegt en twee derde niet-

⁴ Zie bijlage 6 voor een overzicht van de ondermijnende delicten.

ondermijnende delicten. Kijkend naar Limburg pleegt een groter gedeelte van de verdachte jongeren ondermijnende delicten (40 procent) dan niet- ondermijnende delicten (60 procent).

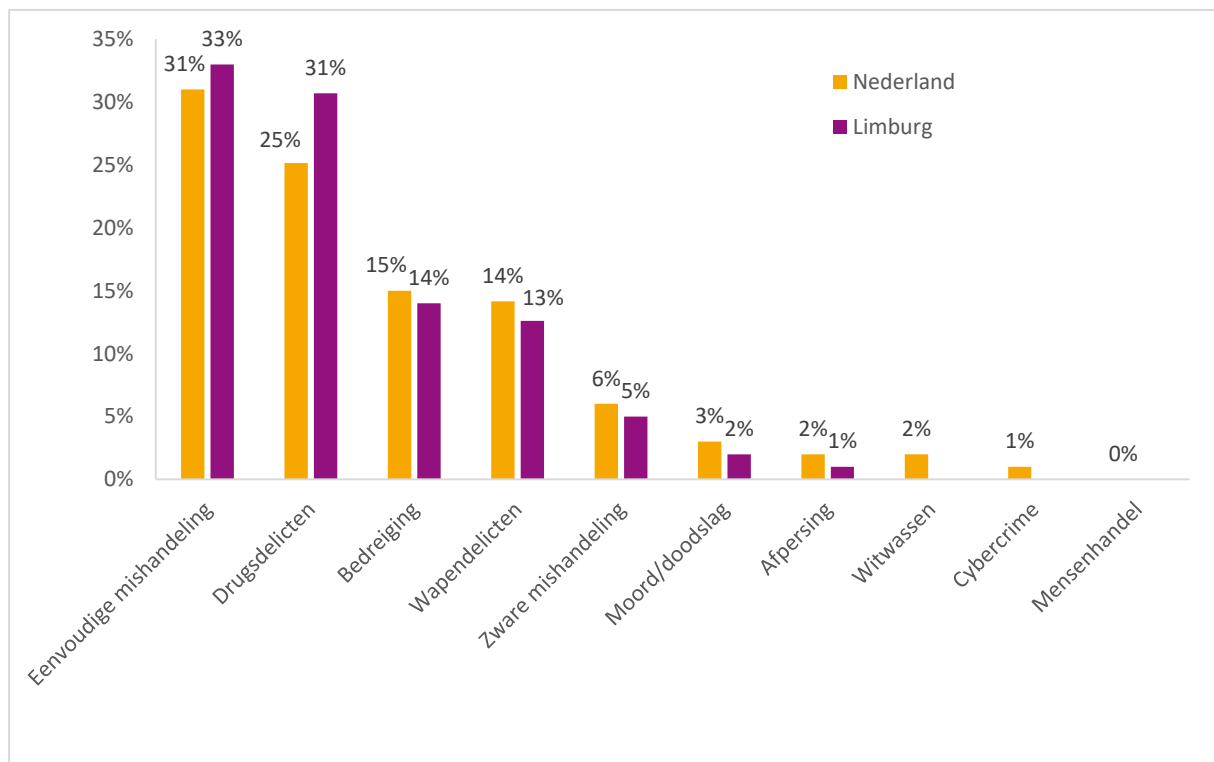
Soort delict

Nader ingezoomd op die ondermijnende delicten, zie figuur 2, blijkt dat 'eenvoudige mishandeling', gevolgd door 'drugsdelicten' het vaakst voorkomen onder jongeren. Professionals geven aan dat er sprake is van een toename van geweld onder jongeren, dit is ook zichtbaar in de cijfers.

"De afgelopen twee jaar is er problematiek met jeugdigen die vanuit kattenkwaad de drugs in gaan, drugs dealen, openlijk geweld plegen; mishandelingen met wapens. Dit neemt steeds meer toe en op steeds jongere leeftijd."

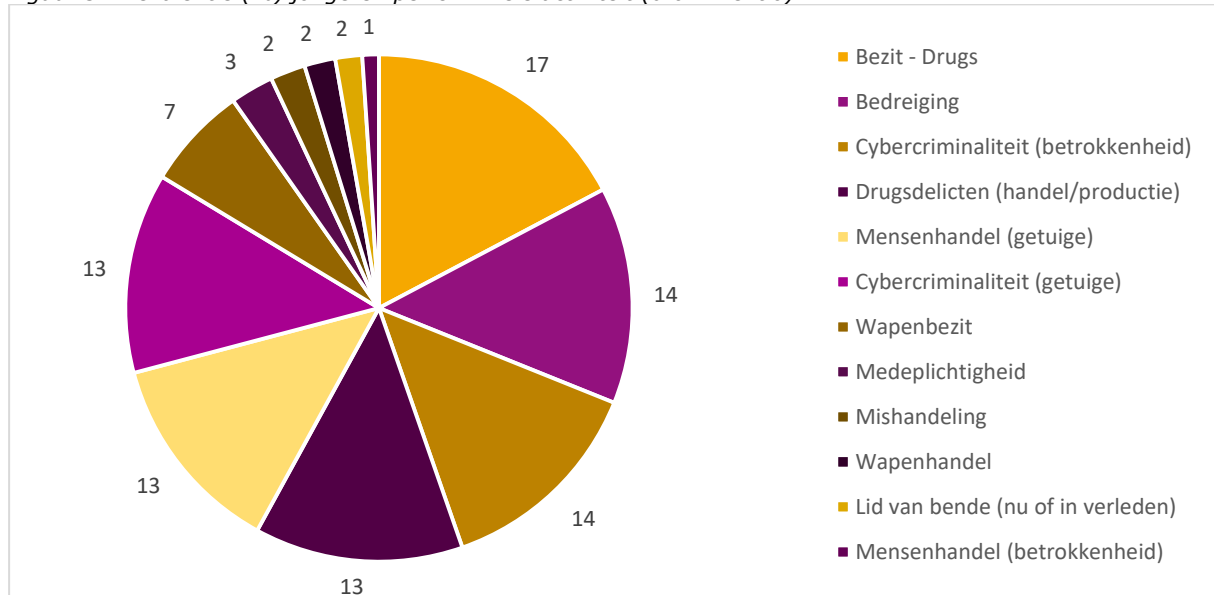
In Limburg ligt het aantal drugsdelicten hoger dan het landelijk gemiddelde. Dit verschil komt voornamelijk doordat in Limburg het aantal delicten 'bezit softdrugs' hoger is dan landelijk gezien. De categorieën 'witwassen', 'cybercrime' en mensenhandel' bevatten voor Limburg dusdanig lage aantallen dat deze cijfers onderdrukt zijn en dus niet zijn opgenomen.

Figuur 2: Percentages verschillende categorieën ondermijnende delicten (bron: Zicht op Ondermijning)

In het zelfrapportage onderzoek zijn jongeren gevraagd naar verschillende criminele activiteiten (zie figuur 3). Van de deelnemers gaf 30,3 procent aan zich schuldig te hebben gemaakt aan criminele activiteiten. Van dit percentage betreft 17 procent specifiek het bezit van drugs en 13 procent de handel in en productie van drugs. Opvallend is dat het aantal jongeren dat aangeeft betrokken te zijn bij cybercriminaliteit hoog (14 procent) is in vergelijking met de geregistreerde criminaliteitscijfers (zie figuur 2). In de uitwerking van de fenomenen en trends (paragraaf 3.1.4) zullen deze cijfers nader worden uitgelicht.

Figuur 3: Prevalentie (%) jongeren per criminele activiteit (bron: Ventio).

Op basis van de politiecijfers is een verdieping gemaakt naar het aantal incidenten per pleeggemeente per 1.000 inwoners, waar jongeren tot en met 23 jaar als verdachte zijn aangemerkt. Het aantal incidenten per 1.000 inwoners is tussen 2018 en 2020 licht toegenomen voor de gehele provincie Limburg (van 1,33 naar 1,53). Verder zijn in de grotere gemeenten (Heerlen, Venlo, Roermond, Kerkrade en Maastricht) relatief meer ondermijnende incidenten gepleegd waarbij jongeren betrokken zijn, dan in de kleinere gemeenten. Op basis van de huidige informatiepositie is niet te verklaren of dit bijvoorbeeld komt doordat de grotere gemeenten een aanzuigende werking hebben voor ondermijnende activiteiten. Voor een overzicht per Limburgse gemeente zie bijlage 7.

Woonplek jongeren

Met behulp van de politiecijfers is er ook gekeken naar de woonplek van verdachte jeugdigen (zie bijlage 8). Deze jeugd is grotendeels afkomstig uit de eigen provincie. De verdachte jeugdigen buiten Limburg zijn voornamelijk woonachtig in een gemeente nabij de provincie. Opvallend is het aantal jeugdigen uit Rotterdam die betrokken zijn bij incidenten in Limburg. Zij zijn voornamelijk actief in Maastricht en in Parkstad. Deze Rotterdamse jongeren hebben in Limburg vooral incidenten met betrekking tot bezit en of handel van soft-/harddrugs. In de praktijk herkennen professionals dit beeld.

3.1.2 Criminele carrière

Bij de vormen van ondermijnende criminaliteit gaat het voornamelijk om zwaardere delicten zoals het bezit van of handel in drugs, fraude, wapenbezit, mensenhandel et cetera. Voordat jongeren doorgroeien en betrokken raken bij zwaardere en gewelddadigere vormen van (georganiseerde) criminaliteit zijn jongeren vaak al eens in beeld geweest bij politie en justitie (Weijers, Ferwerda en Roks, 2021(1)). Over het algemeen is er een bepaalde mate van groei binnen een criminele carrière, waarbij men begint met kleine en lichte delicten, waarna wordt doorgesloopt naar zwaardere delicten. Het plegen van lichte delicten kan dus een indicatie en voorbode zijn voor het plegen van zware delicten.

Lichte delicten

Uit het zelfrapportage onderzoek onder de Limburgse jongeren blijkt dat de gemiddelde leeftijd van de eerste betrokkenheid bij criminele activiteiten, zoals het aanbieden van drugs, bedreiging en fysiek geweld lager is dan 15 jaar.

Uit cijfers van het OM over lichte delicten zoals winkeldiefstal, diefstal van voertuigen en woninginbraken blijkt dat het plegen van winkeldiefstal met kop en schouders erboven uit steekt. Ook het stelen van vervoersmiddelen (fietsen, bromfietsen, auto's) is populair onder jongeren. Verder blijkt dat er bij jongens een piek zichtbaar is met 15 jaar die lijkt af te nemen zodra ze 21 jaar of ouder zijn. De vraag is of jongens dan stoppen met het plegen van (lichte) delicten naarmate ze ouder worden of dat ze over gaan naar andere/zwaardere vormen van criminaliteit. Professionals geven aan dat de scheidslijn tussen beiden aan het vervagen is.

"De stap naar het grotere werk is makkelijker geworden."

"Uit de media valt op dat de jeugdcriminaliteit daalt maar dat de groep jonger en zwaarder wel iets aan het stijgen is. Door gedragswetenschappers wordt dit in heel Limburg herkend ... Opeens pleegt een jonge jongen een flink vergrijp zonder dat er een delict geschiedenis was, dat is wel zorgelijk."

Een bekende theorie hierover is afkomstig van Moffitt (1993) waarin het onderscheid wordt gemaakt tussen enerzijds een grote groep jongeren die voornamelijk tijdens de adolescentie delicten plegen (adolescence limited) en anderzijds een kleine groep die bestaat uit ouders die jong beginnen en voor een lange periode in hun leven crimineel actief zijn (life course persistent). Bij meisjes is een ander beeld zichtbaar. De piek is op oudere leeftijd (18-19 jaar) zichtbaar en de afname is minder sterk in de daaropvolgende jaren dan bij jongens.

Kijkend op gemeenteniveau blijken vooral de grotere gemeenten (Heerlen, Maastricht, Roermond en Venlo) populaire locaties te zijn voor het plegen van lichte delicten. Voor een overzicht van het aantal lichte delicten per gemeente zie bijlage 9.

Afdoeningen

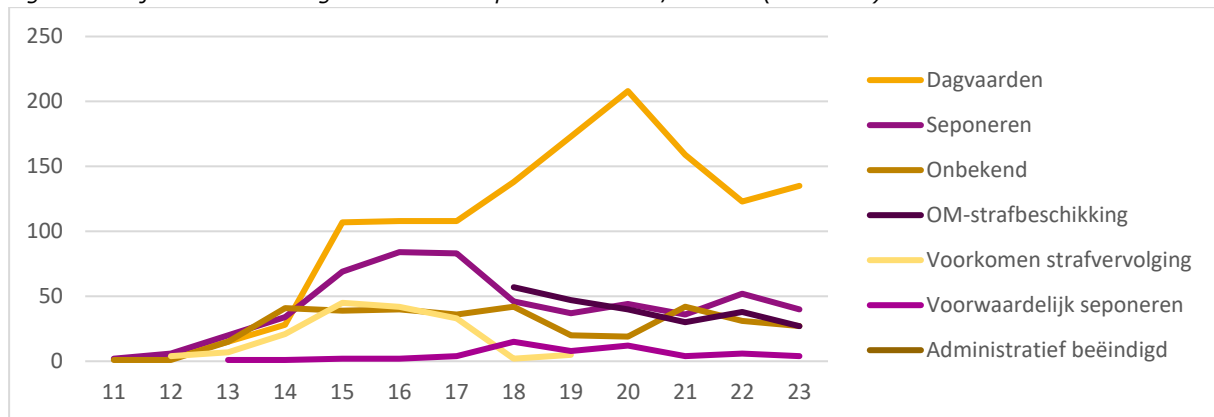
In de analyse van Zicht op Ondernijning is onderzocht in hoeverre jongeren één of meer HALT-registratie(s) hebben gehad in de periode 2009-2018. Te zien is dat verdachte jongeren vaker dan niet-verdachte jongeren een HALT-registratie hebben en met name ondernijnende jongeren. Ook het gemiddeld aantal HALT-registraties per persoon ligt hoger bij de ondernijnende jongeren. Limburgse ondernijnende jongeren hebben een lager percentage HALT-registraties (26 procent) in vergelijking met alle Nederlandse jongeren (29 procent) en ook een lager gemiddelde bij het aantal HALT-registraties. Voor een totaaloverzicht zie bijlage 10. De lagere HALT-registraties in Limburg ten opzichte van het landelijk gemiddelde willen niet zeggen dat er derhalve ook minder sprake is van jeugdcriminaliteit.

Uit de interviews met professionals komt het algemeen beeld meermaals naar voren dat een lage strafmaat er niet voor zorgt dat de jeugd ontmoedigd raakt.

"Als ze tot hun 18e niet gepakt zijn geweest, al die tijd vrij spel hebben gehad of hele minimale straffen gehad hebben, dan conditioneren ze zichzelf."

Dit beeld komt terug in de cijfers van afdoening van lichte delicten door het OM. Ondanks dat tot 18 jaar het merendeel wordt gedagvaard, zijn in verhouding meer zaken geseponeerd of is een strafvervolgning voorkomen. Het dagvaarden voor delicten neemt vanaf 18 jaar pas toe. De (lichte) wijze van afdoening kan mogelijk invloed hebben op de beeldvorming van jongeren dat criminaliteit loont.

Figuur 4: Wijze van afdoening lichte delicten periode: 2018 t/m 2020 (bron: OM)

Ruim 25 procent van de bevroegde jongeren heeft wel eens een waarschuwing gekregen of een gesprek met een politieagent gehad omdat hij of zij iets had gedaan wat niet mocht. Een veroordeling door een rechter lijkt nauwelijks voor te komen (0,4 procent). Het aantal jongeren dat aangeeft wel eens een nacht in de cel te hebben gezeten is tevens laag (0,5 procent).

Groepsvorming

In Nederland is vanuit politie en beleidsvorming lange tijd onderscheid gemaakt in hinderlijke, overlast gevende en criminele jeugdgroepen; tegenwoordig wordt geprobeerd om groepen op een meer genuanceerde wijze weer te geven in een groepsbeschrijving (NSCR, 2018 (1)). Het Nederlands Studiecentrum Criminaliteit en Rechtshandhaving benoemt ook dat problematische jeugdgroepen tegenwoordig minder aanwezig zijn in de openbare ruimte dan enkele jaren terug. Tegelijkertijd zijn ze zich wel meer gaan manifesteren op sociale media.

In Limburg bevestigen de professionals dat beeld en zien ook dat jeugdgroepen een ander en meer dynamisch karakter krijgen. Het straatbeeld van vroeger is veranderd, mede door de komst van sociale media. Online zijn vrienden snel gemaakt ongeacht of je ze wel eens hebt gezien.

"Vroeger waren het de jeugdgroepen, nu zijn het de netwerken. Ze kennen elkaar wel, dan gaan ze met elkaar om en dan niet. Het gaat ook verder dan de gemeentegrenzen, mede door het gebruik van sociale media."

In de literatuur wordt gesteld dat netwerken een belangrijke rol spelen bij het doorgroeien in de criminaliteit (Ferwerda, Brouwer, Hölzken en Kroese, 2021). Een netwerk kan weer uit meerdere clusters bestaan die niet van elkaar weten dat zij opereren in hetzelfde (overkoepelende) netwerk (Spapens, 2012). In de praktijk ziet men minderjarigen die gebruikt worden door de wat oudere jongeren om wat kleine klusjes te doen en zo in de criminaliteit belanden. De groepsdynamiek werkt dan aanzuigend.

"Jongeren werven elkaar onderling. Eén van die jongeren staat in contact met het brein en die werft dan ondertussen jongeren om dat ook weer te gaan doen. Zo wordt het netwerk steeds groter."

Professionals geven aan goed zicht te hebben op de jeugd die al met criminele activiteiten bezig is en de groep waarin zich dat afspeelt. Echter de jeugd die er omheen hangt, de jonge aanwas, verdient meer aandacht.

"Jongeren die al een jeugdreclasseringsmaatregel hebben, die hebben we al goed in beeld. De jonge aanwas, over wie maken we ons zorgen? Daar zou meer de focus op moeten liggen."

Overigens geeft maar 2,1 procent van de jongeren in het zelfrapportage onderzoek aan lid te zijn (geweest) van een bende.

Op de factoren die van invloed zijn op jonge aanwas om een criminele carrière te starten wordt verder ingegaan in paragraaf 3.2.

Doorgroeien

Weijers, Ferwerda en Roks (2021(2)) spreken over potentiële doorgroeiers als jongeren die, soms al heel jong (14/15 jaar) met echte en/of nepwapens, buurtbewoners bedreigen, medepassagiers aanvallen in het openbaar vervoer of een overval (proberen te) plegen, op straat, op een benzinstation of een winkel. Deze jongens zijn vaak al enige tijd actief op straat, op typische 'hotspots', met overlast, bedreiging en geweld, wangedrag, spijbelen en wegsturen van school. Vaak zijn er problemen in de thuissituatie en wordt handel in drugs in het milieu als een voor de hand liggende bron van inkomsten beschouwd.

Ook in de praktijk worden deze potentiële doorgroeiers opgemerkt, tevens worden hieronder jongeren met een licht verstandelijke beperking geschaard.

"Dat zijn meestal de jeugdigen die gebruikt worden om de strafbare feiten te plegen zoals het plegen van een overval ... je bent op school al niet goed, thuis is er ook niemand voor je en dan hoor je eindelijk ergens bij en dan word je gebruikt door de slimmeriken uit de groep."

Jongeren kunnen om verschillende redenen een gang of jeugdgroep verlaten: als gevolg van negatieve ervaringen binnen de groep of het uitgekeken raken op het gang-leven, of door externe gebeurtenissen zoals het krijgen van werk, een kind of een andere woonplaats in combinatie met een veranderde blik op de eigen identiteit (NSCR, 2018(1)).

De professionals in Limburg geven aan dat het ontbreken van perspectief een belangrijke rol speelt in het vervolgen van een criminele carrière.

"Als een jongere vast komt te zitten, wat tegenwoordig statusverhogend werkt, krijgen ze ook weer nieuwe contacten ... en al zou hij in de gevangenis denken ik wil dit leven niet meer, dan kom je weer thuis bij papa en mama die er nog volop inzitten of de vrienden waar je eigenlijk geen contact meer mee wilt staan je op te wachten met een joint in de hand; 'kom we gaan met de auto naar Duitsland', dan moet je wel van hele goeden huize komen wil je daar nee tegen zeggen."

3.1.3 Motivatie

Professionals zien de aanzuigende werking van de drugswereld met 'het snelle geld' op jongeren. Dit snelle geld is een belangrijke drijfveer voor jeugd om met relatief weinig moeite dure spullen te kunnen kopen. De hele jonge jeugd ziet dit bij de wat oudere jeugd en/of familie in de vorm van dure kleding, horloges en auto's. Ook spelen erkenning en status een rol. Jeugd wil graag ergens bij horen in de zoektocht naar hun eigen identiteit en zijn gevoelig voor populariteit. Jongeren kijken op tegen personen met status en passen zich vaak aan het gedrag van vrienden in een groep aan.

"Het zijn vaak wat oudere gasten die een leuke auto hebben. Ze mogen dan ook eens meerijden. Ze weten verdomd goed hoe ze die jonge gastjes moeten beïnvloeden."

Sommige jongeren hebben dankzij de drugshandel duizenden euro's per maand te besteden, iets waar je met een bijbaan als vakkenvuller in de supermarkt niet tegenop kan. Status en geld zijn een belangrijke drijfveer (Politie Eenheid Amsterdam, 2020).

Ook uit de vragenlijst die is afgenomen onder jongeren in Limburg, blijkt dat de jongeren die zich schuldig maakten aan criminele activiteiten geloven dat geld een belangrijk levensdoel is en dat dit criminele activiteiten rechtvaardigt.

"Het is gemakkelijk geld verdienen. Ze verdienen meer dan wanneer ze vakkenvullen bij de Albert Heijn of met een krantenwijk. Jongeren worden heel snel gevoelig gemaakt voor geld."

Professionals geven aan dat het vaak met kleine klusjes begint, de beloning lonkt en voor ze het in de gaten hebben zitten ze er dieper in. En eenmaal in het wereldje getrokken, kan het lastig zijn er weer uit te komen. Tevens kan een verslaving ook de aanleiding zijn van de behoefte aan geld en dan kan het snelle geld uitkomst bieden.

3.1.4 Fenomenen/trends

De resultaten van deze fenomeenanalyse laten ook trends en ontwikkelingen zien die in Limburg spelen ten aanzien van jeugd die (mogelijk) betrokken raakt bij criminaliteit.

3.1.4.1 Jongeren en drugs

Drugsgebruik

Uit onderzoek van het Trimbos instituut blijkt dat het gebruik van traditionele middelen zoals tabak, alcohol en cannabis onder scholieren (12-16 jaar) na een jarenlange daling is gestabiliseerd. In 2019 gaf 10 procent van de scholieren aan weleens cannabis te hebben gebruikt. Ruim 2 procent heeft ervaring met harddrugs (XTC, amfetamine, cocaïne, heroïne etc.). Maar 1 procent van de scholieren heeft ooit paddo's gebruikt. Jongens hebben vaker ervaring met het gebruik van eerdergenoemde middelen dan meisjes (Trimbos Instituut, 2020).

De professionals die zijn gesproken in het kader van dit onderzoek laten echter een ander geluid horen. Zij zeggen een toename te zien in het drugsgebruik onder jongeren.

"Bijna elke minderjarige die we zien op straat zit wel aan een jointje."

In Limburg geven de deelnemers van het zelfrapportage onderzoek aan dat 16,2 procent ooit wiet of marihuana heeft gebruikt en 3,9 procent ooit harddrugs (XTC, paddo's, cocaïne, heroïne of amfetamine). Deze cijfers liggen hoger dan de cijfers van het Trimbos instituut. Verder geven deze jongeren aan dat ze vaker drugs gebruiken samen met anderen (85 procent). In 28 procent van de gevallen vroeg iemand hen om drugs te gebruiken.

Daarbij wordt aangegeven dat het voor minderjarigen steeds gemakkelijker is om aan drugs te komen. Dit zorgt ervoor dat de drempel een stuk lager is om de stap naar gebruik te maken.

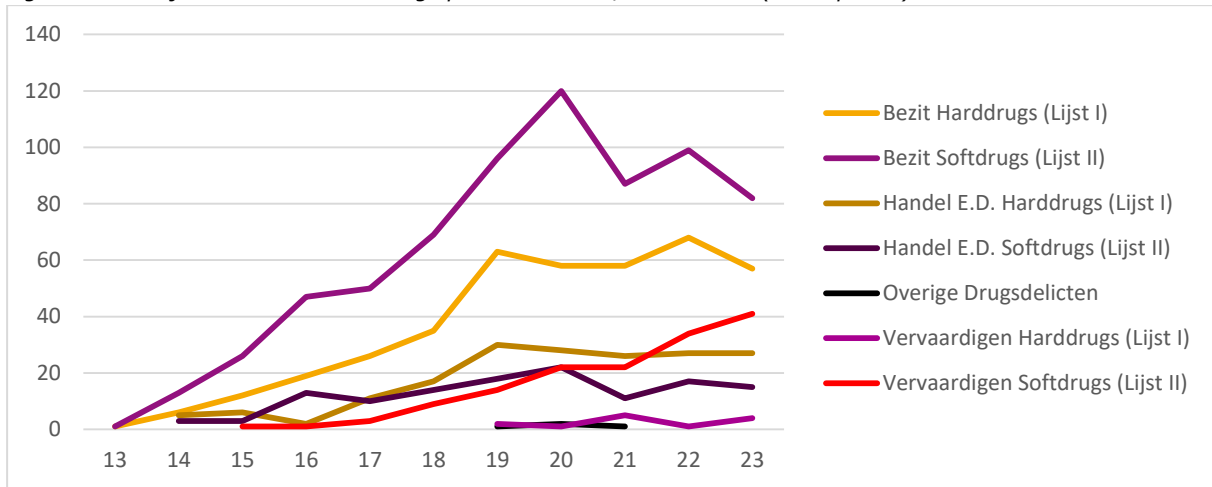
"Ze kunnen er heel gemakkelijk aankomen, het kost ze gewoon geen moeite. En je ziet ze ook berichten plaatsen op Snapchat, die verdwijnen automatisch na 24 uur. Ze posten een bericht 'ik ben zo laat op die plek' ... dus iedereen weet waar je het kan halen."

Handel

Het is niet eenvoudig om hard bewijs aan te leveren die de vermoedens bevestigen dat jongeren daadwerkelijk actief zijn in de drugscriminaliteit. De handel in drugs vindt vaak heimelijk plaats (Politie, 2021(2)). Professionals in Limburg geven aan dat de stap van gebruik naar handel niet zo heel groot is en daarbij is het min of meer algemeen geaccepteerd dat het plaatsvindt.

Uit het algemeen beeld in dit rapport blijkt dat druggerelateerde registraties als tweede delict het meest gepleegd wordt door jongeren in Limburg. In onderstaand figuur 5 is te zien dat op jonge leeftijd (vanaf 13 jaar) de registraties vooral betrekking hebben op het bezit van soft- en harddrugs. Vanaf 15-16 jaar begint de handel in drugs, waarbij vanaf 17 jaar de handel in harddrugs meer voorkomt onder jongeren dan de handel in softdrugs. Bij het vervaardigen van drugs is een duidelijk verschil zichtbaar. Het vervaardigen van softdrugs begint al op jongere leeftijd (vanaf 14-15 jaar) maar komt ook veel meer voor in vergelijking met vervaardigen harddrugs (pas vanaf 19 jaar).

Figuur 5: Leeftijd en incidentsoort drugs periode: 2018 t/m mei 2021 (bron: politie)

Professionals in Limburg herkennen dit beeld, al geven ze aan dat de jongeren die hand- en spandiensten verlenen steeds jonger worden.

"We zien in gemeente X een groot drugsprobleem, er is veel overlast van straatdealers. Die worden ook steeds jonger, ze zijn tussen de 14 en 17 jaar die de drugs al rond brengen."

De analyse van Zicht op Ondermijning laat zien dat wanneer minderjarige jongeren voor de eerste keer verdacht worden van een drugsdelict dit voor meer dan de helft niet de eerste keer is dat ze verdachte zijn en dus in aanraking zijn gekomen met justitie. Voor de jongeren tussen 18 en 25 jaar is dit deel nog groter, in het bijzonder bij harddrugsdelicten. Delicten die jongeren plegen vóór hun eerste drugsdelict betreffen vaak 'diefstal en inbraak', 'mishandeling' of 'geweldpleging'.

Het ronselen van jongeren in specifiek de drugscriminaliteit gebeurt voornamelijk via vrienden, kennissen uit de buurt of familie. Bij jongeren tot 15 jaar gaat het voornamelijk over hand- en spandiensten voor oudere jongens die al wat verder zijn in hun criminele (drugs)carrière (Politie, 2021(2)). Uit de interviews blijkt dat dit ook in Limburg speelt. De jonge aanwas wordt ingezet in het criminele proces door het doen van kleine klusjes zoals het afleveren van pakketjes.

"Wat we zien is dat 14-15 jarigen grammetjes beginnen te verkopen, ze zijn een soort loopjongetjes voor de rest."

In de signalering van deze categorie jongeren vallen zaken op zoals het bij zich hebben van kleine hoeveelheden drugs, meerdere telefoons, verzuimen op school, optrekken met jongens die ouder zijn, dure kleding dragen, brutaal taalgebruik en het dragen van een (steek)wapen. Zij maken vaak deel uit van een netwerk. Professionals benoemen dat zij werken voor de sluwere jeugd die goed in de gaten heeft wat er nodig is om zo weinig mogelijk risico te lopen.

"Op straat kom je de ruwe diamanten tegen. Ze zijn erg sluw en kijken de kat uit de boom. De jongens die op het randje zitten van wel of niet naar de criminaliteit daar merk je aan dat ze doordachte en sociaal wenselijke antwoorden geven. Die jongens moet je hebben, daar moet je een band mee creëren."

3.1.4.2 De uitbuiting van jongeren

Mensenhandel kent meerdere verschijningsvormen waaronder criminele uitbuiting en seksuele uitbuiting. Deze vormen komen ook terug binnen dit fenomeenonderzoek. Uit de cijfers in het algemeen beeld (3.1.1) blijkt dat jongeren nauwelijks betrokken zouden zijn bij vormen van

mensenhandel. Het is de vraag of deze lage aantallen representatief zijn voor de werkelijkheid en dat er wellicht sprake is van onder-registratie.

Criminele uitbuiting

Tot nu toe is binnen dit fenomeenonderzoek geen onderscheid gemaakt of strafbare feiten door jongeren vrijwillig of onvrijwillig worden gepleegd. Indien het laatste van toepassing is en jongeren worden gedwongen om arbeid of diensten te verrichten die strafbaar zijn gesteld, dan is er sprake van criminele uitbuiting. Dit is net als arbeidsuitbuiting en seksuele uitbuiting een vorm van mensenhandel. In de nieuwe richtlijn voor strafvordering mensenhandel wordt criminele uitbuiting als volgt omschreven door het OM: "Het uitbuiten van individuen door hen strafbare feiten te laten plegen, zoals: zakkenrollen, winkeldiefstal, drugshandel, hennepteelt en soortgelijke strafbare feiten waarmee financieel gewin is gemoeid." Het Centrum van Criminaliteitspreventie en Veiligheid (CCV) noemt ook andere vormen die onder criminele uitbuiting vallen zoals gedwongen bedelarij, katvangers en money mules. Het onderwerp money mules wordt nader toegelicht in paragraaf 3.1.4.5.

Uit recent onderzoek (2020) van het Centrum Kinderhandel en Mensenhandel (CKM) blijkt dat er weinig bekend is over criminele uitbuiting, waardoor slachtoffers niet als zodanig worden herkend en als dader behandeld en/of bestraft worden. Verder blijkt dat criminele uitbuiting van jongeren een grote blinde vlek vormt voor zowel het zorg- als het veiligheidsdomein in Nederland. Het verkennend onderzoek van het CKM onder scholen laat zien dat ruim de helft (55 procent) van de middelbare scholen zegt zich zorgen te maken over mogelijke criminele uitbuiting op hun school. Eén op de tien ondervraagde scholen zegt maandelijks of zelfs meerdere keren per maand signalen hiervan te krijgen.

Uit de interviews met professionals blijkt dat criminele uitbuiting ook in Limburg aan de orde is. In een aantal gesprekken wordt benoemd dat hoewel jongeren vaak niet praten over criminele activiteiten, in een aantal gevallen toch blijkt dat ze gedwongen worden. Verder blijkt uit de interviews dat jeugdigen met een licht verstandelijke beperking erg beïnvloedbaar zijn en daardoor vatbaar zijn voor criminele uitbuiting. Men ziet dat deze doelgroep vaak wordt ingezet om strafbare feiten te plegen.

"Een zestienjarige vertelt dat hij wordt gedwongen om drugs te dealen. Hij vertelt niet wie het zijn ... Ze worden gedwongen om een hoeveelheid te verkopen in een bepaalde tijd. Ze mogen een gedeelte van het geld houden maar de rest moeten ze afstaan. Gebeurt dit niet dan worden ze bedreigd. Ze zijn bang voor de andere jongens."

Er zijn voor de Limburgse situatie geen concrete cijfers bekend bij de politie en het OM over de omvang van criminele uitbuiting van jongeren. Het is de vraag of slachtoffers van criminele uitbuiting aangifte durven te doen aangezien ze zich schuldig maken aan strafbare feiten en of jongeren zich er überhaupt van bewust zijn dat zij slachtoffer zijn en bepaalde rechten hebben.

"Ze zijn er al een beetje in bezig, maar door de jongens die ze dwingen worden ze echt aan het werk gezet."

"Wat we nu zien in gemeente X is dat dealers die gepakt worden gedwongen worden om het te doen. Dat hebben we al meerdere keren meegemaakt. Ze zijn bang voor de opdrachtgever en worden door hen aan het werk gezet. Ze durven er ook niet uit te stappen."

Uit het zelfrapportage onderzoek blijkt dat bij 23 procent van de jongeren die criminele activiteiten uitvoerden, sprake was van externe druk. Op de vraag of jongeren ooit hebben gezien dat iemand werd gedwongen door een ander om een misdaad te plegen, antwoorde ruim 5 procent bevestigend. Verder gaf maar 1 procent van de jongeren aan te hebben meegedaan met het dwingen van anderen

om iets crimineels te doen. Het is de vraag in hoeverre de jongeren deze vraag eerlijk beantwoord hebben en er dus mogelijk sprake is van onderrapportage.

Seksuele uitbuiting

In tegenstelling tot criminele uitbuiting wordt landelijk wel een sterke toename waargenomen in het aantal registraties en meldingen van sextortion. Dit is een vorm van chantage waarbij een afperser dreigt iemands naaktbeelden online te zetten. De dader is uit op geld, meer naaktbeelden en/of seksueel contact met het slachtoffer (Van Raalte & Kroezen, 2021). De naaktbeelden worden ook gebruikt als pressiemiddel om het slachtoffer ertoe te dwingen klusjes te doen en zo deel te nemen aan criminele activiteiten. Het is een manier om jongeren te ronselen. De stijgende tendens is mogelijk (mede) te wijten aan de Corona-pandemie en de hieruit voortvloeiende maatregelen, waaronder de avondklok. Het gebrek aan afleiding en sociale contacten zorgt ervoor dat mensen meer tijd hebben om online te zijn, waardoor er meer gelegenheid is om slachtoffer te worden van cybercrime/gedigitaliseerde criminaliteit (Van Raalte & Kroezen, 2021).

In 2020 waren er landelijk ruim vierhonderd registraties van sextortion in de politiesystemen. Deze cijfers betreffen vermoedelijk slechts het topje van de ijsberg. Het vermoeden is dat sextortion veel vaker voorkomt dan bij de politie daadwerkelijk gemeld wordt. De politie vreest dat dat maximaal 5 tot 10 procent bij hen terechtkomt. De politie heeft ook cijfers aangeleverd over sextortion in Limburg. Deze cijfers worden handmatig bijgehouden aangezien deze incidenten voornamelijk worden gemuteerd onder de incidentcode 'chantage/afpersing' of 'afhandeling overige meldingen'. Tussen september 2020 en september 2021 zijn er 34 unieke registraties die te herleiden zijn naar sextortion bij jongeren tot en met 23 jaar. In het geval van sextortion kunnen jongeren zowel in de rol van dader als slachtoffer betrokken raken.

Uit gesprekken met professionals en scholen in Limburg komt regelmatig terug dat jongeren steeds vaker slachtoffer worden van sextortion. Zij bevestigen het vermoeden dat het veel vaker voorkomt dan dat er gemeld wordt.

"Als je ziet op middelbare scholen hoe vaak wij daar komen omdat er een naaktfoto is rondgestuurd van een meisje is dat echt vaak. En ik denk dat wij bij de politie nog maar een klein gedeelte zien van wat er speelt."

Naast sextortion geven professionals aan dat er ook loverboyproblematiek aan de orde is in Limburg. Mensenhandelaren maken jonge (vaak kwetsbare) meiden of jongens doelbewust afhankelijk en emotioneel aanhankelijk, om ze vervolgens door geweld en dreiging uit te buiten in de prostitutie. Men spreekt bijvoorbeeld over meldingen van meisjes die kwetsbaar zijn, die soms een paar dagen van de radar verdwijnen en waar na terugkeer vermoedens zijn van seksueel misbruik of meiden waarvan wordt gezien dat ze bij vreemde mannen in de auto stappen.

"Wat opvallend is de laatste tijd is dat er best wat gevallen zijn van kwetsbare meiden waarbij er vermoedens zijn van loverboyproblematiek."

Uit het zelfrapportage onderzoek blijkt dat 10 procent van de jongeren ooit heeft gezien dat iemand een ander dwong om in de prostitutie te gaan. Maar 0,3 procent van de jongeren geven aan zelf ooit deel te hebben genomen aan activiteiten die andere mensen dwong tot prostitutie.

Uit interviews blijkt dat voorheen sprake was van een geleidelijk proces waarbij de dader langzaam het vertrouwen wint van het slachtoffer en hem/haar zo verleidt tot seksuele handelingen. Nu lijkt dit stadium te worden overgeslagen en er al heel snel sprake is van een al dan niet dwingende afhankelijkheid tussen dader en slachtoffer.

"Ze zijn veel te vatbaar daarvoor. Die mensen die ze gaan ronselen zijn slim, die weten hoe ze het moeten aanpakken. We zien dat in ons werkveld terug bij meisjes in de prostitutie, dat gaat vaak zo snel, die zijn binnen een dag al geronseld."

"Ze zetten zich al heel snel af tegen hun ouders ... het is geen langzaam proces meer, van de één op andere dag is een forse gedragsverandering merkbaar."

3.1.4.3 Jongeren en geweld

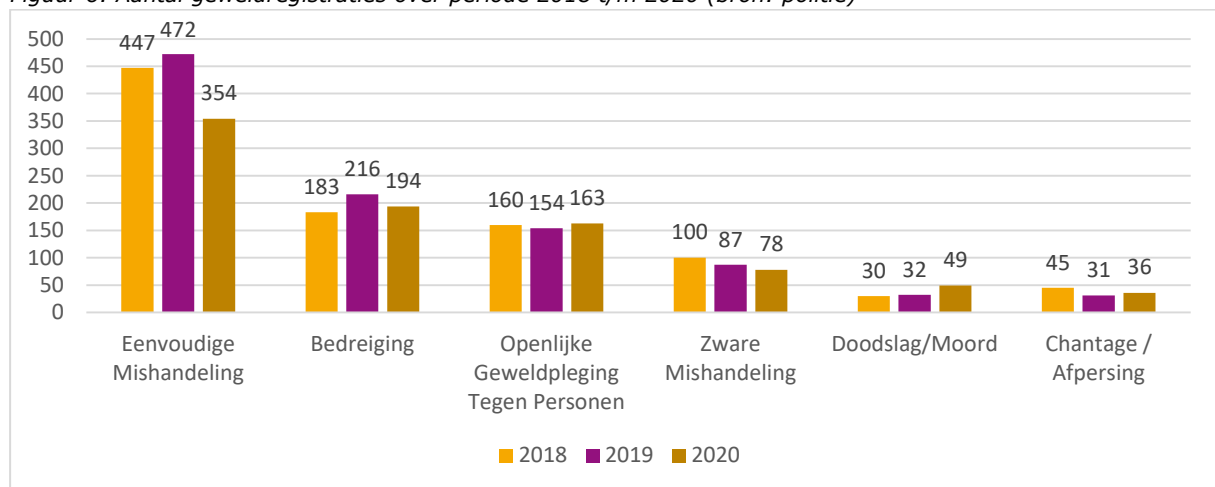
De term geweld betreft een containerbegrip waarbij het in dit onderzoek gaat over (zware) mishandeling, bedreiging, openlijke geweldpleging, doodslag/moord en chantage/afpersing. De afgelopen tijd zijn er meermaals in de media zorgen geuit over de toename van het excessief geweld onder minderjarigen. Deze zorgen komen tevens in de interviews naar voren.

"Daar waar een aantal jaren geleden veel ruzies en mishandelingen waren, komt er nu steeds meer forser geweld naar boven. Dat is wel schrikbarend."

Het aantal minderjarigen in Nederland dat verdacht werd van een ernstig geweldsdelict is gestegen van 1.633 in 2019 naar 1.903 in 2020 (Nu, 2021). Uit het algemeen beeld van dit rapport blijkt dat eenvoudige mishandeling het meest gepleegde ondermijnend delict is door jongeren, zowel landelijk als in Limburg. Verder blijkt uit de analyse van Zicht op Ondermijning dat jongeren eerst delicten plegen zoals mishandeling of geweldpleging, voordat zij hun eerste drugsdelict plegen.

De politieregistraties in figuur 6 laten in Limburg een afname laten zien van eenvoudige en zware mishandeling in 2020 in vergelijking met 2018 en 2019. Een mogelijke verklaring hiervoor zou kunnen zijn dat jongeren door de beperkende coronamaatregelen niet naar school konden en zowel het verenigings- als uitgaanleven stil lagen. Er waren dus minder ontmoetingsmomenten. Wel zijn de registraties over doodslag en moord toegenomen in 2020. Wanneer er ingezoomd wordt op geslacht is er bij meisjes sprake van een piek van geweldregistraties op 14-jarige leeftijd, waarna het aantal registraties geleidelijk afneemt. Bij jongens is de piek merkbaar vanaf 16 jaar, waarna het aantal registraties stabiel blijft tot 22 jaar.

Figuur 6: Aantal geweldregistraties over periode 2018 t/m 2020 (bron: politie)

Uit de vragenlijst die is afgenomen onder Limburgse jongeren blijkt dat 15 procent van de jongeren wel eens iemand heeft bedreigd om diegene bang te maken. Mishandeling onder jongeren lijkt in de zelfrapportage nauwelijks voor te komen in vergelijking met de geregistreerde criminaliteitscijfers. Dit komt omdat is gevraagd of jongeren ooit eens iemand expres met een wapen hebben verwond. Hierop reageerde 2,3 procent van de jongeren bevestigend. Echter, mishandeling is breder dan alleen

het expres verwonden van iemand anders met een wapen. Uit de interviews met professionals komen geluiden naar voren dat jongeren steeds meer dreigen met fors geweld en worden er meer wapens bij jeugd aangetroffen.

"We zien al een paar jaar op scholen een toename van geweld ... Er lijkt een soort subcultuur te ontstaan die heel ver weg staat van wat wij normaal vinden."

Wapenbezit

Kijkend naar de politieregistraties in Limburg gerelateerd aan wapenbezit en/of handel, komt voornamelijk het bezit van vuurwapens naar voren. Er is in Limburg een duidelijke toename zichtbaar in vuurwapenbezit onder jongeren: 141 registraties in 2018 en 2013 in 2020. De handel in (overige) wapens komt nauwelijks voor: dit betreffen 2 registraties. In de praktijk zien professionals deze toename ook. Jongeren hebben vaker en al op jonge leeftijd een wapen bij zich.

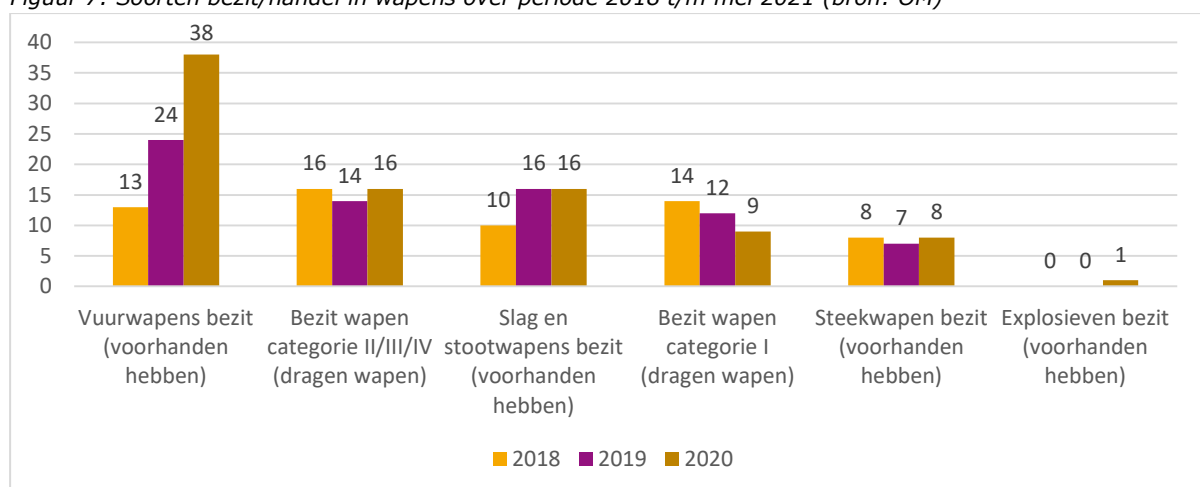
"Op straat troffen we jongens aan met een nepvuurwapen en een alarmpistool. Ook had een jongen een rambo-mes bij zich, hij was dertien jaar."

Registraties over wapenbezit beginnen bij jongens al met 11 jaar met een duidelijk piek op 19 jarige leeftijd. Vanaf dan neemt het aantal registraties over wapenbezit af. Bij meisjes is er minder duidelijk een piek in leeftijd waarneembaar. De eerste registraties over wapenbezit beginnen bij meisjes vanaf 14 jaar.

Politiegegevens van 2021 in Limburg laten zien dat er diverse voorbeelden zijn van jeugdigen die wapens op zak hebben op scholen (Politie, 2021 (3)). Zo werd in 2021 een vuurwapen aangetroffen bij een 15-jarige leerling op een VMBO school en een klapmes in een tas van een 13-jarige leerling van een andere VMBO school. Ook werd er op een basisschool een mes aangetroffen bij een 11 jarige scholier.

Anders dan de politieregistraties maakt het OM onderscheid tussen het voorhanden hebben van een (vuur)wapen, dit betekent dat iemand over een wapen kan beschikken, en het daadwerkelijk dragen ervan. In figuur 7 wordt dit nader gespecificeerd. Zie bijlage 11 voor een onderverdeling van de categorieën in de Wet Wapens en Munitie.

Figuur 7: Soorten bezit/handel in wapens over periode 2018 t/m mei 2021 (bron: OM)

Acht procent van de jongeren geven in het zelfrapportage onderzoek aan wel eens een pistool of mes bij zich te dragen. Van deze groep geeft ruim twee derde aan dat dit is om zichzelf te beschermen en één vijfde omdat het een veilig gevoel geeft. Maar 2,4 procent van de jongeren geeft aan ooit betrokken te zijn geweest bij de verkoop van illegale wapens.

In de literatuur wordt ook aandacht besteed aan de beweegredenen van jongeren om een wapen in hun bezit te hebben. Aan de ene kant zijn jongeren zichtbaar die vanwege zelfbescherming een mes op zak hebben. Dit leidt tot grote risico's voor anderen en zichzelf. Een situatie kan door het wapenbezit snel uit de hand lopen met mogelijk dramatische effecten op de eventuele slachtoffers. Aan de andere kant gaat het om een kleine groep jongvolwassen veelplegers die het plegen van vermogensdelicten op een gewelddadige wijze "normaal" vinden. Deze kleine groep deinst niet terug voor het gebruik van grof geweld. Deze jongeren komen op het oog koelbloedig over wat betreft het gebruik van vuurwapens maar in de praktijk hebben ze meestal geringe ervaring met het gebruik van vuurwapens, met vergismoorden en slachtoffers onder omstanders als gevolg (Weijers, Ferwerda en Roks, 2021 (2)). In Limburg ziet men zelfverdediging als een belangrijke reden voor jongeren om een wapen te dragen, zonder wapen wordt een gevoel van onveiligheid ervaren. Daarnaast komt het ook voor dat het bij je dragen van een wapen stoer gevonden wordt door andere jongeren en een vorm van status geeft.

"Waarom moet je een mes bij je dragen als jeugdige? Toch gebeurt dat hier ook, om jezelf te verdedigen ... En dat zijn dus ook de meiden en jongens die dat niet van thuis uit hebben meegekregen."

3.1.4.4 Sociale media

Het is zeer waarschijnlijk dat de daadwerkelijke online jeugdcriminaliteit onder jongeren sterk is gestegen in de afgelopen jaren. Jongeren zijn zich immers steeds meer gaan begeven op het internet. Online activiteiten en sociale media zijn deel gaan uitmaken van de dagelijkse leefwereld van de meeste jongeren. Met de toename van sociale media en smartphones, de verdere ontwikkeling van het 'dark web' en allerlei apps is online criminaliteit ook steeds makkelijker uit te voeren en is de verleiding vaker aanwezig om het ook te doen. Als de toename in online criminaliteit gelijke tred heeft gehouden met de opmars van sociale media en smartphones, is het denkbaar dat er deels een verschuiving heeft plaatsgevonden van offline naar online jeugdcriminaliteit (Weerman 2017).

In Limburg zien de professionals dat het sociale media gebruik onder jongeren is toegenomen en dat deze media zo snel ontwikkelen dat men dit nauwelijks meer bijhoudt. Jongeren zijn vaak zoekende naar een eigen identiteit en gebruiken sociale media als plaats om deze te vormen en te laten zien. Ze willen ergens bij horen en zoeken erkenning en waardering bij leeftijdsgenoten. Het aantal volgers en het aantal likes van foto's of video's wordt als bepalend ervaren of je populair bent en erbij hoort. Uit de interviews komt naar voren dat dit ook op een negatieve manier tot uiting komt in de praktijk.

"Je kunt iemand een klap geven, het wordt gefilmd en op sociale media gezet. Het wordt natuurlijk leuker als je 100 likes krijgt in plaats van twee ... en met één tikje in het gezicht zal je niet veel scoren maar ligt er iemand op de grond en je trapt nog zes keer na, dan haal je scores. Dat zal natuurlijk ook wel meespelen in hoever de mensen gaan."

Ook wordt gesproken over het ontstaan van ruzies die online beginnen en die op het schoolplein worden uitgevochten. Dit was voornamelijk voor de coronaperiode aan de orde in Limburg. Daarbij is sociale media een communicatieplatform geworden waar jeugd elkaar snel vindt en waar feitelijke afstand geen rol meer speelt. Er is moeilijk zicht te krijgen op besloten online platforms en sociale media groepen. Men hoeft niet meer fysiek bij elkaar te komen om contact te maken en te onderhouden, dit geldt ook voor de criminele netwerken.

"Via snapchat, Instagram en TikTok communiceren ze met elkaar en zo ontstaan de netwerken. Het is heel belangrijk om daar zicht op te krijgen."

Doordat een gedeelte van het sociale media gebeuren afgeschermd lijkt af te spelen en er weinig toezicht op is, kan het een ideaal medium zijn om afspraken te maken, inspiratie op te doen voor criminele activiteiten of het online bedreigen van anderen. Ouders zijn vaak niet op de hoogte van de online activiteiten van hun kinderen, dit komt ook uit de interviews naar voren.

"Veel mensen moeten bewust worden hoe vroeg kinderen in aanraking komen met de gevaren van sociale media."

Professionals geven aan dat de sociale controle een stuk minder aanwezig is sinds het veelvuldig gebruik van sociale media. Ouders hebben vaak geen idee met wie hun kinderen omgaan en jongeren nemen ook minder vaak deel aan het verenigingsleven, waardoor ze ook minder in contact komen met jongeren die het goede voorbeeld geven. Daarbij komt naar voren dat het langdurig online zijn verkokerd kan werken voor jongeren en het risico bestaat dat het realiteitsbeeld hierdoor veranderd.

"Je moet het feit niet onderschatten dat ze zo lang online zijn en niet goed kunnen selecteren. Sociale media zijn heel goed in staat je te voeden met meer informatie over waar je al langer naar kijkt. En dat lijkt naar verloop van tijd jouw werkelijkheid te worden. Je denkt dan dat het normaal is om met messen en wapens te lopen."

Landelijk wordt het fenomeen drillrap voornamelijk in de Randstad gezien. Drillrappers zijn veelal zeer jonge rappers (tot een jaar of 20) behorend tot een groep en loyaal zijn aan een bepaalde buurt. Ze vallen op door gebruik van gezicht bedekkende kleding in hun videoclip. Veel voorkomende onderwerpen in de raps zijn andere drillgroepen, geweld, drugs en wapens. In hun clips en via sociale media dagen groepen elkaar uit. Uit recent onderzoek naar Rotterdamse drillrappers blijkt dat het geweld waar deze rappers bij betrokken zijn zich veelal beperkt tot de drillmuziek zelf en de communicatie op sociale media. Dat neemt niet weg dat de boodschap in de muziek veelal gewelddadig is en wapenbezit propageert en juist dat baart velen zorgen (DRIO Eenheid Amsterdam, 2021).

In Limburg wordt dit fenomeen niet veelvuldig gezien in vergelijking met de aard en omvang in de Randstad. Wel zijn er incidenten geweest waarin groepen elkaar via sociale media uitdagen met gewelddadige filmpjes.

"Ook zie je het competitie-element terugkomen. Jeugd in gemeente X formeert zich en hakt in gemeente Y de kop van een zwaan af en posten dit online met filmpjes. Vervolgens gaat een groep uit gemeente Y iets terug doen en dit houdt niet meer op. En daar zit jouw gezonde zoon of dochter tussen die toch wil meetellen, dan is het geboren."

Hoewel dit fenomeen vooral zichtbaar is bij jeugdigen in de Randstad zijn er ook signalen dat jeugd in Limburg zich geïnspireerd voelt door dit fenomeen. Er zijn situaties waarbij er een relatie is tussen sociale media en geweldsincidenten onder de jeugd. Een analyse op jeugdgroepen in het zuiden van Limburg laat zien dat de jeugd die zich bezig houdt met de drillrapscene, ook verbonden is aan een aantal zware geweldsincidenten. Deze jeugdigen, veelal in de leeftijd van 12 tot 17 jaar, waren betrokken bij steekincidenten, afpersingen, straatroven en een schietpartij met alarmpistool. Uit de analyse bleek dat jeugd kopieergedrag vertoonde uit de drillrapscene en elkaar opzocht en uitdaagde door het gebruik van sociale media. In meerdere plaatsen in Limburg heeft politie kennis genomen van video's die zijn opgenomen waarin dreigende taal wordt geuit, geweld verheerlijkt wordt, schietgebaren gemaakt worden en drugs wordt gebruikt. De meeste figuranten dragen hierbij gezichtsbedekking (Politie, 2021 (3)).

3.1.4.5 Witwassen

Het primaire doel van ondermijnende criminaliteit is winst maken. Deze winsten kunnen echter niet zomaar in de legale economie worden ingebracht, vanwege het risico dat deze gelden in beeld komen bij de overheid. Het met criminele activiteiten verdiende geld moet eerst worden witgewassen. Bij witwassen worden opbrengsten uit de onderwereld geïnvesteerd in de bovenwereld. In het kader van dit thema komen een tweetal verschijningsvormen aan bod in deze analyse.

Verdachte transacties

Bij de FIU zijn gegevens opgevraagd over transacties waarbij jeugdigen betrokken zijn geweest die volgens de meldersgegevens woonachtig waren in de provincie Limburg. In totaal zijn er 1.264 unieke transacties gemeld, waarvan er 1.224 daadwerkelijk zijn uitgevoerd. De meeste transacties die verdacht zijn verklaard (661) liggen tussen de 100 en 1.000 euro. Verder betreffen het grotendeels girale overboekingen (971), gevolgd door money transfers vanuit Nederland (104). Money transfers zijn transacties waarbij geen bank- of girorekening gebruikt hoeft te worden. Vaak betreft dit transacties van en naar het buitenland. Deze transacties lenen zich bij uitstek voor criminele doeleinden, omdat ze weinig sporen nalaten. Het is eenvoudig om geld over te maken bij een lokaal money transferkantoor.

De totale waarde van de uitgevoerde verdachte transacties in Limburg over de periode 2018 tot en met 2021 is 33,8 miljoen euro. Dit is gemiddeld gezien 11 miljoen euro per jaar in die periode. Het is de vraag of dit het topje van de ijsberg is aangezien de meeste transacties die gemeld worden niet verdacht worden verklaard. Ter illustratie: uit het jaaroverzicht van de FIU (2021) blijkt dat er landelijk gezien 722.247 ongebruikelijke transacties zijn gemeld en 103.947 transacties verdacht zijn verklaard in 2020. Voor meer informatie over de transactiebedragen en transactiesoorten zie bijlage 12.

Cybercrime

Politie- en Justitiestatistieken bieden weinig informatie over het aantal jeugdige verdachten en strafrechtelijke daders van online criminaliteit. De informatie die beschikbaar is, geeft geen goed landelijk beeld van het aantal jeugdigen dat online delicten pleegt (Van der Laan & Goudriaan, 2016). Binnen cybercrime worden de meeste jeugdige verdachten aangetroffen in de categorie fraude/oplichting. Het aantal geregistreerde jeugdige verdachten uit Limburg dat zich schuldig heeft gemaakt aan cybercrime in combinatie met fraude/oplichting is in 2020 gestegen ten opzichte van voorgaande jaren. Veel voorkomende vormen hiervan zijn aan- en verkoopfraude en betaalverzoekfraude (Politie, 2021 (3)).

Van de jongeren die in het zelfrapportage onderzoek hebben aangegeven zich schuldig te hebben gemaakt aan criminaliteit, geeft 14 procent aan wel eens betrokken te zijn geweest bij cybercrime en 13 procent getuige te zijn geweest hiervan. Vijf procent van de jongeren zegt zich ooit online als iemand anders te hebben voorgedaan om geld of informatie te krijgen. Verder werden er vragen gesteld of jongeren ooit iemand online drugs of andere illegale dingen zagen verkopen (ja – 15,3 procent), ooit wel eens aan de respondent online drugs of geld werd aangeboden en daarvoor iets moest doen (ja – 8,6 procent) en of de respondent zelf ooit online drugs of andere illegale dingen had verkocht (ja – 1,6 procent).

Mensen die hun rekening laten misbruiken door criminelen worden geldezels ofwel in het Engels money mules genoemd. Geldezels zijn vaak kwetsbare jongeren die door criminelen geronseld worden om, in ruil voor geld, hun bankpas en pincode af te staan. Deze bankrekeningen worden vervolgens door criminelen gebruikt om gestolen geld of geld dat via cybercrime is verworven weg te sluizen (Van Raalte & Kroezen, 2021). Geldezels maken zich schuldig aan witwassen (art. 420 bis Wetboek van Strafrecht).

Vooraf in relatie tot cybercrime zijn geldezels een veelgebruikte methode. Bij vrijwel alle vormen van online fraude gebruiken de daders bankrekeningen van geldezels. Geld dat criminelen van een andere rekening hebben gestolen, bijvoorbeeld door mensen op te lichten via WhatsApp-fraude, wordt op de rekening van de geldezel gestort. Vervolgens wordt het geld met de bijbehorende pinpas contant opgenomen en is niet meer te traceren waar het geld naartoe is gegaan. De pakkans van de geldezel is in deze gevallen hoog (de banktransactie is immers gewoon zichtbaar), maar de daadwerkelijke daders zijn volledig buiten beeld (DRIO Eenheid Limburg, 2021).

"Het is gemakkelijk geld verdienen. Je kent het fenomeen 'creditboys' die hun bankrekening beschikbaar stellen."

Criminelen proberen geldezels op sluwe manieren te strikken. Dit gebeurt onderweg naar school of studie, in het OV, op straat, maar ook op een feestje, in sportclubs of via sociale media of online advertenties. Iedereen kan een geldezel worden, maar in opsporingsonderzoeken van de politie wordt geconstateerd dat het vaak jongeren en jongvolwassenen van 18 tot 25 jaar betreft. Het komt ook voor dat criminelen doelbewust mensen zoeken die kwetsbaar(der) zijn, doordat ze bijvoorbeeld in geldnood zitten of een licht verstandelijke beperking hebben. Jongeren zijn bovendien een gemakkelijke prooi, omdat de ronselaar vertelt dat ze er veel geld door weinig inspanning mee kunnen verdienen. De jongeren worden, soms zonder dat ze het doorhebben, een crimineel netwerk ingesleurd (Politie, 2021(1)). Verder blijkt uit een onderzoek van de politie dat het meest genoemde motief de financiële compensatie is. Twee andere redenen waarom geldezels hun bankpas afstaan is dat ze dachten hulp te bieden aan diegene door wie ze zijn gerekruteerd of dat ze onder druk zijn gezet. Daarbij zijn geldezels zich er vaak niet van bewust dat zij meewerken aan illegale activiteiten (Politie, 2021(4)).

Er zijn geen politieregistraties beschikbaar over het aantal jongeren in Limburg dat actief is (geweest) als geldezel.

3.2 Factoren van invloed

Factoren die van invloed kunnen zijn op crimineel gedrag onder jeugdigen staan veelal niet op zichzelf. Vaak is er sprake van een combinatie van factoren die de kans vergroten voor jongeren om het criminele pad te verkiezen. In deze paragraaf wordt een aantal factoren toegelicht die in Limburg aan de orde zijn.

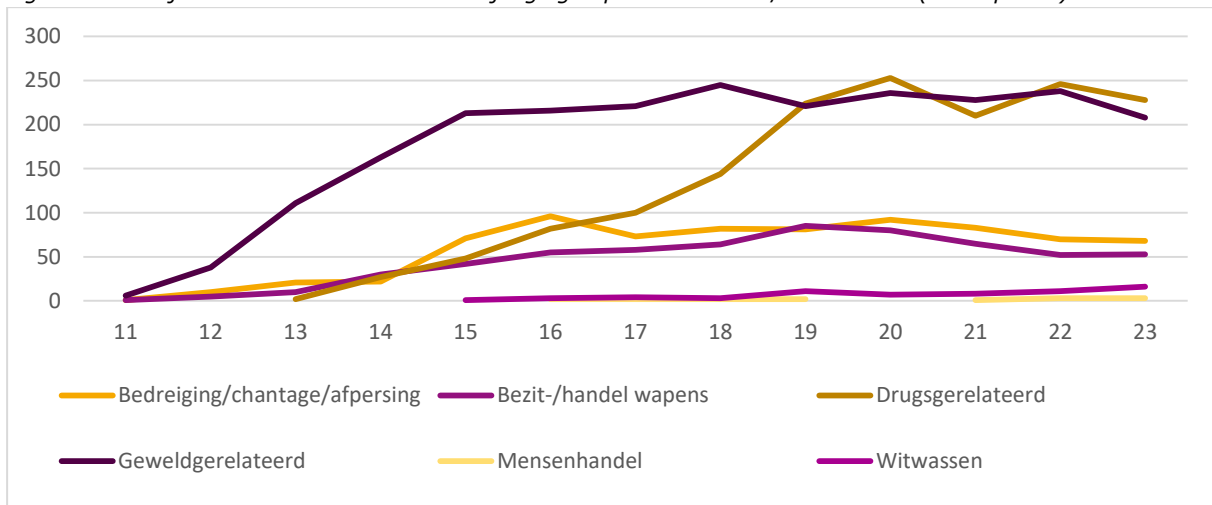
3.2.1 Persoonskenmerken

In de analyse van Zicht op Ondernijning is ook gekeken naar persoonskenmerken in relatie tot ondernijnde criminaliteit. Daarnaast benoemen professionals in Limburg ook een aantal aspecten in het gedrag van jongeren die in de praktijk worden gezien.

Leeftijd en geslacht

Jongeren van 11 tot en met 14 jaar zijn voornamelijk betrokken bij geweld gerelateerde registraties (zie figuur 8). Vanaf 15 jaar lijkt het aantal geweldsregistraties te stabiliseren. Jongeren worden vanaf 13 jaar actief in de drugscriminaliteit maar de piek wordt pas later (vanaf 19 jaar) bereikt, in vergelijking met geweld gerelateerde registraties. Onder jongeren komt vooral het bezit van soft- en harddrugs voor. Opvallend is dat het aantal geweld- en drugsgerelateerde registraties vanaf 19 jaar samen de overhand hebben op het totaal aantal ondernijnde registraties. De overige ondernijnde incidentsoorten laten na een lichte stijging vanaf 17 jaar, een vrij stabiel beeld zien in aantallen over de leeftijdsjaren. Verder blijkt uit de analyse van Zicht op Ondernijning dat Limburgse jongeren die verdacht worden van ondernijnde delicten gemiddeld ouder zijn (18,5 jaar) dan jongeren die verdacht worden van niet-ondernijnde delicten (17,8 jaar).

Figuur 8. Leeftijd en incidentsoort verdachte jeugdigen periode: 2018 t/m mei 2021 (bron: politie)

Uit de cijfers komt het (reeds bekende) beeld naar voren dat voornamelijk jongens betrokken zijn bij ondermijnende registraties. Het aantal verdachte meisjes dat betrokken is bij ondermijnende registraties tussen 13 en 23 jaar neemt niet sterk toe- en af, hier is een stabiele lijn zichtbaar. Bij jongens is een stijgende lijn zichtbaar tot 20 jaar waarna het aantal incidenten gestaag afneemt. In de analyse van Zicht op Ondermijning is ook gekeken naar het geslacht. Op het moment dat Limburgse jongeren verdacht worden van ondermijnende delicten betreft het bijna negen op de tien keer iemand van het mannelijk geslacht. Bij niet-ondermijnende delicten is deze verhouding lager en zijn het acht op de tien keer jongens. Uit de interviews blijkt eveneens dat het merendeel van de verdachte jeugdigen man is, maar dat men in de praktijk het vrouwelijk aandeel ziet toenemen.

Opleidingsniveau

In de analyse van Zicht op Ondermijning is bij het kenmerk 'opleidingsniveau' een onderscheid gemaakt tussen laag, middelbaar en hoog opleidingsniveau. 'Laag' omvat onderwijs op het niveau van basisonderwijs, het vmbo, de eerste 3 leerjaren van havo/vwo of de assistentenopleiding (mbo-1). 'Middelbaar' omvat de bovenbouw van havo/vwo, de basisberoepsopleiding (mbo-2), de vakopleiding (mbo-3) en de middenkader- en specialistenopleidingen (mbo-4). 'Hoog' betreft onderwijs op het niveau van HBO of WO. In Limburg hebben niet-verdachte jongeren, in vergelijking met verdachte jongeren, minder vaak een laag opleidingsniveau en relatief vaker een middelbaar of hoog opleidingsniveau. In de groep verdachte jongeren zijn er weinig verschillen te zien tussen ondermijnende en niet-ondermijnende jongeren. Overigens betreft de indeling van opleidingsniveau in de categorieën een momentopname en kan het uiteindelijke opleidingsniveau afwijken van het opleidingsniveau ten tijde van het onderzoek. Het uiteindelijk behaalde diploma kan namelijk zowel hoger als lager uitvallen qua niveau.

Sociaal economisch

Zicht op Ondermijning heeft ook gekeken of jongeren schoolgaand zijn, een uitkering hebben, werknemer zijn, zelfstandig zijn of geen inkomen hebben. Verdachte jongeren gaan minder vaak naar school, vooral ondermijnende jongeren. Dit kan enerzijds te maken hebben met het meer voorkomen van voortijdig schoolverlaten onder deze groep maar anderzijds ook door de hogere leeftijd van de ondermijnende jeugd waardoor de percentages bij de categorieën 'uitkering' en 'werknemer' hoger zijn. Verder valt het op dat Limburgse ondermijnende verdachte jongeren vaker geen inkomen hebben (13 procent) in vergelijking met niet-ondermijnende verdachte jongeren (8 procent), waardoor de vraag rijst waar zij van leven.

Wanbetalers zorgverzekering

Onder wanbetalers van de zorgverzekering worden jongeren verstaan die minimaal zes maanden achter elkaar de zorgverzekeringspremie niet hebben betaald. Dit percentage is in Limburg in verhouding het hoogst bij jongeren die van ondermijnende delicten worden verdacht (9 procent), in vergelijking met niet-ondermijnende verdachte jongeren (7 procent) en niet-verdachte jongeren (1 procent) (bron: Zicht op Ondermijning).

Life-events jongeren

Een life-event is een levensgebeurtenis die het leven van iemand beïnvloedt. Negatieve life-events brengen vaak stress met zich mee en kunnen mensen uit balans brengen. Er is gekeken of jongeren de afgelopen vijf jaar één van de volgende life-events hebben meegemaakt: in de bijstand of WW komen, ontslagen worden, een scheiding hebben meegemaakt of slachtofferhulp hebben gehad. Hieruit blijkt dat jongeren die verdacht worden van ondermijnende delicten vaker een life-event hebben meegemaakt in vergelijking met niet-ondermijnende verdachte jongeren.

Intelligentieniveau

Jeugdigen met een licht verstandelijke beperking (lvb'ers) zijn volgens professionals erg beïnvloedbaar en worden vaak ingezet om klusjes te doen. Bij een IQ tussen de 50-85 én als iemand zich sociaal slecht redt, spreken we van een lvb. Er wordt ook wel gezegd dat het beperkt probleemoplossende vermogen bepalend is (Wegwijzer Jeugd en Veiligheid, z.d.). Deze groep zoekt vaak erkenning in een groep waar ze gewaardeerd worden voor hun inzet. Daarbij zijn zij erg moeilijk te corrigeren.

"Deze doelgroep is heel gevoelig voor beïnvloeding en voor die druk van buitenaf. Zij kunnen gevolgen niet overzien en doen dan domme dingen."

Jongeren met een lvb zijn extra kwetsbaar voor het ontwikkelen van crimineel gedrag. Ze kunnen gevolgen van hun daden moeilijk overzien en hebben minder inlevingsvermogen, hierdoor raken ze sneller in de problemen. Er is vaak sprake van niet goed ontwikkelde sociale vaardigheden en een laag zelfbeeld, dit maakt hen vatbaar voor beïnvloeding van foute vrienden.

"Ik herinner me een zwakke broeder die altijd werd opgepakt door de politie. Hij stond op de uitkijk en als de politie kwam rende iedereen weg en hij bleef staan, omdat hij niet beter wist dan op de uitkijk staan. En dat was echt niet de 'leader of the gang'."

Gedrag

Gedragsproblemen onder jongeren kunnen al op jonge leeftijd zichtbaar zijn volgens professionals. Zo kan het in de ontwikkeling van een kind op de basisschool al duidelijk worden dat het de "verkeerde kant" op gaat. De belangrijkste verklaring voor het ontstaan van gedragsproblemen is een negatieve spiraal tussen kenmerken of gedrag van een kind en de reactie van de omgeving daarop. Een belangrijke rol in dit proces spelen negatieve interacties tussen ouders en hun kinderen en tussen kinderen en jongeren onderling (Nederlands Jeugdinstituut, z.d.). Professionals benoemen ook dat jongeren rondom de puberteit bezig zijn met het vinden van hun identiteit, ze zijn veel met zichzelf bezig en gaan ontdekken wie ze zijn. Ze groeien toe naar zelfstandigheid en gaan zich meer afzetten. Ze kijken kritisch naar zichzelf, zijn daar onzeker over en daardoor ook kwetsbaar. Uit de interviews komt naar voren dat het weerbaar maken van de jongeren een belangrijk speerpunt is. Niet alleen het omgaan met emoties en onzekerheid is van belang, ook het weerbaar zijn op het moment dat er de keuze volgt of je wel of niet meegaat in crimineel gedrag.

Uit de vragenlijst die is afgenomen onder Limburgse jongeren blijkt dat de jongeren die zich schuldig maakten aan criminele activiteiten meer gedragsproblemen en emotionele problemen hadden. Ook gebruikten deze jongeren morele ontkoppeling om hun criminele gedrag te rechtvaardigen. Dit is een mechanisme die gebruikt wordt om gedrag te rationaliseren, te rechtvaardigen of te

verontschuldigen om zo eigen gedrag als correct te beschouwen en negatieve morele emoties te vermijden (Ventio, 2022). Ook is uit de zelfrapportage het profiel naar voren gekomen dat jongeren die betrokken waren bij criminele activiteiten een negatief beeld hadden van school, spijbelden, middelen gebruikten en waarschuwingen van de politie hadden gekregen.

3.2.2 Gezinssituatie

Een van de factoren om kinderen tegen risico's (zoals criminaliteit) te beschermen is het opgroeien in een omgeving waarin volwassenen consequent duidelijke normen en gezonde opvattingen over gedrag uitdragen en naleven die in dit geval tegen criminaliteit en geweld zijn (Nederlands Jeugdinstituut, 2018). Het systeem rondom de jongere is een belangrijke factor van invloed die in vrijwel alle interviews terugkomt. Voornamelijk de rol van ouders, die als zeer essentieel wordt benoemd, komt sterk naar voren.

"Een aantal variabelen in het gezinssysteem maken de kans op crimineel gedrag op latere leeftijd heel waarschijnlijk. Hierbij valt te denken aan werkeloosheid, bijstand, huiselijk geweld, eenoudergezinnen, jonge moeders die heel weinig netwerk hebben. Daarbij zijn er natuurlijk ook kenmerken van invloed die in de jongere zelf zitten zoals antisociaal gedrag."

Zicht op Ondermijning heeft ook gekeken naar kenmerken rondom het gezin of de familie van de jongeren in Limburg. Kijkend naar het opleidingsniveau van ouders (zowel vader als moeder) blijkt dat dat een groter deel van de ouders van verdachte jongeren een lager opleidingsniveau heeft in vergelijking met ouders van niet-verdachte jongeren. Wanneer wordt gekeken naar het opleidingsniveau van de ouders voor de groep ondermijnende jongeren dan zijn de percentages moeders en vaders met een laag opleidingsniveau hoger dan bij de groep niet-ondermijnende verdachte jongeren.

Ook is gekeken naar de leeftijd van de moeder op het moment dat de jongeren geboren werden. De leeftijd van de moeder van de jongeren die verdacht zijn van een ondermijnend of niet-ondermijnend delict is vaak lager is dan die van niet-verdachte jongeren. In het bijzonder moeders in de leeftijd onder de 23 jaar hebben relatief gezien vaker een kind dat verdacht wordt van ondermijnende delicten dan moeders van niet-verdachte jongeren (bron: Zicht op Ondermijning).

Gezinssamenstelling

Wanneer er gekeken wordt naar de huishoudsituatie van de jongeren valt op dat niet-verdachte jongeren vaker uit een 'traditioneel' gezin (een paar met kinderen) en minder vaak uit een eenoudergezin, eenpersoonshuishouden of institutionele instelling komen. Ondermijnende jongeren leven vaker dan niet-ondermijnende verdachte jongeren in een eenpersoonshuishouden. Dit kan te maken hebben met de gemiddeld hogere leeftijd van de desbetreffende jongeren, mogelijk wonen zij al niet meer bij hun ouders (bron: Zicht op Ondermijning).

Een zwakke binding tussen ouder en kind en gebrek aan toezicht zijn twee belangrijke voorspellers van delinquent gedrag volgens Weatherburn & Lind (2001). Uit de gehouden interviews komt dit aspect ook naar voren. Het ontbreken van een vaderfiguur of rolmodel, het verkeerde voorbeeld dat wordt gegeven en het ontbreken van betrokkenheid en toezicht wordt gezien bij veel jongeren die ontsporen.

Life-events ouders

Jongeren die verdacht zijn van een misdrijf, hebben volgens de analyse van Zicht op Ondermijning vaker ouders die één of meer van de vijf geselecteerde life-events (bijstand, ontslag, werkeloosheid, scheiding en slachtofferhulp) hebben meegemaakt. Bij de verdachte jongeren heeft meer dan de helft van de ouder(s) een life-event meegemaakt terwijl dit percentage bij de niet-verdachte jongeren rond de 40 procent ligt. De respondenten die zijn geïnterviewd bevestigen dit beeld.

"Als je kijkt naar de zwaardere criminaliteit, zeg maar het carrièreverloop, dan zien we toch wel jongeren uit gebroken kerngezinnen, langdurige intergenerationele werkeloosheid waar het opzienbarend is dat er iemand uit het gezin gaat werken. En kansarmheid dat zie je natuurlijk ook."

Er is veelal sprake van diverse problematiek binnen gezinnen, dit beeld komt ook terug uit de interviews met scholen. Het aantal leerlingen waarbij een vorm van hulpverlening nodig of betrokken is stijgt. Ook geven de instanties te kennen dat de problematiek vaak heel divers is en ouders niet altijd bekwaam zijn of weten hoe te handelen.

"Ouders zijn soms toch wat handelingsverlegen, wonen in een wijk waar het merendeel van de jongeren wel op straat rondhangen. Ze vinden het moeilijk om te weten hoe ze hun kind daar moeten weghalen. Ze hebben vaak hun eigen problematiek waardoor ze niet altijd grip hebben op hun kind."

Kijkend naar de soort life-events is te zien dat de percentages bijstand, scheiding en slachtofferhulp bij de ouders van ondermijnende en niet-ondermijnende verdachte jongeren hoger liggen dan bij de ouders van niet-verdachte jongeren. Ontslag en werkeloosheid komen in de twee categorieën van verdachte jongeren juist weer minder voor. Een mogelijke verklaring zou kunnen zijn dat de ouders van verdachte jongeren vaker geen dienstverband hebben en hierdoor dus ook minder vaak ontslag krijgen of in de WW terecht komen, dit zou nader onderzocht moeten worden (bron: Zicht op Ondermijning).

Criminele families

In een criminele familie zijn familieleden actief betrokken bij georganiseerde vormen van criminaliteit. De kinderen groeien dikwijls op in een criminele cultuur, waarin het normaal is om geconfronteerd te worden met geweld of afwezige ouders, vanwege een gevangenisstraf of een afrekening (Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid, 2021.) Een criminele levenswijze gaat in deze families vaak van generatie op generatie, dit beaamen de professionals in Limburg. Het wordt hier als vanzelfsprekend gezien dat kinderen in de voetsporen treden van hun ouder(s) en dat maakt het ook heel moeilijk om ze uit de criminaliteit te houden of te bewegen. Ook is er sprake van een afwijkend normbesef, het crimineel gedrag wordt als normaal gezien en niet afgekeurd door ouders en/of familieleden.

"Als daar de politie aan de deur staat krijgen ze eerder een draai om de oren dat ze zich hebben laten pakken in plaats van omdat ze wat hebben uitgevreten ... Dat is zo'n moeilijke groep, als je uit zo'n slecht nest komt, begin maar eens te proberen ze eruit te halen."

"Wij weten wel van sommige ouders, daar zijn vermoedens van, dat die zich in het criminele circuit bevinden ... Er zitten hier genoeg vaders vast, of broers of ooms"

Voor de analyse verdachte familieleden heeft Zicht op Ondermijning voor iedere jongere het percentage verdachte familieleden berekend. Hierbij is gekeken naar het aantal verdachte ouders, broers/zussen, grootouders, neven/nichten en ooms/tantes ten opzichte van de totale familie. Cijfers laten zien dat jongeren die verdacht worden van ondermijnende en niet-ondermijnende delicten een hoger percentage verdachte familieleden (20 procent en 18 procent) hebben dan jongeren die niet verdacht worden (8 procent). Bijna 8 procent van de Limburgse jongeren die deelnamen aan de vragenlijst gaf aan dat één of allebei de ouders ooit in de gevangenis zat.

Opvoeding

De opvoeding kan zowel een risicofactor als een beschermende factor zijn voor het plegen van strafbare feiten door het kind. In dat opzicht kunnen de ouders zowel een oorzaak als een oplossing voor de gedragsproblematiek van het kind zijn. Ouders zijn primair verantwoordelijk voor de opvoeding en ontwikkeling van het kind. Als het schort in de opvoeding, zijn vroegtijdige signalering

en ondersteuning van ouders geboden om zwaarder ingrijpen op een later moment te voorkomen (Ministerie van Justitie en Veiligheid, (2021).

Professionals geven aan dat wanneer het ouderlijk toezicht ontbreekt, de jeugdige sneller geneigd is om af te glijden. Niet alle ouders bespreken met hun kind wat ze doen, wat hen bezig houdt en met wie ze omgaan. Er wordt gesproken over ouders die veel moeten werken of zelf kampen met veel problematiek, waardoor tijd en aandacht voor het kind er minder of nauwelijks is.

"Er zit vaak al hulpverlening op maar ondanks dat blijven we kinderen zien op straat. En niet alleen die kinderen van 13-14 jaar maar opeens zien we het broertje van 8-9 jaar er ook bij. 'Waar zijn die ouders dan?'"

Ouders hebben ook niet altijd goede opvoedkundige vaardigheden en weten niet goed hoe ze het moeten aanvliegen. Daarbij zijn er ook kinderen die in een huishouden opgroeien waar huiselijk geweld speelt en die geen veilige thuishaven hebben, laat staan dat ze op een positieve manier worden gestimuleerd.

"Dat je heel moeilijk contact kunt leggen met ouders komt toch wel regelmatig voor."

De hechting tussen kind en ouder wordt ook benoemd als een beschermende factor, een kind dat thuis een gebrek aan warmte, aandacht en liefde krijgt voelt zich elders vaak veiliger en kan zo ook vatbaar zijn voor de verkeerde invloeden. Tevens worden cultuurverschillen benoemt, de jongere leeft tussen twee culturen in waar anders gedacht wordt over opvoedkundige aspecten.

In het zelfrapportage onderzoek onder Limburgse jongeren wordt bevestigd dat jongeren die zich schuldig maakten aan criminele activiteiten, minder emotionele steun kregen van hun ouders en ook geheimen hadden voor hun ouders.

3.2.3 Onderwijs

De school is één van de plekken waar kinderen en jongeren een groot deel van hun leven doorbrengen. Het ligt daarom voor de hand om te veronderstellen dat de school een belangrijke rol heeft bij de ontwikkeling van jongeren en hun gedrag. In diverse criminologische benaderingen wordt school van oudsher als een belangrijke beschermende factor beschouwd die ervoor kan zorgen dat een jongere niet betrokken raakt bij criminaliteit. De scholen in Limburg die in het kader van dit onderzoek zijn bevraagd bevestigen dit.

"Die vijf uur die ze hier hebben binnen de schoolmuren zijn heel kostbaar."

De basisschool wordt gezien als een kleine, veilige en beschermde plek voor kinderen die veelal uit dezelfde buurt komen. Zij krijgen er onderwijs maar er is ook ruimte voor het kind om zich te kunnen uiten. Op het voortgezet onderwijs en MBO is er sprake van een grotere setting waar meer leerlingen samenkomen uit verschillende woonplaatsen en er sprake is van een andere dynamiek. Er wordt hier naast het geven van onderwijs ook aandacht besteed aan gedragsverwachtingen. Het merendeel van de geïnterviewde scholen in Limburg benoemt dat er naast de primaire taak van onderwijs geven ook veel tijd en aandacht gaat naar zorgtaken rondom leerlingen.

"Wij zien hier kinderen binnen komen die op slippers lopen, geen jas bij zich hebben of niets gegeten hebben. Dus ik denk als je hier iets terugziet is het niet aan de kant van bling bling maar juist aan de kant van wat komen deze kinderen allemaal tekort."

Gedrag

Conflicten en het verkennen van grenzen door jongeren is inherent aan het proces van volwassen worden. Een goed pedagogisch klimaat betekent dat er grenzen gesteld worden aan gedrag en de wijze waarop de mensen in school met elkaar omgaan. Maar het betekent ook dat leerlingen ruimte

krijgen om te oefenen met hun gedrag (Van der Wolf & Beukering, 2009). Naast de primaire taak van onderwijzen dragen scholen ook bij aan de ontwikkeling van sociale vaardigheden en weerbaarheid van de leerlingen. Ferwerda beschrijft in 1998 dat scholen nog te vaak worden gezien als leerfabrieken waar leerlingen opgeleid worden om een diploma te halen. Men vergeet dan nadrukkelijk dat scholen, door het feit dat jongeren er een groot deel van hun tijd doorbrengen, een zeer belangrijke rol vervullen in de sociale en emotionele ontwikkeling van jongeren. Dit geluid is ook binnen het onderwijs in Limburg hoorbaar.

"Waar wij als scholen meer aandacht aan moeten besteden is de sociale motivatie. Eigenlijk zijn al die kinderen op zoek naar hun eigen identiteit. De laatste jaren is het onderwijs uitermate instrumenteel geworden. We zijn doorgeslagen in het rendements-denken op meetbare onderdelen. Je ziet de laatste jaren een kentering ontstaan op de scholen. Daar redden we het niet meer mee want de algemeen vormende of opvoedende taak is harder nodig dan ooit. Maar dit is niet te vatten in kant en klare indicatoren die je tijdens de lessen kunt afvinken."

"Wij moeten laten zien hoe de wereld en het samenleven er ook kan uitzien als je uit een niet-veilige omgeving komt. Dat je conflicten ook op een andere manier kunt oplossen en dat je je eigen keuzes kunt maken."

In het speciaal onderwijs komen scholen meer dan in het reguliere onderwijs in aanraking met gedragsproblematiek en daarmee gepaard ook met de beïnvloedbaarheid van de leerlingen. Op deze scholen in Limburg is men dagelijks bezig met het monitoren van en inspelen op dit gedrag.

"In principe geven wij gewoon onderwijs maar we zijn heel erg bezig met de persoonlijke sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen ... Wij zien de leerlingen vijf dagen in de week en hebben een goed beeld van hun gedrag en zien natuurlijk ook de veranderingen heel snel."

Signalering

Voor een schoolbestuur- of koepel kan er een reden zijn om niet openlijk over problemen te praten. Een veilig leerklimaat levert immers leerlingen op. Professionals in Limburg benoemen dat er scholen zijn waarbij men het lastig vindt naar buiten te treden met meldingen of incidenten gerelateerd aan criminaliteit, omdat men vreest dat dit een negatief effect kan hebben op het imago van de school. De vraag die gesteld wordt is of er wel genoeg gesignaleerd wordt? Wil men het wel zien? Wanneer er aandacht is voor veiligheid op scholen kan dit ook juist een overweging zijn voor ouders om hun kind in te schrijven op een bepaalde school. Het algemeen beeld dat terugkomt in de interviews met scholen is dat men op school signalen herkent maar ook aangeeft niet in alle gevallen te weten waarop te letten.

"Het is natuurlijk de vraag of wij genoeg getraind zijn om dit soort signalen op te pikken."

In het basisonderwijs worden weinig signalen van crimineel gedrag waargenomen bij de leerlingen zelf. In de meeste gevallen worden signalen bij ouders gezien of gehoord. Dit varieert van dure merkkleding of een auto die niet bij de woonsituatie van het gezin past, tot de wetenschap dat er een ouder of broer vast zit wegens criminele activiteiten. Daarnaast zijn er ook scholen die aangeven geen of nauwelijks zicht te hebben op of ouders zich in het criminele circuit begeven. Er zijn ook kinderen die in de klas vertellen over gebeurtenissen thuis die zij zelf als doorsnee zien maar waarvan de leerkracht opkijkt.

"Wij zien dan ouders in een Mini of een Audi en daar weet je van die werken niet."

Daar waar scholen bij ouders signalen van criminaliteit waarnemen, geven ze aan dat dit vaker niet dan wel wordt gemeld aan relevante instanties. Wanneer er zorgen zijn over de veiligheid van een leerling wordt er sneller melding gemaakt. In het geval van incidenten binnen de schoolmuren zijn

er duidelijke protocollen hoe te handelen. Het ronselen van leerlingen buiten de schoolpoorten door oudere jongeren komt nauwelijks voor bij de basisscholen die zijn geïnterviewd.

In het vo en het mbo valt meer op volgens docenten. Zij geven aan dat ze veel waarnemen en dat er zicht is op een aantal leerlingen die zich vrijwel openlijk bezig houden met verkeerde dingen, maar dat er ook een groot gedeelte is wat ze niet zien.

"Het gebeurt veel meer maar komt niet altijd bij ons terecht"

"Ik zie dat een aantal jongeren heel open zijn over wat ze doen in de drugscriminaliteit, ze wijzen zo de appartementen aan waar ze de drugs moeten langsbrengen. Maar er zijn ook genoeg studenten waar je signalen van hoort maar niet de vinger op kan leggen."

De vo en mbo scholen die geïnterviewd zijn in het kader van dit onderzoek geven aan dat contacten tussen leerlingen in school aan de orde zijn maar dat dit ook veel buiten de schoolpoort plaats vindt. Vaak liggen meerdere onderwijsinstellingen bij elkaar in de buurt en dit kan een aanzuigende werking hebben. Ook klinkt het geluid dat er de afgelopen jaren steeds meer speelt in het kader van afwijkend gedrag. Er wordt benoemd dat de straatcultuur meer zichtbaar is in de school. Er worden steekproefsgewijs kluisjescontroles uitgevoerd door scholen.

"Het valt op dat het de afgelopen twee jaar steeds extremer is geworden. De agressie is veel groter en er is veel meer drugs. Bij de laatste controle zijn 10/11 mensen eruit gehaald"

Betrokkenheid ouders

De betrokkenheid van ouders komt in de gesprekken met zowel professionals als ook onderwijspersoneel als essentieel punt naar voren, kijkend naar belangrijke factoren van invloed bij het wel of niet afglijden naar de criminaliteit. Zowel basisscholen als vo en mbo scholen benoemen dat er veel energie toegaat naar het contact onderhouden met ouders van leerlingen. Het is een voortdurend proces van afstemmen en zoeken naar verbinding want het contact met ouders is noodzakelijk om de leerling letterlijk bij de les te houden.

"De band tussen school en ouders is wel heel belangrijk. We moeten duidelijk zijn en mogen echt wel dingen eisen, maar we moeten ze niet verliezen. Want als wij ze verliezen dan zijn we ze kwijt."

"Dat je heel moeilijk contact kunt leggen met ouders komt toch wel regelmatig voor."

Met veel ouders is het contact goed te maken en te onderhouden maar er is ook een gedeelte waarbij extra effort noodzakelijk is. Dit kan zijn omdat ouders erg druk zijn, kampen met problemen of dat ze het belang van school voor hun kind niet altijd inzien. Wanneer er sprake is van betrokkenheid van hulpverlening bij een leerling wordt de rol van ouders ook als heel belangrijk gezien, scholen geven aan dat ouders niet altijd in staat zijn om op een proactieve manier mee te denken naar een oplossing. Oorzaken hiervoor die zijn genoemd zijn dat men dit niet wil, men het niet kan of dat ondanks alle inzet het vertrouwen er niet meer is.

"In veel gezinnen is het niet belangrijk om een diploma te halen."

In het basisonderwijs hebben leerlingen in de meeste gevallen maar één leraar voor de klas staan. In het vo en het mbo wordt het contact met ouders als lastiger ervaren doordat er meer leerlingen zijn die ook met veel verschillende docenten te maken krijgen.

Overgang basisonderwijs naar voortgezet onderwijs

De overgang van de basisschool naar de middelbare school wordt door professionals in Limburg gezien als een grote stap voor de jonge leerling. Er is sprake van meer afstand die ze moeten afleggen naar school dan dat zij gewend waren tijdens het basisonderwijs. Ook is het zo dat het gebouw vaak groter is en de sociale context verandert, er komen meer leerlingen samen uit verschillende streken. Daarbij is het onderwijssysteem op de middelbare school anders ingericht dan op de basisschool. Kortom: het is een hele verandering voor leerlingen die van groep acht naar de brugklas gaan. Deze verandering brengt ook risico's en verleidingen met zich mee in relatie tot criminaliteit. Leerlingen gaan veel gedrag zien bij andere leerlingen, gaan meer sociale druk ervaren en komen vroeg of laat voor de keuze te staan om ergens in mee te gaan of niet. De scholen in Limburg zien in dat het hebben van aandacht hiervoor belangrijk is bij deze overgang in het onderwijs.

"Op het moment dat kinderen naar het voortgezet onderwijs gaan is er minder controle en is de kans dat een kind verkeerde keuzes maakt groter."

"Wat we willen is dat een zachte landing volgt en het schooladvies kansrijker geformuleerd is. Dat we vooral in kaart brengen wat de kinderen in cognitie, de kern, aan zouden moeten kunnen in combinatie met werkhouding, attitude en executieve functies."

Schoolverzuim

Voortijdig schoolverlaters zijn jongeren van 12 tot 23 jaar die zonder startkwalificatie het onderwijs verlaten. Bij het ontbreken van een startkwalificatie is de kans groter dat de ex-leerling geen aansluiting vindt op de arbeidsmarkt. Jongeren die hun school niet afmaken, lopen een verhoogd risico werkloos te worden en criminele activiteiten uit te gaan voeren (WRR, 2009). Wanneer ze werk hebben, is dat veelal ongeschoold werk. Daardoor is het risico groot dat zij gemarginaliseerd zijn en blijven, met alle gevolgen van dien, zowel voor henzelf als voor de samenleving (Van den Berg, 2007).

In de categorie jeugdigen tussen de 18 en 20 jaar zijn de meeste voortijdig schoolverlaters vertegenwoordigd in Nederland, gevolgd door de jeugdigen tussen de 20 en 23 jaar. In beide categorieën hebben de meeste jeugdigen het mbo verlaten. In de categorie onder de 18 jaar vallen de meeste leerlingen uit in het voortgezet onderwijs. In alle leeftijdscategorieën en onderwijsniveaus is het percentage jongens dat voortijdig het onderwijs verlaat hoger dan meisjes, namelijk rond de 65 procent. Van de 71.510 leerlingen in Limburg in het schooljaar 2019-2020, bleken 1430 voortijdig schoolverlaters. Dit komt overeen met 2 procent van het totaal aantal leerlingen, dit is gelijk aan het landelijk percentage. In de gemeenten Vaals, Heerlen, Kerkrade en Maastricht lag dit percentage hoger dan het landelijk gemiddelde. Van de 1430 voortijdig schoolverlaters is 920 man (64 procent) en 510 vrouw (36 procent) (Centraal Bureau voor de Statistiek (1) & Centraal Bureau voor de Statistiek (2), 2021).

Signalen voor een verhoogde kans op voortijdig schoolverlaten zijn al zichtbaar in de brugklas. Vooral voor jongens zijn achterblijvende schoolprestaties een belangrijke risicofactor. Ook een gebrek aan motivatie, de school niet leuk vinden en het behoren tot lagere sociaaleconomische klassen, vergroten de kans dat een leerling zonder startkwalificatie het onderwijs verlaat (Traag, 2012). Cognitieve vaardigheden zijn ook een beïnvloedende factor op de kans dat iemand voortijdig van school gaat of in aanraking komt met de politie. Naarmate een leerling betere prestaties levert in de brugklas is de kans om in aanraking te komen met de politie kleiner. Dat geldt ook voor de kans om zonder startkwalificatie van school te gaan (Traag & van der Velden 2010). Ook blijken een lage sociaaleconomische status, het opgroeien in een eenoudergezin en het wonen in de grote steden risicofactoren voor voortijdig schoolverlaten (SCP, 2001).

"Daar waar de sociaaleconomische problemen enorm groot zijn, is er ook gewoon meer uitval en zijn er ook weinig alternatieven voor de jongeren."

Verdachte Limburgse jongeren verlaten vaker de schoolbanken zonder startkwalificatie. Bij ondermijnende verdachte jongeren ligt dit percentage hoger (24 procent) dan bij niet-ondermijnende verdachte jongeren (16 procent). Daarbij heeft het grootste deel van verdachte jongeren die voortijdig hun opleiding beëindigen een laag opleidingsniveau (bron: Zicht op Ondermijning).

"We zien jongeren die verzuimen die een lage motivatie hebben voor school en het belang van een diploma niet echt zien."

Jongeren die een entree-opleiding volgen, zijn volgens de respondenten een kwetsbare doelgroep. Deze opleiding bereidt jongeren voor op de arbeidsmarkt of op doorstroming naar een mbo-2 opleiding. Voor een entree-opleiding heb je geen diploma nodig van een vooropleiding en kan een diploma behaald worden op mbo-1 niveau. Scholen waar deze opleiding onderdeel van uitmaakt geven aan dat hier vaak sprake is van problematiek en verzuim en wanneer deze leerlingen uitvallen is de weg terug naar onderwijs vaak heel lastig.

"Bij iedereen die bij de entree wordt uitgeschreven is al een netwerk van partners betrokken. Wanneer ze worden uitgeschreven wordt geen goed passend vervolgtraject geboden om ze toch via een stuk extra begeleiding terug te leiden naar onderwijs en ze perspectief te bieden."

Preventie

Er wordt op scholen veel aandacht besteed aan het creëren van een veilige omgeving voor leerlingen waarin zij zichzelf durven te uiten en weerbaar(der) kunnen worden. De band tussen docenten en leerlingen wordt hierin als heel belangrijk benoemd. De geïnterviewde scholen in Limburg benoemen dat school vaak de vindplaats is van zorgelijke signalen over leerlingen, dit kan criminaliteit betreffen maar dit hoeft niet altijd. Maatwerk is hier wenselijk, vaak in samenwerking met (zorg)partners.

"Je moet jouw onderwijs zoveel mogelijk proberen af te stemmen op de behoefte. Je moet het zo zien, een kind komt binnen met een onderwijsbehoefte en je gaat dan nadenken 'wat heeft dit kind nou nodig en wat kunnen we bieden'. Dat kan alleen op het moment dat je inzicht hebt in de populatie kinderen dat hier op school zit."

Het merendeel van de scholen in Limburg geeft aan preventieve programma's aan te bieden in de lessen die ook het onderwerp criminaliteit raken. Er wordt vaak gebruik gemaakt van een reeds bestaand aanbod. Scholen benoemen hierbij dat het vaak afhankelijk is van budget en tijd of het haalbaar is deze te kunnen inzetten.

3.2.4 Sociale druk

Veel vormen van kleine criminaliteit (vandalisme, diefstal e.d.) vinden juist in groepsverband plaats. Daarbij lijken de anonimiteit van de groep, de macht van de groep of de druk van de groep op individuele groepsleden bepalend voor het wel of niet plegen van dergelijke delicten (Schuyt, 1993). Crimineel gedrag kan dus een uitkomst zijn van groepsdruk. Groepsdruk is de druk die groepsleden ondervinden om hun gedrag af te stemmen op wat zij inschatten dat de normen van de groep zijn. Het kan zijn dat het gedrag waarvan zij denken dat het binnen de groep als wenselijk of gepast wordt beschouwd, afwijkt van wat zij persoonlijk als zodanig beschouwen (De Jong & van Gemert, 2010).

Jongeren in een groep kunnen op verschillende manieren groepsdruk ondervinden om bepaald gedrag te vertonen. Daarbij is het de vraag in hoeverre de jongere zich bewust is van de groepsdruk waaraan hij is blootgesteld. De Jong en van Gemert benoemen in hun studie naar groepsdruk drie vormen van groepsdruk die iemand kan ondervinden. Uit de interviews blijkt dat men in Limburg al deze drie vormen van groepsdruk terug ziet in de praktijk.

Er kan sprake zijn van onbewuste aanpassing, iemand wil graag erbij horen en zich aanpassen aan de manier waarop de meeste andere groepsleden zich gedragen en presenteren (waaronder hun

taalgebruik, lichaamshouding, kleding en andere kenmerken uit de groepscultuur). Dit gedrag wordt niet bewust ervaren als een aanpassing die plaatsvindt onder groepsdruk. Professionals geven aan dat dit veel gebeurt. Jongeren willen graag erbij horen en leuk gevonden worden, zijn niet altijd in staat om gevolgen te kunnen overzien wanneer ze ergens mee instemmen en kunnen voor dat ze het in de gaten hebben betrokken raken bij verkeerde zaken.

"Kinderen in deze tijd staan, vooral met de komst van sociale media, onder enorme sociale- en groepsdruk waar ze aan bezwijken en sneller het criminele pad verkiezen."

Daarnaast spreken ze van impliciete groepsdruk. Hoewel hier geen gedragsverwachting wordt uitgesproken door de andere groepsleden heeft iemand toch het gevoel dat er iets van hem of haar verlangd wordt. Wat de andere groepsleden wenselijk of gepast achten, leidt hij of zij af uit hoe zij zich gedragen en op elkaars gedrag reageren. Er kan sprake zijn van angst dat wanneer iemand niet mee gaat in het groepsgedrag er negatief zal worden gereageerd, mogelijk met buitensluiten als gevolg. Volgens professionals speelt hier ook een stuk onzekerheid een rol. Een jongere is blij wanneer hij of zij eindelijk ergens bij hoort en zal dan niet snel iets durven zeggen wanneer het gevoelsmatig niet helemaal fijn voelt wat er gebeurt in of door de groep.

"In een overlast gevende groep jutten ze elkaar zo op. Er is niemand in die club die zegt 'hey is dit wel zo verstandig?' en dan gaat dit gedrag maar door en door. Door het gebrek aan pro-sociale vrienden blijft het probleem bestaan ondanks de hulp die er al op zit."

Ten slotte kan expliciete groepsdruk aan de orde zijn. In dit geval conformeert iemand zich aan de normen van de groep omdat hij daartoe wordt gedwongen door (een of meer) andere groepsleden. Er worden gedragsverwachtingen uitgesproken waaraan een groepslid moet voldoen en er wordt ook duidelijk gemaakt welke sancties er volgen als je niet meegaat hierin. Groepsleden ervaren deze vorm van groepsdruk dan ook bewust in de vorm van een bedreiging of angst voor de uitgesproken negatieve sancties. Professionals zien deze vorm van groepsdruk terug in de groepen die vaak al wat verder zijn binnen de criminele activiteiten. Rollen zijn hier heel helder en er is sprake van een meer georganiseerd karakter. Je krijgt een bepaalde status als je meegaat in het groepsgedrag. Vaak is hier ook sprake van het ronselen van nieuwe groepsleden met als doel deze in te zetten voor criminele klusjes. Wanneer je deel uitmaakt van deze groep is het heel lastig eruit te stappen.

"De invloed van je vriendengroep is een hele belangrijke, heb je de goede vrienden óf de verkeerde vrienden. En als je er een paar rotte appels uithaalt kan zo'n groep heel anders worden."

In het zelfrapportage onderzoek onder Limburgse jongeren wordt bevestigd dat jongeren die zich schuldig maken aan criminele activiteiten vaker delinquente vrienden hebben. Bijna 19 procent van alle deelnemers geeft aan dat ze vrienden en/of vriendinnen hebben die de afgelopen drie maanden wel eens in aanraking zijn geweest met de politie omdat zij werden verdacht van een strafbaar feit.

3.2.5 Omgevingskenmerken

Uit diverse reeds gepubliceerde onderzoeken en de gesprekken met respondenten blijkt dat er een aantal omgevingskenmerken van invloed kunnen zijn op de keuze van jongeren om de criminaliteit in te gaan.

Buurt

Er zijn binnen een stad of regio altijd gebieden die zich kenmerken door grotere aantallen bewoners zonder werk, met een laag inkomen of een uitkering. Veelal gaat het om wijken met grote aantallen sociale huurwoningen, in de orde van grootte van minimaal de helft of twee derde van de woningvoorraad. Een 'criminogene setting', ofwel een omgeving waar jeugd zonder gestructureerde activiteiten op straat 'hangt', terwijl in de buurt gebrekkige sociale controle is, vergroot de kans dat een individu overgaat tot een vergrijp aanzienlijk (Kullberg, Mouktadibillah & de Vries 2021.)

Weatherburn & Lind stellen in hun onderzoek (2001) dat de buurt een indirecte en een directe invloed heeft op de criminaliteit. Indirect in de mate dat economische stress effect heeft op ouderschapspraktijken, versterkt of gemilderd door een sociaal netwerk. Direct door het aantal actieve delinquenten waardoor er meer interactie is met jongeren die vatbaar zijn voor crimineel gedrag.

Uit de interviews met professionals en scholen komt naar voren dat wanneer jongeren uit een kwetsbare omgeving komen, dit gezien wordt als een risico op crimineel gedrag.

"Het eerste wat hier moet veranderen is de infrastructuur in de wijk, eerst zal veiligheid in de wijk moeten prevaleren. Wij merken als school dat er zoveel invloeden van buitenaf naar binnen komen ... Wij moeten meer afleren dan aanleren."

Over deze kwetsbare wijken geeft men aan dat er weinig meldingsbereidheid is, criminaliteit min of meer erbij hoort en dat crimineel gedrag vaak de enige weg lijkt naar een beter toekomst.

"Deze kinderen groeien op in een gemeenschap en in buurten waar dit gedrag heel normaal wordt gevonden."

In de analyse van Zicht op Ondernijning is ook gekeken naar kenmerken van de buurt waar Limburgse jongeren wonen:

- ❖ Ten eerste is gekeken naar de gemiddelde woningwaarde van de buurt waar de jongeren woonachtig zijn. Wanneer gekeken wordt naar de buurten waar de ondernijnende jongeren wonen, dan ligt de gemiddelde woningwaarde hier lager (€183.100) dan bij de niet van ondernijning verdachte jongeren (€185.200) en nog lager in vergelijking met de jongeren die niet verdacht zijn van een delict (€207.000).
- ❖ Verder is er gekeken naar de mate van stedelijkheid en bevolkingsdichtheid. Daaruit blijkt dat verdachte jongeren in Limburg vaker in (zeer) stedelijk gebied wonen en in een gebied met een hoge bevolkingsdichtheid in vergelijking met niet-verdachte jongeren. Het onderscheid tussen verdachte jongeren en ondernijnende jongeren is bijna niet zichtbaar. Het algemeen beeld in dit rapport liet ook al zien dat in de grotere gemeenten in Limburg relatief meer ondernijnende incidenten voorkomen waarbij jongeren betrokken zijn, dan in de kleinere gemeenten.
- ❖ Als laatste is gekeken naar het percentage woningen in de buurt in bezit van een woningcorporatie. Er zijn meer huizen in het bezit van een woningcorporatie in buurten waar ondernijnende (31 procent) en niet-ondernijnende (32 procent) verdachte jongeren wonen, dan in buurten waar niet verdachte jongeren wonen (25 procent).

Sociaal economisch

Armoede wordt ook genoemd door professionals als beïnvloedbare factor die er (mede) toe kan leiden dat crimineel gedrag ontstaat. Het gebrek aan perspectief of motivatie vanuit ouders speelt hierbij een rol.

"Bepaalde jongeren die thuis in moeilijke omstandigheden leven, bijstandsgezinnen noem maar op, maken makkelijker een bepaalde carrière in de criminaliteit en proberen op die manier iets van hun leven te maken."

Kinderen uit achterstandswijken doen het minder goed op school en zwakke schoolresultaten correleren sterk met crimineel gedrag van jongeren (Weatherburn & Lind, 2001). Dit komt ook naar voren in de interviews die gehouden zijn met scholen die in een kwetsbare wijk liggen.

"Onze basisscholen zijn gesitueerd in achterstandswijken en wij doen elke dag onze stinkende best om ze een veilig thuis te bieden hier op school en dat we eruit halen cognitief wat er in zit."

Kijkend naar het relatief aantal huishoudens in Limburg met een laag inkomen blijkt dat van de top tien, negen gemeenten in het zuiden van de provincie liggen. In de zuid Limburgse gemeenten, zoals Heerlen (12,5 procent), Vaals (11,3 procent), Maastricht (10,9 procent) en Kerkrade (10,8 procent), zijn relatief meer huishoudens met een laag inkomen in vergelijking met gemeenten in midden en noord Limburg (Roermond: 9,5 procent, Venlo, 9,1 procent en Weert 6,7 procent) (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2019). Professionals benoemen voornamelijk de gemeenten in Parkstad als regio waar armoede veel aan de orde is.

Grensligging

De Limburgse grensregio wordt ook door professionals genoemd als gunstige gelegenheid voor ondermijnende jongeren. Zij geven dan ook aan dat het gangbaar is dat jongeren die zich bezig houden met criminele activiteiten in Limburg dat ook buiten hun gemeente doen en de stap naar Duitsland en of België gemakkelijk maken. Er is niet of nauwelijks zicht op de jeugd die zich over de grens beweegt, er kan hier sprake zijn van een blinde vlek.

"Ik vermoed doordat de gemeente een grensgemeente is er wat meer criminaliteit plaats vindt ... Toegespitst vanuit de jeugd heb je natuurlijk Duitsland en België dat heel dichtbij ligt. Dat maakt het voor deze jongens heel aantrekkelijk om iets hierin te gaan doen."

Limburg heeft als enige provincie van Nederland een grens met twee buurlanden (België en Duitsland) en is daarnaast sterk Euregionaal georiënteerd. Ook grenst Limburg aan de provincies Noord-Brabant en Gelderland. Het snel de (provincie)grenzen over kunnen, zorgt ervoor dat criminelen in verschillende provincies actief kunnen zijn en op deze manier beter onder de radar van de autoriteiten blijven. Deze grensligging en het internationale karakter vormen een gelegenheidsstructuur die de provincie Limburg aantrekkelijk maakt voor criminelen (Tops & Van der Torre, 2014). Om deze factor van invloed te verzwakken is een betere samenwerking nodig met de aangrenzende buurlanden, dit is echter complex.

3.2.6 Maatschappelijke ontwikkelingen

Zonder volledigheid te pretenderen zijn er een aantal maatschappelijke ontwikkelingen waarvan professionals aangeven dat die merkbaar van invloed zijn op de jeugd, in relatie tot het starten van een carrière in de criminaliteit. Deze ontwikkelingen leiden niet aantoonbaar tot meer jeugdcriminaliteit maar hebben wel invloed op het fenomeen volgens de respondenten.

Normalisering

De jeugd van tegenwoordig groeit op met de normaliserende gedachte dat er drugs gebruikt wordt en gemakkelijk te verkrijgen is. Ook worden zij op jonge leeftijd al ermee geconfronteerd via vriendjes op straat of school. Daarbij geven professionals aan dat crimineel gedrag in bepaalde wijken in Limburg als heel normaal wordt ervaren, men kijkt er niet meer van op. Deze normaliserende gedachte ziet men ook terug onder de jongeren.

"Kinderen worden soms ingezet om thuis de plantjes te knippen, noem maar op dat soort dingen maken we gewoon mee. Kinderen praten daar vrij open over en die gêne die er vroeger op zat die is er eigenlijk niet meer. Het is normaal om daarmee in aanraking te komen."

Verharding

Professionals in Limburg zien een verharding bij jongeren kijkend naar gedrag en criminaliteit. Agressie en het bezit en gebruik van wapens wordt als bepalende factor gezien in het beeld van verharding onder jongeren, daarbij benoemen ze dat er sprake is van een onverschillige en respectloze houding onder jeugd.

"Jongeren zijn wel brutaler en respectlozer. Zelfs de doetjes, normaal gesproken schrik je daar niet van, zijn brutaler ... Waarden en normen zijn echt aan het verdwijnen, dat merk ik wel."

Een deel van de jeugdige verdachten beroept zich routineus op hun zwijgrecht, daartoe vaak geadviseerd door hun advocaat, wiens naam eveneens vaak vast onderdeel vormt van dezelfde straatkennis en staat vermeld in de contactgegevens van hun iPhone. Veelzeggend is dat dit vanuit het perspectief van de verdachten ook wel wordt opgevat als 'zwijgplicht' (Ferwerda, Beke & Bervoets, 2017). Dit ziet men ook in de praktijk in Limburg.

"Jeugd zwijgt bijna altijd, je verlinkt je maatje niet."

Vermoedelijk is het ook dit gedrag waardoor sommige professionals merken dat een deel van de criminele jongeren verhard is in de zin van 'gewetenlozer', lastig bereikbaar en moeilijk aan te spreken op de gevolgen van hun wangedrag.

Corona

Uit een onderzoek naar jeugdproblematiek in Zwolle (Wolsink, de Boer & van Wijk, 2021) blijkt dat het coronavirus niet veel goeds doet voor de jeugd. Jongeren voelen zich eenzamer, angstiger en zijn sneller depressief. De pandemie heeft er ook voor gezorgd dat veel jongeren tijdelijk niet meer naar een dagbesteding konden gaan. Verder vielen stages uit en konden jongeren niet volledig naar school. Dit zorgde ervoor dat de jeugd het vertrouwde ritme miste, wat voor hen juist belangrijk is. Daarnaast was uitval op school en op het werk niet meer goed zichtbaar. In Limburg bevestigen de professionals dit beeld.

"De hele coronaperiode is voor kinderen sociaal emotioneel dramatisch geweest en daar gaan we nog jaren de gevolgen van ondervinden."

Ook komt uit de interviews naar voren dat de coronapandemie en alle beperkingen die deze met zich mee heeft gebracht heeft geleid tot meer drugsgebruik onder jongeren.

"Een opvallende ontwikkeling in de corona-periode is dat veel jongeren die voorheen weerstand hebben geboden, alsnog zijn gaan gebruiken uit een stuk verveling want ze gaan niet meer naar school en willen er toch bij horen."

Daarnaast komt vanuit het college van bestuur van een onderwijsstichting het signaal dat er na de coronaperiode een behoorlijke achteruitgang te zien is bij nagenoeg alle leerlingen in gedrag, normen en waarden. Ook bij de leerlingen waarvan het niet verwacht wordt, ziet men een achteruitgang in gedrag. Leerlingen hebben bijna twee jaar digitaal les ontvangen. Hierdoor zijn ze niet meer gewend klassikaal in een grote groep zich te focussen en is correctie een stuk lastiger dan wanneer men fysiek in de klas zit. Daarbij is er een stuk minder sprake geweest van sociale interactie.

3.2.7 Verkokering instanties

Niet alle risicofactoren kunnen door één organisatie of één professional worden gezien. Samenwerking waarin signalen, zorgen en informatie met relevante professionals gedeeld worden is nodig voor het verkrijgen van een zo volledig mogelijk beeld. Wanneer men van elkaar weet wat zij voor deze groep kinderen en hun ouders en broers en zussen kunnen betekenen, kan er een passende preventieve werkwijze ontstaan (van Heerwaarden & Pijpers, 2016).

Het verkokerd werken door diverse instanties kan ertoe leiden dat signalen niet op tijd in gezamenlijkheid worden besproken en aangepakt. Dit komt meermaals terug uit de interviews met zowel professionals als met scholen. Er zou juist sprake moeten zijn van meer ontkokering. Met ontkokering wordt doorgaans bedoeld dat taken en organisatieonderdelen worden samengevoegd of op een andere wijze worden herverdeeld. Dit heeft dan als doel om een meer samenhangende of integrale benadering van een probleem mogelijk te maken (Schillemans, 2008).

"Ik mis vaak in het voortraject de samenwerking tussen diverse partijen zoals school, ouders, gemeente en hulpverleningsinstanties. Ik heb het gevoel dat veel partijen vaak een beetje op een eilandje werken en er te weinig afstemming is tussen al die leefgebieden waar zo'n jongere zich bevindt en dat er te weinig een gezamenlijk plan is."

In de gevallen wanneer er al veel hulpverlening betrokken is bij een jongere, is de problematiek vaak al zo groot dat ingrijpen in een vroeg stadium al niet meer aan de orde is. Als er al sprake is van 'kleine' signalen dat een jongere mogelijk betrokken is of dreigt te raken bij criminaliteit, is het niet altijd helder waar men terecht kan met signalen en vervolgens hoe dit opgepakt kan worden. Een gebrek aan regievoering komt veel terug uit de gesprekken met professionals en het onderwijs.

"We zien wel dat er een trend zichtbaar is dat het lijkt alsof we vanuit de jeugdreclassering steeds later betrokken raken in het hulpverleningsproces. Dan gaat het voordat zo'n jongere een delict heeft gepleegd al langere tijd niet goed. Er is dan al veel hulpverlening geweest en er gebeurt van alles. Als er dan een delict wordt gepleegd dan komt de jeugdreclassering, de problematiek rondom zo'n jongere is dan vaak al op een punt dat simpelweg het inzetten van opvoedingsondersteuning de oplossing niet meer is."

Ten slotte spelen ook de (on)mogelijkheden van het delen van informatie een rol wegens de AVG wetgeving of het beroepsgeheim. Omdat instanties niet alle informatie mogen en durven delen kan niet alle informatie rondom een jeugdige worden samengebracht en heel effectief worden ingezet om te voorkomen dat jongeren starten met of een groei doormaken in hun criminele carrière.

"Partners zijn zoveel gebonden aan AVG regels, je kunt dan niet het maximale eruit halen qua hulpverlening of preventief werken."

3.3 Behoeftepeiling

3.3.1 Successen

In de interviews die zijn gehouden in het kader van dit onderzoek zijn een aantal factoren benoemd die in de praktijk als succesvol worden gezien door professionals die in aanraking komen met jeugd die (mogelijk) beweegt richting de criminaliteit.

- ❖ De relatie tussen leerling en docent is wezenlijk. Leerlingen voelen zich op school vaak vrij(er) om zich te uiten, docenten signaleren afwijkend gedrag en kunnen hierop inspelen, mits ze hiertoe zijn uitgerust. De rol van mentor als ook de loopbaanconsulenten worden in het vo en mbo genoemd als belangrijk in het persoonlijk contact met de leerling. Een stuk oprechte interesse en pedagogische begeleiding kan hier winst opleveren. Het kost vaak extra tijd van docenten om hier aandacht aan te geven, een aantal scholen hebben de ruimte om tijd voor docenten vrij te maken maar in veel gevallen is de tijd schaars.
- ❖ Er zijn scholen gestart met een methodiek om te werken aan pro sociaal gedrag en een positief pedagogisch klimaat in de klas. Docenten gaan in de klas met de leerlingen aan de slag met sociale vaardigheden, omgaan met emoties en moreel redeneren. Hierbij komen thema's aan bod zoals het omgaan met groepsdruk en agressie, het voeren van een moeilijk gesprek, excuses maken, goed gebruik van sociale media, vriendschap en pesten. Docenten gaan meer coachend in plaats van instruerend te werk. Ook worden docenten hierin gecoacht en aangespoord elkaar ook aan te spreken op gedrag. Men geeft aan dat deze methodiek ook toegepast zou kunnen worden gerelateerd aan actuele onderwerpen inzake criminaliteit.
- ❖ Jongerenwerkers worden door zowel professionals als scholen in Limburg gezien als een hele belangrijke schakel in het bereiken van en communiceren met de jeugd. Zij spreken de taal van

de jeugd, houden op een dusdanige manier contact dat ze veel bruikbare informatie ophalen zonder het contact te verstoren en zorgen voor een goede monitoring van ontwikkelingen. Jongerenwerkers vervullen ook vaak een coachende rol en hebben daarnaast vaak geen 9-5 mentaliteit waardoor de jongere het gevoel heeft ook buiten reguliere werktijden gehoord te worden.

"Jongerenwerkers hebben het beste contact met de jongere, ik denk dat dat vaak onderschat wordt. Het is heel belangrijk om contact te houden."

- ❖ Een netwerk dat als brugfunctie fungeert tussen de straat en het systeem wordt in delen van het land al toegepast. Hierbij worden professionals en non-professionals getraind in het op een overtuigende wijze overbrengen van een boodschap aan jongeren. Hierbij gaat de aandacht naar het behoeden voor en het uit de criminaliteit halen van jongeren. Er ontstaat een netwerk van credible messengers⁵ die ook anderen voordragen, waardoor het netwerk zich steeds uitbreidt en jeugd in een breder gebied terecht kan voor advies en hulp.
- ❖ Samenwerking tussen professionals in het zorg- en veiligheidsdomein en het onderwijs vindt al plaats. Er is veel kennis en expertise aanwezig en men weet elkaar ook te vinden. Er zijn diverse gremia ingericht in gemeenten in Limburg maar het ontbreekt nog aan samenhang. Uit de interviews die zijn gehouden blijkt dat men blij is dat er samenwerking is maar dat men ook vindt dat er meer winst te behalen is.

3.3.2 Behoeften

Naast succesfactoren hebben de respondenten ook aangegeven waar behoeften in het werkveld liggen met betrekking tot het onderwerp van deze fenomeenanalyse. Er zijn meerdere vlakken benoemd waarbij een hulpvraag aanwezig is.

- ❖ **Vroeg signalering** komt in een aantal opzichten als verbeterpunt naar voren. In het onderwijs is er behoefte aan een stuk bewustwording van docenten over signalen van beginnende (ondermijnende) criminaliteit. Hierbij wordt gesproken over training hierin maar ook met elkaar erover praten. Dit aspect komt niet terug in de opleiding tot docent, hier zou aandacht voor kunnen komen. Ook wordt aangegeven dat het belangrijk is om een omgeving te creëren op scholen waarin de vrijheid gevoeld wordt om te melden. En dat wanneer er gesignaleerd wordt duidelijk is hoe te handelen, wat gaan we doen met deze (lichte) signalen? Bij de professionals komt naar voren dat in het kader van vroeg signalering er eerder effectief geïntervenieerd kan worden wanneer lichte signalen gemeld en besproken worden.
- ❖ Er is behoefte aan meer **maatwerk in preventie en repressie** met betrekking tot jeugdcriminaliteit. Op scholen wordt wel al aan preventie gedaan maar klinkt het geluid dat er meer gekeken kan worden naar de sociale context, buurt, schoolpopulatie en de actualiteit. Wat speelt er in een school bij leerlingen en hoe kan hier het beste op worden ingespeeld? Daarnaast is hier ook een stuk nazorg gewenst, hoe ga je als docent nadien het gesprek aan met leerlingen? Een belangrijke kanttekening die gemaakt wordt is dat er in veel gevallen een beperkt budget beschikbaar is voor scholen. Het merendeel van de scholen geeft aan dat preventie al wenselijk is op de basisscholen in groep 7 en 8. In het geval van repressie geven professionals aan dat het wenselijk is dat er per jeugdige bekeken dient te worden welk instrument het best ingezet kan worden. Individuele afdoeningen worden niet altijd als de juiste zet gezien. De behoefte leeft om per geval te kijken welk instrument effectief is om in te zetten en dan het liefst in nauwe samenwerking tussen partners.

⁵ <https://crediblemessengers.nl/>

- ❖ Het wegvallen van **jeugdagenten** op straat en in scholen wordt als een gemis ervaren. Er zijn te weinig mensen op straat die intensief met jeugd spreken en ook in overleggen met professionals kunnen aansluiten. Vooral de scholen benoemen dat in het verleden deze samenwerking intensiever was en effect had. Tegenwoordig is het vaak een neventaak van agenten die hier geen extra uren voor beschikbaar krijgen. Ook in de preventieve sfeer wordt de rol van de jeugdagent als een belangrijke gezien.
- ❖ Er wordt niet altijd gekeken naar het **systeem rondom de jeugdige**, vaak is de aanpak teveel gericht op het individu terwijl het geheel moet worden bekeken en daarop dient een aanpak geformuleerd te worden. Het vergroten van de betrokkenheid van ouders is een belangrijk doel dat benoemd wordt in de interviews. Scholen geven aan dat er meer winst te behalen is wanneer ouders meer betrokken kunnen worden. Daarbij is ook benoemd dat het geluid van de jongere zelf ook niet vergeten moet worden.

"Het zijn vooral moeders en vaders geweest die handvaten kregen hoe ze het kind moeten kaderen. Er is heel weinig naar de jongere zelf geluisterd."

- ❖ Het ontbreken van **perspectief** komt naar voren als een belangrijke factor die jongeren in de criminaliteit doet bewegen. Het bewust maken van jongeren van het juiste perspectief en ook laten zien hoe het anders kan is een belangrijke behoefte. Hoe krijg je de jeugd bijgebracht dat het snelle geld verdienen op de lange termijn meer kost en dat geleidelijk groeien op de maatschappelijke ladder je uiteindelijk meer kan brengen? De kans is namelijk klein dat je hoog eindigt op de criminele ladder maar in de onderlaag wordt geconfronteerd met straffen, geweld en dreiging.
- ❖ Er leeft ook een behoefte aan een **community gevoel**, het vergroten van betrokkenheid en aandacht door middel van aansluiten en beïnvloeden. Het verkleinen van de kloof tussen jongeren en professionals wordt genoemd als punt van aandacht. Voornamelijk scholen spreken over behoefte aan hulp binnen de schoolmuren waarbij er meer specialisten in school aanwezig zijn in plaats van de huidige loketfunctie elders. Er is sprake van een meer hands-on behoefte waarbij de specialist naast de mentor beweegt en zo meer verschil kan maken.
- ❖ Het vergroten van het **effectief samenwerken** tussen het sociaal domein, het onderwijs en het veiligheidsdomein is ook gewenst. Mét elkaar werken in plaats van langs elkaar met daarbij realistische afspraken die ook nagekomen worden. Hierbij komt het regievoeren prominent naar voren. Regie zou al zinvol zijn bij hele lichte signalen rondom een jongere waardoor voorkomen kan worden dat hij of zij pas later in beeld komt wanneer de kansen op succes een stuk minder zijn. Daarbij wordt de onafhankelijke rol van de regievoerder als een gemis ervaren, nu spelen er vaak belangen van de eigen organisatie. Regie zou ook veel langer moeten voortduren zodat een jongere zich niet van instantie naar instantie voelt gestuurd en een gevoel van nazorg ervaart. Ook nadat een traject afloopt bij een instantie zou er gemonitord kunnen worden hoe het gaat.

"Durf hulp te vragen aan partners en help elkaar."

4 Conclusie en aanbevelingen

In deze fenomeenanalyse staat de vraag centraal wat de aard en omvang is van jongeren die betrokken zijn of kunnen worden in de ondermijnende criminaliteit in Limburg. Limburgse jongeren plegen, in vergelijking met de landelijke cijfers, vaker ondermijnende delicten dan niet-ondermijnende delicten. Hierbij ligt het zwaartepunt bij de eenvoudige mishandelingen en de drugsdelicten, gevolgd door bedreiging en wapendelicten. Het aantal geregistreerde drugsdelicten gepleegd door jongeren ligt in Limburg hoger dan het landelijk gemiddelde: vooral de categorie bezit softdrugs zorgt voor dit verschil. Jongeren in Limburg die zelf hebben aangegeven betrokken te zijn geweest bij criminele activiteiten zijn dat het meest in relatie tot drugsdelicten, gevolgd door bedreiging en cybercriminaliteit. Deze laatste categorie komt nauwelijks naar voren in de geregistreerde criminaliteit. Professionals maken zich zorgen over de toename van het gebruik van geweld en wapens. Echter van de jongeren die gevraagd zijn of ze wel eens een wapen bij zich dragen, beaamt een laag percentage dit.

Er is de afgelopen 3 jaar 33,8 miljoen euro aan verdachte transacties gemeld waarbij jongeren woonachtig in Limburg betrokken waren. Dit betrof voor het merendeel girale overboekingen en money transfers vanuit Nederland en kan een indicator zijn van witwassen door jongeren. In tegenstelling tot de verdachte transacties zijn jongeren nauwelijks betrokken bij witwassen volgens politieregistraties. Hoewel de geregistreerde cijfers in Limburg nihil zijn kijkend naar witwassen, cybercrime en mensenhandel, komt uit het werkveld een ander geluid naar voren. Het inzetten van geldezels, fraude via het internet en criminele- en seksuele uitbuiting zijn fenomenen die men steeds vaker terug ziet komen. Dat dit niet of nauwelijks uit de cijfers blijkt, kan komen omdat er geen aangifte wordt gedaan of omdat er geen sprake is van een volledige registratie. Het is de vraag of de registraties die bekend zijn over jongeren die zich bezig houden met ondermijnende criminaliteit een volledig beeld geven, of dat er wellicht sprake is van een blinde vlek.

Over het algemeen is er sprake van een bepaalde mate van groei binnen een criminele carrière. Jongeren beginnen met kleine en lichte delicten, waarna ze doorgroeien naar het plegen van zwaardere delicten. Echter, professionals geven aan dat de scheidslijn tussen beiden aan het vervagen is. Uit de bevraging onder jongeren zelf blijkt dat de gemiddelde leeftijd van de eerste betrokkenheid bij criminele activiteiten, zoals het aanbieden van drugs, bedreiging of fysiek geweld, in die groep lager dan 15 jaar is. Vaak is het zo dat jongeren de gevolgen niet overzien van hun daden of waar ze medeplichtig aan zijn, en zo sneller de overstap maken naar een zwaarder delict. Ook blijkt dat de afdoeningen van delicten gepleegd door jeugdigen niet van dien aard zijn dat ze afschrikken.

Het snelle geld verdienen wordt gezien als een belangrijke motiverende factor voor jeugd om te starten met criminele klusjes. Jongeren die zich schuldig maken aan criminele activiteiten geven aan dat ze geloven dat de behoefte aan geld criminele activiteiten rechtvaardigt. Hierbij speelt ook hun omgeving een rol. De invloed die familie en vrienden hebben in relatie tot het zoeken naar erkenning, ergens bij willen horen en het krijgen van status is groot. Groepsdynamiek kan een aanzuigende werking hebben en de mate waarin de jongeren hiertegen weerstand kunnen bieden is van belang. Het ronselen van jongeren in specifiek de drugscriminaliteit gebeurt voornamelijk via vrienden, kennissen uit de buurt of familie. In het zelfrapportage onderzoek onder Limburgse jongeren wordt bevestigd dat jongeren die zich schuldig maken aan criminele activiteiten minder emotionele steun kregen van hun ouders en geheimen hadden voor hun ouders. Ook wordt bevestigd dat jongeren die zich schuldig maken aan criminele activiteiten vaker delinquente vrienden hebben. Professionals benoemen tevens dat het opgroeien in een familie waarvan leden in de criminaliteit actief zijn, een risicofactor is voor jongeren om hetzelfde carrière pad te gaan bewandelen.

In Limburg zien professionals ook dat jeugdgroepen een ander en meer dynamisch karakter krijgen. Het straatbeeld van vroeger is veranderd, mede door de komst van sociale media. Het sociale media gebruik onder jongeren is toegenomen en een gedeelte van deze online wereld lijkt te zijn afgeschermd: er is weinig toezicht op. Daartoe kan het een ideaal medium zijn om afspraken te maken, inspiratie op te doen voor criminele activiteiten of het online bedreigen van anderen. Ouders zijn vaak niet op de hoogte van de online activiteiten van hun kinderen. Daarnaast zijn er maatschappelijke ontwikkelingen gaande waarvan professionals aangeven dat ze merkbaar van invloed zijn op jeugd in relatie tot het starten van een carrière in de criminaliteit. Normalisering van drugsgebruik en het verkrijgen ervan wordt genoemd, evenals de verharding van de maatschappij in relatie tot agressie, het bezit en gebruik van wapens en ten slotte de invloed van de recente pandemie.

Bij kenmerken van jongeren die betrokken zijn bij ondermijnende criminaliteit is er vaak sprake van een samenhang van verschillende factoren die van invloed zijn. Uit de politieregistraties en interviews blijkt dat voornamelijk jongens betrokken zijn ondermijnende registraties. Echter zien professionals in de praktijk het vrouwelijk aandeel toenemen. Ook speelt het intelligentie niveau volgens professionals een rol: jongeren met een lager intelligentieniveau blijken vaak kwetsbaarder voor het ontwikkelen van crimineel gedrag. Uit de vragenlijst die is afgenomen onder Limburgse jongeren blijkt dat jongeren die zich schuldig maakten aan criminele activiteiten meer gedragsproblemen en emotionele problemen hadden. Daarnaast gebruikten deze jongeren morele ont koppeling om hun criminele gedrag te rechtvaardigen en/of hadden zij een negatief beeld van school, spijbelden ze, gebruikten ze middelen en waren ze wel eens gewaarschuwd door de politie. Professionals bevestigen dit beeld vanuit de praktijk. Uit de analyse komt tevens naar voren dat van de jongeren in Limburg die van ondermijnende delicten worden verdacht een hoger percentage wanbetaler is van de zorgverzekering dan jongeren die zich niet met ondermijnende delicten bezig houden. Naast kenmerken van de jongere zelf spelen omgevingskenmerken een rol. Het opgroeien in een eenoudergezin en een laag opleidingsniveau van ouders lijkt ook een rol te spelen. Zo is het meemaken van een life-event een kenmerk van jongeren die verdacht worden van ondermijnende delicten. Het gaat hier om gebeurtenissen die de jongeren zelf meemaken en/of de life-events die hun ouders hebben meegemaakt. Ten slotte lijkt de (kwetsbare) buurt waarin de jongeren opgroeien, de grensligging van Limburgse gemeenten alsook armoede in het gezin ertoe te doen.

Opvoeding komt in deze analyse naar voren als zowel een risicofactor als een beschermende factor voor het plegen van strafbare feiten door een kind. Professionals geven aan dat wanneer het ouderlijk toezicht ontbreekt, de jeugdige sneller geneigd is om af te glijden. Ook zien zij hechting tussen ouder en kind als een belangrijke beschermende factor. De school kan voor jongeren dienen als een veilige omgeving waarin zij gezien worden. Wanneer hier een goede signaal- en preventiefunctie aanwezig is, is de kans groter dat dit een beschermende werking heeft. Tevens kan de sociale component bescherming bieden: vrienden die het goede voorbeeld geven of elkaar wijzen op verkeerd gedrag. Deelnemen aan het verenigingsleven kan hieraan bijdragen. Daarnaast is het vergroten van de weerbaarheid van de jongere van belang. Wanneer zij weten wanneer en hoe ze weerstand kunnen bieden tegen criminele verleidingen kan dit effectief zijn in het wegblijven uit de criminaliteit. De rol van ouders hierbij is van grote waarde.

Professionals geven aan goed zicht te hebben op jeugd die al met criminele activiteiten bezig is en de groep waarin zich dat afspeelt. Echter de jeugd die er omheen hangt, de jonge aanwas, verdient meer aandacht. Van deze categorie is minder 'harde' informatie bekend en is de omvang niet goed in beeld te brengen.

4.1 Aanbevelingen

Kijkend naar de conclusies die uit deze fenomeenanalyse naar voren zijn gekomen zijn voor de provincie Limburg de volgende speerpunten aan te bevelen, onderverdeeld in preventief, perspectief en repressief.

4.1.1 Preventief

Hieronder worden de aanbevelingen weergegeven die kunnen bijdragen aan het voorkomen dat jeugd richting de criminaliteit beweegt. De focus ligt hierbij voornamelijk op jongeren in het algemeen en jonge aanwas.

Preventief

Heb vroegtijdig aandacht voor de cognitieve, emotionele en morele ontwikkeling van kinderen.

Gedragsproblemen, emotionele problemen en morele ontkoppeling zijn belangrijke voorspellende factoren van criminaliteit bij jongeren. Scholen, waar jongeren een groot deel van hun tijd doorbrengen, vervullen een zeer belangrijke rol in de sociale en emotionele ontwikkeling van jongeren. Het is aan te raden dat onderwijsinstanties het stimuleren van de cognitieve, emotionele en morele ontwikkeling van jongeren meenemen in de preventieprogramma's die zij aanbieden. Er zijn al interventieprogramma's ontwikkeld die hierop gericht zijn.

Preventief

Geef in het onderwijs prioriteit aan het onderwerp ondermijnende criminaliteit.

Neem voorlichting over de risico's van ondermijnende criminaliteit structureel op in het basisaanbod van het onderwijs. Maatwerk kan hierin het verschil maken. Het is evident dat preventieprogramma's meerdere componenten moeten bevatten om zowel op individueel als op gezins-, school- en leeftijdsgenoten niveau van de jongeren effectief te zijn in de preventieve aanpak. Het aanbieden van een preventieaanbod op maat op scholen is wenselijk, rekening houdend met de sociale context, de buurt, actualiteiten die spelen en de leerlingpopulatie van de scholen. Het geven van voorlichting kan awareness creëren en handelingsperspectieven bieden voor leerlingen, maar ook voor ouders en verzorgers, kijkend naar diverse thema's waarbij ondermijning aan de orde kan zijn. Ook dient er aandacht te zijn voor de overgang van de basisschool naar de middelbare school. Er is nog onvoldoende aandacht voor de risico's en verleiding inzake criminaliteit die gepaard gaan met deze stap.

Preventief

Benoem een 'aandachtsfunctionaris kwetsbare jeugd' die actief is in het onderwijs.

Om effectief te zijn in de preventieve sfeer, is het van belang dat er tijdig wordt gesignaleerd en gemeld om zo in een vroeg stadium iets te kunnen betekenen voor jongeren. Niet alle ouders, jongeren zelf en docenten zijn uitgerust om signalen van (ondermijnende) criminaliteit te herkennen. Wanneer men weet waarop gelet dient te worden en bij wie ze terecht kunnen met vragen, komt er meer zicht en ontstaat er beweging op het thema. De aandachtsfunctionaris fungeert als aanjager van het thema binnen school en is een centraal meldpunt binnen het primair en voortgezet onderwijs. Deze functionaris traint docenten op diverse thema's die ondermijning raken, is een aanspreekpunt voor leerlingen en het onderwijspersoneel en legt tevens verbinding met het systeem van de leerling. Daarnaast is er sprake van een spilfunctie in de keten.

Preventief

Breng focus aan op mogelijk blinde vlekken en opkomende fenomenen.

In dit rapport komen een aantal factoren naar voren die van invloed kunnen zijn op jeugd in Limburg die mogelijk richting de criminaliteit beweegt. Hierbij valt onder andere te denken aan de jongeren die vroegtijdig stoppen met school en niet werken, de zogenoemde NEET's (Not in Employment, Education or Training) en het feit dat een groot deel van ondermijnende jongeren een wanbetaler is van de zorgverzekeringspremie. Het is raadzaam om te onderzoeken welke interventiemogelijkheden van invloed kunnen zijn op deze factoren. Daarnaast zijn er een aantal opkomende fenomenen (geldezels, cybercrime en sextortion) waar nog niet veel over bekend is kijkend naar de registraties en de geluiden uit de praktijk. Wanneer hier meer focus op komt te liggen kan er meer inzicht verkregen worden en gericht worden ingezet op een aanpak. Ten slotte kan het inzoomen op het vermogen van jongeren in relatie tot verdachte transacties interessant zijn.

4.1.2 Perspectief

Onderstaande aanbevelingen zijn gericht op het bieden van perspectief aan jongeren om de behoefte bij “het criminele netwerk” te horen te doorbreken. Perspectief bieden is vooral van belang voor de doelgroepen jonge aanwas, doorgroeiers en negatieve rolmodellen. Hierbij is maatwerk een belangrijke component.

Perspectief

Ontwikkel een integrale, domein overstijgende aanpak op het thema ondermijnende jeugd.

Momenteel is de aanpak van gemeenten voornamelijk gericht op subjecten en minder op het systeem waar de jongere zich in bevindt. Een bredere blik is wenselijk. Er dient binnen zowel het sociaal- als veiligheidsdomein meer focus te komen op de verschillende doelgroepen jonge aanwas, doorgroeiers en negatieve rolmodellen. Een structurele borging van dit thema binnen alle domeinen is sterk aan te bevelen. Wanneer preventie, perspectief en repressie integraal worden ingezet, zullen de effecten hiervan elkaar onderling versterken. Echter, een goede gemeentelijke regierol is noodzakelijk. Het betreft een structureel probleem dat niet wordt opgelost met enkel incidentele projecten en interventies. Er dient zicht te komen op hoe jonge aanwas in de wijken zich verhoudt tot criminele netwerken. Een sociale netwerkanalyse kan inzicht bieden in de invloed van negatieve rolmodellen die deel uitmaken van bovenlokale, criminele, fluïde netwerken. Door het creëren van meer inzicht kan er gerichtere regie gevoerd worden.

Perspectief

Sla met behulp van jongerenwerk een brug tussen jongeren en het onderwijs.

Jongerenwerkers vervullen een belangrijke rol in de communicatie met de jeugd en investeren in de relatie met hen. Uit de interviews komt dit naar voren als een succesfactor in de aanpak van jeugdige ondermijners als ook aan de preventieve kant. Wanneer jongerenwerkers aanwezig zijn op scholen kunnen zij verbinding zoeken met leerlingen, waardoor er sneller gesignaleerd wordt en beoordeeld kan worden wat er nodig is in een situatie. Vaak kennen jongerenwerkers jeugdigen, en vaak ook hun ouders, al van de straat. De jongeren hebben zo op school iemand waar ze hun verhaal bij kwijt kunnen, die niet veroordeelt of straft en zich richt op het versterken van de weerbaarheid en het helpen bij problemen. Uiteraard is een goede samenwerking met scholen hierin van belang.

Perspectief**Houd bij revitalisering van buurten en wijken rekening met omgevingsfactoren die (mogelijk) van invloed zijn op jeugdcriminaliteit.**

In veel gemeenten in Limburg ligt er prioriteit bij een gebiedsgerichte aanpak van onder andere armoede, werkloosheid, schulden, criminaliteit, onderwijs en gezondheid in kwetsbare wijken. Het is van belang om in deze aanpak te kijken naar omgevingsfactoren die van invloed kunnen zijn op jeugd die mogelijk richting criminaliteit beweegt. Het is raadzaam om niet alleen oog te hebben voor opwaardering van de openbare ruimte en variatie in woningen om de leefbaarheid te verhogen, maar ook aandacht te hebben voor het bieden van perspectief aan de opgroeiende jeugd. Het creëren van een leefomgeving die op een positieve wijze inspireert en verbindt kan hieraan bijdragen. Op langere termijn is dan wellicht meetbaar of de aanpassingen van de leefomgeving effect hebben gehad op de jeugdcriminaliteit in een bepaalde buurt of wijk.

Perspectief**Sla met behulp van jongerenwerk een brug tussen jongeren en het onderwijs.**

Jongerenwerkers vervullen een belangrijke rol in de communicatie met de jeugd en investeren in de relatie met hen. Uit de interviews komt dit naar voren als een succesfactor in de aanpak van jeugdige ondermijners als ook aan de preventieve kant. Wanneer jongerenwerkers aanwezig zijn op scholen kunnen zij verbinding zoeken met leerlingen, waardoor er sneller gesignaleerd wordt en beoordeeld kan worden wat er nodig is in een situatie. Vaak kennen jongerenwerkers jeugdigen, en vaak ook hun ouders, al van de straat. De jongeren hebben zo op school iemand waar ze hun verhaal bij kwijt kunnen, die niet veroordeelt of straft en zich richt op het versterken van de weerbaarheid en het helpen bij problemen. Uiteraard is een goede samenwerking met scholen hierin van belang.

Perspectief**Creëer een netwerk van credible messengers in Limburg.**

Steeds meer jongeren zijn onbereikbaar voor diverse professionals en dreigen af te glijden in de (ondermijnende) criminaliteit. Met behulp van een netwerk van credible messengers kan geïnvesteerd worden in de weerbaarheid van jongeren, hun ouders en familieleden en kan voorkomen worden dat jongeren in de ondermijnende criminaliteit stappen of doorgroeien. Diverse ervaringsdeskundigen en professionals die zijn geworteld binnen de wijken, werken in een daadkrachtig netwerk van credible messengers dat snel kan schakelen. Dit kunnen hulpverleners zijn, maar ook positieve rolmodellen in het fysieke of online leven van de jongeren. Zij zijn 24/7 beschikbaar en ook ná werktijd bereid om jongeren te helpen of door te leiden naar de juiste zorg/hulp. Door hun ervaring herkennen ze de frustraties, woede en ambities van deze jongeren. Ze helpen jongeren hun talenten te ontwikkelen en hun capaciteiten goed te benutten. Door deze credible messengers te trainen en ook nieuwe messengers voor te dragen, wordt er een sterk en steeds groter wordend netwerk gecreëerd waardoor meer jongeren geïnspireerd en geholpen kunnen worden.

4.1.3 Repressief

De laatste aanbeveling ziet toe op het verstoren, ontwrichten en ontmoedigen van crimineel ondermijnend gedrag. Hierbij is het van belang om per doelgroep te kijken wat het meest effectief ingezet kan worden.

Repressief

Onderzoek de doorontwikkeling van de repressieve aanpak.

Naast de aandacht voor preventie is repressie ook een belangrijk speerpunt in de aanpak van ondermijnende jeugd. Momenteel wordt de wereld van de ondermijnende (drugs)criminaliteit verheerlijkt en geprezen. De "echte" grote spelers in de markt zijn onschendbaar en stralen dit ook uit naar de jonge aanwas en doorgroeiërs. Om dit een halt toe te roepen, dient gekeken te worden welke repressieve maatregelen ingezet kunnen worden om impact te realiseren op de jonge aanwas en zo te laten zien dat misdaad niet loont en bestraft wordt. Een combinatie van preventie en gezag zou al vroegtijdig ingezet kunnen worden om in een vroeg stadium al te zorgen voor een afschrikkeffect.

5 Geraadpleegde bronnen

Centraal Bureau voor de Statistiek. (2019, 9 december). *Laag en langdurig laag inkomen; huishoudenskenmerken, regio (indeling 2019)* [dataset]. Geraadpleegd op 21-02-2022 via <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/84641NED/table?ts=1582915219533>

Centraal Bureau voor de Statistiek. (2021, 7 mei (1)). *Voortijdig schoolverlaters; geslacht, woonregio* [dataset]. Geraadpleegd op 23-02-2022 via <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/84780NED/table?ts=1645620078613>

Centraal Bureau voor de Statistiek. (2021, 7 mei (2)). *Voortijdig schoolverlaters; geslacht, leeftijd en migratieachtergrond* [dataset]. Geraadpleegd op 23-02-2022 via <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/84781NED/table?ts=1645620292082>

Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid (2021, 15 maart). *Leer de structuur lezen van criminele families*. Geraadpleegd op 17-02-2022 via <https://ccv-secondant.nl/platform/article/leer-de-structuren-lezen-van-criminele-families>

Centrum tegen Kinderhandel en Mensenhandel (2020). *Dader of slachtoffer? Criminele uitbuiting; verkenning onder Nederlandse scholen*. Geraadpleegd op 21-02-2021 via <https://www.hetckm.nl/mediadepot/18455d4a7f97/CKM-rapportcrimineleuitbuiting.pdf>

De Jong, J. D., & van Gemert, F. H. M. (2010). *Een studie naar het concept groepsdruk*. (Reeks Criminologie; Nr. 6). VU Criminologie Amsterdam.

DRIO Eenheid Amsterdam (2021). *Trendbeeld 2021. Politiewerk in coronatijd*. Politie.

DRIO Eenheid Limburg (2021). *Cybercrime Overzicht week 38 & 39 – 2021*. Politie.

Ferwerda, H. (1998). *Over ontkenning en erkenning van geweld op school*. Geraadpleegd op 22-02-2022 via https://www.bureaubeke.nl/doc/publicaties/archief/ontkenning_erkenning_geweld_school.pdf

Ferwerda, H., Beke, B. & Bervoets, E. (2017). *De onzichtbare invloed van bovenlokale criminele netwerken in de wijk*. Geraadpleegd op 22-02-2022 via https://www.bureaubeke.nl/doc/2018/TVP_9-10_06-11_Ferwerda.pdf

Ferwerda, H., Brouwer, N., Hölzken., & Kroese, L. (2021). *Misdaadcarrières voorkomen en doorbreken, van analyse van het netwerk naar aanpak*. Bureau Beke. Geraadpleegd op 10-02-2022 via https://bureaubeke.nl/wp-content/uploads/2021/11/Download_Bekereeks_Misdaadcarrieres_voorkomen_doorbreken.pdf

FIU. (2021). *Jaaroverzicht FIU-Nederland*. Geraadpleegd op 15-03-2022 via https://www.fiu-nederland.nl/sites/www.fiu-nederland.nl/files/documenten/5169-fiu_jaaroverzicht_2020nl_web.pdf

Kullberg, J., Mouktadibillah, R. & De Vries, J. (2021). *Opgroeien in een kwetsbare wijk. Over buurteffecten en persoonlijke ervaringen van jongens en jonge mannen*. Sociaal en Cultureel Planbureau. Geraadpleegd op 22-02-2022 via <https://www.scp.nl/publicaties/publicaties/2021/05/27/opgroeien-in-een-kwetsbare-wijk>

Longhurst, R. (2016). *Semi-structured Interviews and Focus Groups*. In N. Clifford, M. Cope, T. Gillespie & S. French (reds.), *Key Methods in Geography* (pp. 143- 157). London, England: Sage.

Ministerie van Justitie en Veiligheid. (2021). *Jeugdcriminaliteit en opvoeding*. Geraadpleegd op 17-02-2021 via <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2021/05/10/tk-bijlage-jeugdcriminaliteit-en-opvoeding>

Moffitt, T. (1993). *Adolescence-limited and life-course persistent anti-social behavior: A developmental taxonomy*. *Psychological Review*, 100, 674-701. Geraadpleegd op 01-02-2022 via <https://doi.org/10.1037/0033-295X.100.4.674>

Nederlands Studiecentrum Criminaliteit en Rechtshandhaving (2018(1)). *Jeugdbendes en problematische jeugdgroepen in Nederland en Europa*. Amsterdam. Geraadpleegd op 10-02-2022 via <https://nscr.nl/factsheet/jeugdbendes-en-problematische-jeugdgroepen-in-nederland-en-europa/#:~:text=In%20Europa%20en%20Nederland%20raken,gedrag%2C%20met%20name%20bij%20gewelddelicten>

Nederlands Jeugdinstituut. (2018). *Top tien beschermende factoren Voor een positieve ontwikkeling van jeugdigen*. Geraadpleegd op 17-02-2022 via https://www.nji.nl/sites/default/files/2021-05/Top-tien-positieve-ontwikkeling-jeugd_0.pdf

Nederlands Jeugdinstituut. (z.d.). *Risico- en beschermende factoren voor gedragsproblemen*. Geraadpleegd op 21-02-2022 via <https://www.nji.nl/gedragsproblemen/risico-en-beschermende-factoren>

Nu. (2021). *Excessief geweld onder jongeren stijgt voor tweede jaar op rij*. Geraadpleegd op 16-02-2022 via <https://www.nu.nl/binnenland/6120924/excessief-geweld-onder-jongeren-stijgt-voor-tweede-jaar-op-rij.html>

Openbaar Ministerie. (2021). *Richtlijn voor strafvordering mensenhandel (2021R003)*. Geraadpleegd op 10-02-2022 via <https://www.om.nl/onderwerpen/beleidsregels/richtlijnen-voor-strafvordering-resultaten/richtlijn-voor-strafvordering-mensenhandel-2021r003>

Politie Eenheid Amsterdam (2020). *Trendbeeld 2020, voorbij de cijfers*. Geraadpleegd op 14-02-2022 via <https://www.politie.nl/nieuws/2020/februari/24/05-trendbeeld-2020-politie-amsterdam.html>

Politie. (2021 (1)). *Stijging aantal 'money mules' politie start campagne*. Geraadpleegd op 16-02-2022 via: <https://www.politie.nl/nieuws/2021/september/20/stijging-aantal-money-mules-politie-start-campagne.html>

Politie. (2021 (2)). *Dealers in de dop. Een kwalitatief onderzoek naar jonge aanwas in de drugscriminaliteit*. Nationale Politie, Dienst Regionale Informatie Organisatie, Team Analyse & Onderzoek.

Politie. (2021 (3)). *Jeugd en excessief geweld*. Eenheid Limburg, RIK Limburg.

Politie. (2021 (4)). *Vissen naar geldezels: een onderzoek naar de rekrutering en opsporingskansen van money mules*. Intern document.

Programma Straatwaarde(n). (2020.) *Definiëring Jonge aanwas, doorgroeier, negatief rolmodel*. RIEC Midden-Nederland. Geraadpleegd op 12-01-2022 via

<https://veiligheidscoalitie.nl/apothekerskast/georganiseerde-ondermijnende-crim/straatwaarden2/kennis-en-analyse/>

Schillemans, T. (2008). *Regelruimte. Over de logica van verkoking en alternatieven voor ontkoking*. In Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling (Red). De ontkoking voorbij Slim organiseren voor meer regelruimte (pp. 107-154). Amsterdam, Nederland: Uitgeverij SWP.

Schuyt, C. J. M. (1993). *Jeugdcriminaliteit in groepsverband*. Delikt en delinkwent, 23 (6), 499-510.

Spapens, A.C.M. (2012) *Netwerken op niveau, criminele micro-, meso- en macronetwerken*. Tilburg: Tilburg University.

Tops, P. & Van der Torre, E.J. (2014). *Wijkenaanpak en Ondermijnende Criminaliteit*. Amsterdam: Boom Lemma Uitgevers.

Tops, P. & Tromp, J. (2019). *De achterkant van Amsterdam. Een verkenning van drugsgerelateerde criminaliteit*. Geraadpleegd op 08-02-2022 via <https://docplayer.nl/152729729-De-achterkant-van-amsterdam.html>

Trimbos Instituut. (2020). *Peilstationsonderzoek Scholieren 2019*. Geraadpleegd op 10-02-2022 via: <https://www.trimbos.nl/aanbod/webwinkel/inf105-peilstationsonderzoek-scholieren-2019/>

Van der Laan, A.M. & Goudriaan, H. (2016). *Monitor Jeugdcriminaliteit Ontwikkelingen in de jeugdcriminaliteit 1997 tot 2015*. Den Haag: WODC/CBS. Geraadpleegd op 17-02-2022 via <https://download.cbs.nl/pdf/cahier-2016-1-monitor-jeugdcriminaliteit.pdf>

Van der Laan, A.M. & Beerthuizen, M.G.C.J. (2018). *Monitor Jeugdcriminaliteit 2017. Ontwikkelingen in de jeugdcriminaliteit 1997 tot 2017*. Den Haag: WODC/CBS. Geraadpleegd op 09-02-2022 via <https://repository.wodc.nl/handle/20.500.12832/196>

Van der Wolf, K. & Van Beukering, T. (2009). *Gedragsproblemen in scholen. Het denken en handelen van leraren intuïtie, theorie en reflectie*. Leuven / Den Haag: Acco.

Van Heerwaarden, Y & Pijpers, F. (2016). *Antisociaal gedrag op jonge leeftijd*. Geraadpleegd op 15-02-2022 via <https://assets.ncj.nl/docs/0c3ef2a9-ae13-406e-839b-239f3c8db71a.pdf>

Van Raalte, B. & Kroezen, M. (2021). *FUIK. Kennis en praktijkervaring over jeugd en criminaliteit*. Team Ondermijning. Aan te vragen via: <https://teamondermijning.nl/>

Ventio. (2022). *Rapport: project "Fenomeenonderzoek naar jeugdige ondermijners"*. Intern rapport

Verstraete, B. (2008) *Het sociaal wenselijk antwoorden bij adolescentenenquêtes*. Geraadpleegd op 07-02-2022 via www.vwvj.be (Vlaamse wetenschappelijke vereniging voor Jeugdgezondheidszorg).

VVD, D66, CDA en ChristenUnie. (2021). *Coalitieakkoord 2021-2025*. Geraadpleegd op 07-02-2022 via: <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2022/01/10/coalitieakkoord-omzien-naar-elkaar-vooruitkijken-naar-de-toekomst>

Weatherburn, D. & Lind, B. (2001). *Delinquent-prone communities*. Cambridge: Cambridge University Press.

Weijers, I., Ferwerda, H & Roks, R. (2021(1)). *Te groot voor de wijkagent, te klein voor de recherche*. *Proces*, 100 (5), 264-275.

Weijers, I., Ferwerda, & Roks, R. (2021(2)). *Verharding van de jeugdcriminaliteit. Het probleem van de potentiële doorgroeiers*. *Nederlands Juristenblad*, 14-20.

Weerman F. (2017) *Sociale media en smartphones als verklaring voor de daling in jeugdcriminaliteit?* *Justitiële verkenningen*, 43 (1), 71-87.

Wegwijzer Jeugd en Veiligheid (z.d.). *LVB jongeren, voorkomen dat ze tussen wal en schip raken*. Geraadpleegd op 21-02-2022 via <https://wegwijzerjeugdenveiligheid.nl/lvb-jongeren-en-criminaliteit>

Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid. (2009). *Vertrouwen in de school: over de uitval van 'overbelaste' jongeren*. Amsterdam: Amsterdam University Press.

Wolsink, J., de Boer, H. & van Wijk, A. (2021). *Jeugdproblematiek in Zwolle Een onderzoek naar de omvang, aard en aanpak*. Arnhem: Bureau Beke.

6 Bijlagen

Bijlage 1. Tabel incidentsoorten politie

Incidentsoort - categorie	Incidentsoort
Bedreiging/chantage/afpersing	Bedreiging
	Chantage/afpersing
Bezit-/handel wapens	Bezit overige wapens
	Bezit vuurwapens
	Handel overige wapens
Drugs gerelateerd	Bezit Harddrugs (Lijst I)
	Bezit Softdrugs (Lijst II)
	Vervaardigen Softdrugs (Lijst II)
	Vervaardigen Harddrugs (Lijst I)
	Handel E.D. Harddrugs (Lijst I)
	Handel E.D. Softdrugs (Lijst II)
	Overige drugsdelicten
Geweld gerelateerd	Doodslag/moord
	Eenvoudige mishandeling
	Openlijke geweldpleging tegen personen
	Zware mishandeling
Mensenhandel	Mensenhandel Seksuele Uitbuiting
	Mensensmokkel
	Mensenhandel Uitbuiting In Strafbare Activiteiten
	Mensenhandel Overige Vormen van Uitbuiting
Witwassen	Witwassen

Bijlage 2. Tabel maatschappelijke kwalificatie OM

Maatschappelijke kwalificatie - categorie	Maatschappelijke kwalificatie
Opiumwet	Handel drugs lijst II
	Wiet/ hennep productie
	Handel drugs lijst I
	Wiet/ hennep handel en smokkel
	Heroïne handel smokkel
	Cocaïne handel smokkel
	Harddrugs overig handel en smokkel
	Straathandel / drugsrunners
	Ecstasy handel en smokkel
	Hasj handel en smokkel
	Amfetamine handel en smokkel
	Coffeeshop gerelateerd
	Handel drugs
	Harddrugs overig productie
	Amfetamine productie

	Wiet/ hennep productie (medeplichtig)
	GHB handel en smokkel
	Heroïne/Cocaïne
	Wiet/ hennep productie (medeplegen)
	Heroïne handel smokkel (medeplegen)
	Harddrugs overig handel en smokkel (medeplegen)
	Handel drugs lijst I
	Verdovende middelen Opiumwet
	GHB productie
	Ecstasy productie
Wapenbezit/-handel	Vuurwapens bezit
	Bezit wapen categorie II/III/IV
	Slag en stootwapens bezit
	Bezit wapen categorie I
	Steekwapen bezit
	Explosieven bezit (voorbereiding)
	Slag en stootwapens handel
Bedreiging/afpersing	Explosieven bezit
	Bedreiging
	Afpersing
	Bedreiging via internet
Witwassen	Witwassen
Fraude met betaalproducten/online handel	Fraude met betaalproducten (geldezel)
	Fraude met online handel
	Fraude met betaalproducten (geldezel) (medeplegen)
	Fraude met betaalproducten (geldezel) (medeplichtig)
Overlastgevende jeugd/alcohol	Overlastgevende jeugdgroepen
	Onder invloed van alcohol
	Overlastgevende jeugdgroepen (medeplegen)
Mensenhandel	Mensensmokkel
	Mensenhandel seksuele uitbuiting
	Mensenhandel
Criminele jeugdgroepen/samenwerkingsverbanden	Criminele jeugdgroepen
	Criminele samenwerkingsverbanden
Geweld gerelateerd	Mishandeling
	Uitgaansgeweld
	Openlijke geweldpleging
	Huiselijk geweld overig
	Zware mishandeling
	Geweld tegen beroepsbeoefenaars overig
	Geweld tegen beroepsbeoefenaars politie
	Huiselijk geweld oudermishandeling
	Huiselijk geweld partnermishandeling
	Doodslag
	Geweld tegen beroepsbeoefenaars OV
	Moord
	Huiselijk geweld kindermishandeling
	Geweld in het openbaar vervoer
	Mishandeling
	Geweld tegen beroepsbeoefenaars politie (poging)
	Geweld in de sport

	Eergerelateerd geweld
	Geweld tegen beroepsbeoefenaars ziekenhuizen
	Uitgaansgeweld (poging)
	Uitgaansgeweld (medeplegen)
	Geweld tegen beroepsbeoefenaars ambulance
	Voetbalvandalisme
	Eergerelateerd geweld (poging)
	Mishandeling (verzwarende omstandigheden)
Cybercrime	Cybercrime overig
Leerplichtzaken	Leerplichtzaken
Lichte zaken	Winkeldiefstal
	Diefstal brom-/ snorfiets
	Overige eenvoudige diefstal
	Woninginbraak
	Diefstal van fiets
	Autodiefstal
	Diefstal uit/vanaf auto
	Kentekenplaatdiefstal
	Brandstofdiefstal
	Overige motorvoertuigendiefstal
	Koperdiefstal
	Ladingdiefstal

Bijlage 3. Overzicht bronbestanden analyse Zicht op Ondernijning

- Basisregistratie Personen (BRP) van gemeenten 2019;
- Voortijdig schoolverlaters 2008-2017;
- Hoogste opleiding in 2018;
- Haltjongeren van 12 tot 18 jaar 2009-2018;
- Inschrijvingen van leerlingen in het speciaal onderwijs 2009-2018;
- Personen en hun juridische ouders 2019;
- Huishoudenskenmerken 2019;
- Wanbetalers Zorgverzekeringswet 2010-2018;
- Bestand life-events 2012-2018;
- Personen met schuldsanering via de Wet Schuldsanering;
- Delict kenmerken van personen die door de politie zijn geregistreerd als verdachte van een misdrijf in 2019.

Bijlage 4. Tabel gemeenten geselecteerd voor verdiepend onderzoek (bron: Zicht op Ondermijning)

Regio		Inwoners per januari 2020 ⁶	Aantal politieregistraties	Risicoscore Jonge aanwas
Noord-Limburg	Venlo	68.278	739	0.16
	Venray	43.614	223	0.15
Midden-Limburg	Roermond	58.260	369	0.17
	Echt-Susteren	31.610	150	0.15
Zuid-Limburg	Heerlen	87.086	837	0.18
	Kerkrade	45.749	420	0.18
	Vaals	10.105	26	0.17

Bijlage 5. Vragenlijst zelfrapportage jongeren (bron: Ventio)

1. Scholen per gemeente waar de vragenlijst is afgenomen

Gemeente	Basisonderwijs	Voortgezet Onderwijs	Middelbaar Beroepsonderwijs
Kerkrade	8	1	-
Heerlen	4	8	3
Vaals	2	-	-
Echt-Susteren	1	1	-
Roermond	2	-	-
Weert	-	-	1
Venlo	6	1	3
Venray	-	1	-

2. Vragen over criminaliteit

Concept	Vragen
Bezit - softdrugs	Heb je ooit wiet (marihuana) of hasj gebruikt?
Bezit - harddrugs	Heb je ooit XTC (ecstasy, MDMA), paddo's (of magic mushrooms), cocaïne, heroïne of amfetamine (uppers, pep of speed) gebruikt?
Drugsdelicten	Heb je wel eens softdrugs zoals wiet of hasj verkocht?
	Heb je ooit marihuana of hasj verpakt?
	Heb je weleens XTC (Ecstasy, MDMA), paddo's (of magic mushrooms), cocaïne, heroïne of amfetamine verkocht?
	Heb je ooit ecstasy, MDMA, heroïne, cocaïne, amfetamine of andere harddrugs gesneden, verpakt of gekookt/gemaakt?
	Heb je ooit iemand doorgestuurd naar een dealer?
Bedreiging	Heb je weleens iemand bedreigd met de bedoeling hem/haar bang te maken?
	Heb je weleens iemand op straat bedreigd met de bedoeling iets van hem of haar te stelen?

⁶ Via www.allecijfers.nl

Mishandeling	Heb je weleens expres iemand met een wapen verwond? Bijvoorbeeld met een knuppel, een schaar of een mes.
	Heb je wel eens geprobeerd seks te hebben met iemand die dat niet wilde?
Wapenbezit	Heb je wel eens een wapen (shank) bij je (pistool, mes, pepperspray, taser)?
Cybercriminaliteit (getuige)	Heb je ooit iemand online drugs of andere illegale dingen zien verkopen?
Cybercriminaliteit (betrokkenheid)	Heb je ooit online gedaan alsof je iemand anders bent om geld of informatie te krijgen?
	Is jou wel eens online geld of drugs aangeboden en moest je daarvoor iets doen?
	Heb je ooit online drugs of andere illegale dingen verkocht?
Medeplichtigheid	Heb je in het afgelopen jaar anderen geholpen bij iets crimineels? Bijvoorbeeld door op de uitkijk te staan bij een inbraak.
Lid van bende	Ben je ooit lid geweest of ben je nu lid van een bende?
Wapenhandel	Ben je wel eens betrokken geweest bij de verkoop van illegale wapens?
Mensenhandel - seksuele uitbuiting (getuige)	Heb je ooit gezien dat iemand andere mensen dwong om in de prostitutie te gaan?
Mensenhandel - seksuele uitbuiting (betrokkenheid)	Heb je ooit deelgenomen aan activiteiten die andere mensen dwingen tot prostitutie?
Mensenhandel - criminele uitbuiting (getuige)	Heb je ooit gezien dat iemand die een ander dwong om een misdaad te plegen (bijvoorbeeld iemand dwingen iets te stelen of drugs te verkopen)?
Mensenhandel - criminele uitbuiting (betrokkenheid)	Heb je meegedaan met het dwingen van anderen om iets crimineels te doen? (bijvoorbeeld hen dwingen iets te stelen of drugs te verkopen)?
Vervolg vragen	Hoe vaak in de afgelopen 3 maanden?
	Alleen of samen gepleegd?
	Heeft iemand je gevraagd om dat te doen?
	Hoe oud was je toen je dit voor het eerst deed?

3. Vragen over risico- en beschermende factoren

Concept	Vragen
Prosociaal gedrag	Ik probeer aardig te zijn tegen anderen. Ik houd rekening met hun gevoelens.
	Ik help iemand die zich niet goed voelt.
Hyperactiviteit/aandachtsproblemen	Ik ben snel afgeleid.
	Ik kan niet lang stilzitten.
Emotionele problemen	Ik voel me vaak verdrietig of ongelukkig.
	Ik vind nieuwe situaties spannend.
Gedragsproblemen	Ik kan driftig zijn.
	Ik vecht vaak.
Slachtofferschap (lichamelijk geweld)	Heeft iemand je in de afgelopen 3 maanden wel eens zo geslagen of geschopt dat je daardoor gewond bent geraakt? (bijvoorbeeld blauwe plekken, bloedneus, blauw oog of ernstige verwondingen).
Relatie met ouders	Als het slecht met je gaat, probeert je vader/moeder je dan te troosten of te helpen?
	Vind je dat je snel straf krijgt thuis?
	Heb je geheimen voor jouw vader/moeder over wat je doet in jouw vrije tijd?

	Voordat je weg gaat, wil jouw vader/moeder dan weten waar je naar toe gaat en met wie?
	Worden je ouders boos als je iets doet wat niet mag?
Erbij horen	Ik wil dat anderen mij accepteren zoals ik ben.
	Ik wil er graag bij horen.
Belang van geld	Ik vind het belangrijk om veel geld te verdienen.
	Het is oké om iets crimineels te doen als je er geld voor krijgt.
Morele ontkoppeling	Moral Disengagement Scale (32 vragen) (zie 4).
School	Hoe was je laatste rapport?
	Ik ga met plezier naar school.
	Ik verveel me op school.
	Heb je ooit gespijbeld?
	Ben je de laatste 6 maanden wel eens van school geschorst?
Delinquentie van vrienden	Heb je vrienden/vriendinnen die in de afgelopen 3 maanden weleens iets op straat hebben vernield (bijvoorbeeld een ruit ingegooid, een fiets, verkeersbord, lantaarnpaal of bushokje beschadigd)?
	Heb je vrienden/vriendinnen die in de afgelopen 3 maanden wel eens iets dat goedkoper was dan 10 euro uit een winkel meegenomen hebben zonder te betalen (bijvoorbeeld een krant, snoep, sigaretten, make-up, geld of iets anders)?
	Heb je vrienden/vriendinnen die in de afgelopen 3 maanden wel eens iemand zo hard geslagen dat daar iemand bij gewond is geraakt (bijvoorbeeld een bloedneus, blauw oog of ergere verwondingen)?
Politiecontact	Heb je vrienden/vriendinnen die in de afgelopen 3 maanden wel eens met de politie in aanraking zijn geweest omdat zij werden verdacht van een strafbaar feit? (een strafbaar feit is iets dat wel kan gebeuren, maar volgens de wet niet mag).
	Heb je weleens een waarschuwing van of een gesprek met een politieagent gehad omdat je iets had gedaan dat niet mocht?
JJZ	Ben je weleens door een rechter veroordeeld tot een straf in een jeugdinrichting? (een jeugdgevangenis of een behandelinrichting)
Criminaliteit van gezinsleden	Hebben een of allebei jouw ouders ooit in de gevangenis gezeten?

4. Morele ontknoping

Vragen
Het is oké om te vechten om je vrienden te beschermen.
Iemand stompen en duwen is soms gewoon grappig.
Het vernielen van bezittingen is geen groot probleem als je nagaat dat sommige mensen anderen in elkaar slaan.
Iemand in een bende zou niet de schuld moeten krijgen van de problemen die de bende veroorzaakt.
Als mensen in slechte omstandigheden leven kunnen ze er weinig aan doen dat ze zich agressief gedragen.
Het is prima om kleine leugens te vertellen omdat ze toch weinig schade aanrichten.
Sommige mensen verdienen het om als dieren te worden behandeld.
Als mensen vechten of zich misdragen op school is dat de schuld van de leraar.
Het is oké om iemand te slaan die slechte dingen zegt over je familie.
Het slaan van andere leerlingen die vervelend zijn, betekent gewoon dat je ze een "lesje" leert.
Een beetje geld stelen is niet zo erg in vergelijking met veel geld stelen.
Iemand die alleen maar voorstelt om regels te overtreden heeft eigenlijk geen schuld als anderen het vervolgens doen.
Als mensen niet worden verbeterd zijn ze ook niet verantwoordelijk voor hun slechte gedrag.
Mensen vinden het niet erg om geplaagd te worden omdat het interesse in hen toont.
Het is oké om iemand die zich gedraagt als een gluipeerd slecht te behandelen.

Als mensen onvoorzichtig omgaan met waar ze hun spullen laten is het hun eigen schuld als ze gestolen worden.
Het is oké om te vechten als de eer van je groep wordt bedreigd.
Iemands fiets gebruiken zonder toestemming is gewoon "lenen".
Het is oké om een leerling te beledigen omdat hem/ haar slaan erger is.
Als een groep besluit om samen iets slechts uit te halen, dan is het oneerlijk om de afzonderlijke personen in de groep hiervoor te beschuldigen.
Mensen hebben geen schuld voor het gebruik van scheldwoorden als al hun vrienden dat ook doen.
Iemand plagen doet de ander niet echt pijn.
Iemand die vervelend is verdient het niet om behandeld te worden als een mens.
Mensen die slecht behandeld worden doen vaak dingen waardoor ze dat verdienen.
Het is oké om te liegen om je vrienden uit de problemen te houden.
Het is niet erg om af en toe "high" of stoned te worden.
Vergeleken met de illegale dingen die mensen doen, is het niet zo erg om wat dingen uit de winkel mee te nemen zonder te betalen.
Het is oneerlijk om iemand te beschuldigen als hij/ zij slechts een kleine rol speelde in de problemen die een groep heeft veroorzaakt.
Mensen kunnen niet beschuldigd worden van slecht gedrag als er sprake was van groepsdruk.
Beledigingen over en weer tussen mensen doen niemand pijn.
Sommige mensen moet je hard behandelen omdat ze geen gevoelens hebben die gekwetst kunnen worden.
Mensen zijn niet schuldig aan hun slechte gedrag als hun omgeving hen te veel dwingt.

Bijlage 6. Maatschappelijke klassen m.b.t. ondermijning – Zicht op Ondermijning

Omschrijving maatschappelijke klasse	Feitcode
Bezit harddrugs (Lijst I)	F40
Bezit Softdrugs (Lijst II)	F41
Handel e.d. harddrugs (Lijst I)	F42
Handel e.d. softdrugs (Lijst II)	F43
Overige drugsdelicten	F47
Overlast i.v.m. Alcohol/Drugs	E38
Vervaardigen harddrugs (Lijst 1)	F44
Vervaardigen Softdrugs (Lijst II)	F45
Afpersing	A82
Wapenbezit (vuurwapens)	F70
Wapenhandel	F71
Wapenbezit (overige)	F72
Handel in overige wapens	F73
Witwassen	F94
Bedreiging	F530
Eenvoudige mishandeling	F550
Zware mishandeling	F551
Moord/doodslag	F540
Mensenhandel (seksuele uitbuiting)	F561
Mensenhandel (arbeidsuitbuiting)	F562
Mensenhandel (criminele uitbuiting)	F563
Mensenhandel (overige vormen)	F565
Mensensmokkel	F5294
Cybercrime	F90

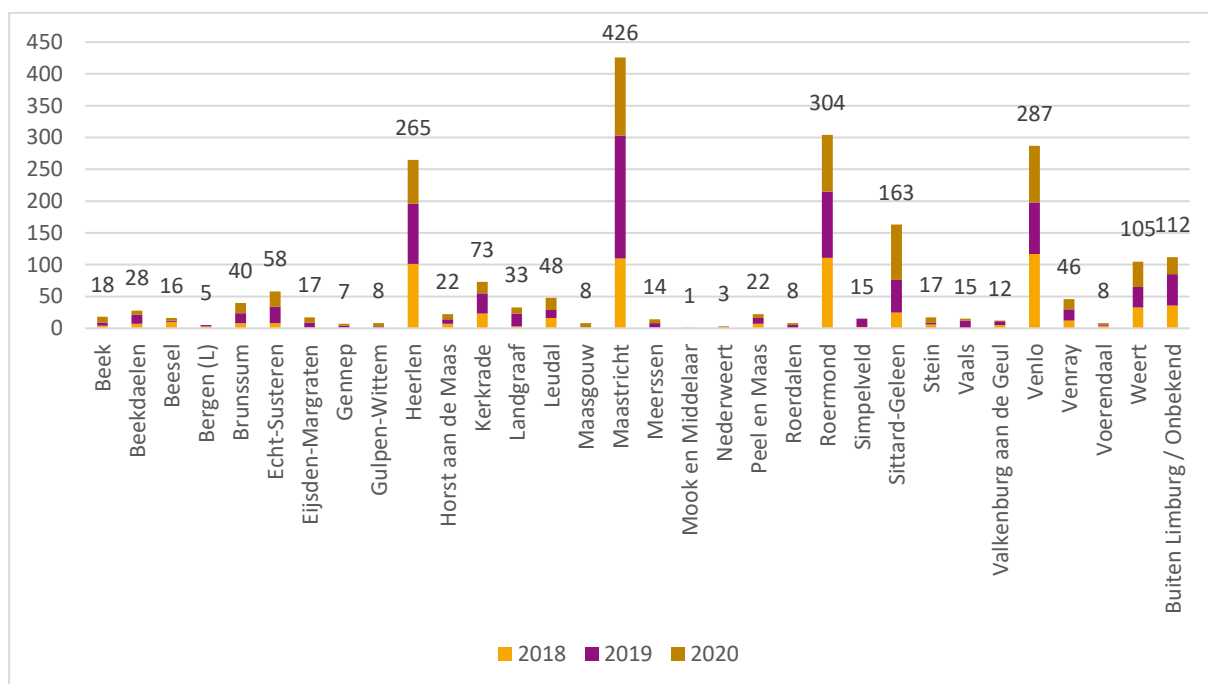
Bijlage 7. Tabel aantal incidenten jeugdigen per 1.000 inwoners per pleeggemeente (periode 2018 – 2020)

Gemeente	Incidenten per 1.000 inwoners 2018	Incidenten per 1.000 inwoners 2019	Incidenten per 1.000 inwoners 2020
Beek	0,82	0,69	1,01
Beekdaelen	0,67	0,25	1,39
Beesel	1,19	0,81	0,30
Bergen (L)	0,46	0,46	0,31
Brunssum	1,52	1,46	1,58
Echt-Susteren	0,66	1,36	1,46
Eijsden-Margraten	1,25	1,29	0,54
Gennep	0,59	1,00	1,06
Gulpen-Wittem	1,06	0,77	0,64
Heerlen	2,42	2,45	2,37
Horst aan de Maas	0,92	0,50	0,99
Kerkrade	1,92	2,02	2,32
Landgraaf	0,82	1,60	1,28
Leudal	1,03	1,32	1,09
Maasgouw	0,55	0,97	0,63
Maastricht	1,80	1,92	2,14
Meerssen	0,74	0,69	1,38
Mook en Middelaar	0,26	0,38	0,38
Nederweert	0,18	0,65	0,82
Peel en Maas	0,55	0,81	0,83
Roerdalen	0,43	0,78	0,29
Roermond	2,04	1,72	2,61
Simpelveld	0,85	0,86	0,38
Sittard-Geleen	1,25	1,81	1,77
Stein	0,96	0,92	1,16
Vaals	0,51	1,19	0,40
Valkenburg aan de Geul	0,97	1,94	1,22
Venlo	2,31	2,04	2,22
Venray	0,72	1,04	0,94
Voerendaal	0,81	0,00	0,24
Weert	1,02	1,38	1,16
Limburg	1,33	1,45	1,53

Bijlage 8. Tabel woonplek verdachte jeugdigen periode: 2018 t/m mei 2021 (bron: Politie)

	Woonplek	Aantal in procenten
Nederland	Limburg	77,6 %
	Noord-Brabant	3,9 %
	Gelderland	1,6 %
	Elders Nederland	6,6 %
RNI geregistreerd		4,7 %
Woonplaats/verblijfplaats onbekend		3,3 %
Buitenland		2,3 %
		100 %

Bijlage 9. Figuur aantal lichte delicten per pleeggemeente (periode: 2018 t/m 2020 - bron: OM)

Bijlage 10. Tabel HALT-registraties

	Percentage jongeren met HALT-registratie	Gemiddeld aantal HALT-registraties per persoon
Niet-verdacht Nederland	3%	0,04
Niet-verdacht Limburg	3%	0,04
Ondermijnend Nederland	29%	0,35
Ondermijnend Limburg	26%	0,31
Niet-ondermijnend Nederland	22%	0,26
Niet-ondermijnd Limburg	21%	0,25

Bijlage 11. Onderverdeling Wet Wapens en Munitie

Bron: <https://www.de-strafrechtadvocaat.nl/verboden-wapenbezit-advocaat/>

Categorie 1 wapens

- Soort wapens: Niet-vuurwapens
- Voorbeelden: Stiletto's, vlindermessen, ploertendoders, boksbeugels

Categorie 2 wapens

- Soort wapens: Zware of aangepaste vuurwapens, wapens die gebruik maken van vuur, gas, elektriciteit of ontploffingen
- Voorbeelden: Automatische vuurwapens, geweer met afgezaagde loop, pepperspray, stroomstootwapens

Categorie 3 wapens

- Soort wapens: Niet-aangepaste vuurwapens, werpmessen, alarmpistolen, toestellen die projectielen afschieten
- Voorbeelden: Geweren, revolvers en pistolen, alarm- en startpistolen

Categorie 4 wapens

- Soort wapens: Restcategorie van lichte wapens
- Voorbeelden: Zwaarden, kruisbogen, alarmpistolen, luchtwapens

Bijlage 12. Tabel bedragen en soorten verdachte transacties (bron: FIU)

Aantal transacties per bedrag (in categorieën)

Bedrag in €	Aantal
0 - 10	20
10 - 100	324
100 - 1.000	661
1.000 - 10.000	133
10.000 - 100.000	66
100.000 - 1.000.000	15
1.000.000 - 10.000.000	5
Eindtotaal	1.224

Aantal transacties per transactiesoort

Transactiesoort	Aantal
Girale overboeking	971
Money transfer vanuit Nederland	104
Storting op rekening	37
Money transfer naar Nederland	31
Money transfer binnen Nederland	28
Credit/prepaid card betaling met Nederlandse kaart	24
Debet card betaling met Nederlandse kaart	19
Opname van rekening	12
Storting prepaidkaart	10
Afsluiten leningsovereenkomst	6
Contante betaling bij aankoop door klant	4
Crypto naar crypto (van A naar B)	3
Aankoop crypto door klant (van fiat/credits)	2
Aankoop/verkoop onroerende zaak	2
Geldautomaatstorting	2
Overige	2
Spontane verstrekking	2
Storting op crypto account	2
Aankoop/verkoop onderneming	1
Beëindiging cliëntrelatie	1
Speelpenningen aankoop door klant	1

© 2022, Regionaal Informatie en Expertisecentrum Limburg.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag zonder bronvermelding worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door print-outs, kopieën, of op welke andere manier zonder voorafgaande toestemming van de uitgever.

E: RIEC-Limburg@limburg-zuid.politie.nl

T: 088 - 1687380

P: Postbus 1710, 6201 BS Maastricht

www.riec.nl

Ondermijnende jeugdcriminaliteit in Limburg

Er speelt vanalles, maar lang niet alles wordt gezien.
Pas als je focus aanbrengt, ga je het zien.

Wat is de aard en omvang van jongeren die betrokken zijn of kunnen worden in de ondermijnende criminaliteit in Limburg?

HET ONDERZOEK

Om een zo breed mogelijk beeld te krijgen van ondermijning onder Limburgse jeugdigen, wordt niet alleen naar de cijfers gekeken, maar ook naar ervaringen van professionals die met jeugd werken en van Limburgse jongeren zelf.

- 1 Kwalitatief onderzoek**
80 interviews met professionals uit een breed scala aan instanties.

- 2 Kwantitatief onderzoek**
Gebruik van diverse databronnen.

- 3 Zelfrapportage onder de jeugd**

30%

van de bevroegde Limburgse jongeren
geeft aan betrokken te zijn geweest bij tenminste
één criminele activiteit

“ Via Snapchat, Instagram en TikTok communiceren ze met elkaar en zo ontstaan de netwerken. Het is heel belangrijk om daar zicht op te krijgen.

“ Kinderen in deze tijd staan, vooral met de komst van social media, onder enorme sociale- en groepsdruk waar ze aan bezwijken en sneller het criminele pad verkiezen.

“ Op het moment dat kinderen naar het voortgezet onderwijs gaan is er minder controle en is de kans dat een kind verkeerde keuzes maakt groter.

CONCLUSIES

- Geluiden uit de praktijk verschillen met geregistreerde cijfers.
- Zwaartepunt delicten op eenvoudige mishandeling en drugs.
- Scheidslijn tussen lichte en zware delicten vervaagt.
- Onvoldoende zicht op geldezels, cybercrime, criminele en seksuele uitbuiting.
- Snel geld verdienen is aantrekkelijk voor jeugd.
- Ronselen gebeurt offline en online, voornamelijk door (online) vrienden, kennissen en familie.
- Betrokkenheid van ouders is van cruciaal belang.
- School is een veilige plek voor jongeren waar vroegtijdig gesignaleerd kan worden.
- Vroegtijdig preventie inzetten kan beschermend werken.
- Hogere weerbaarheid van jongeren verkleint de kans op criminele verleidingen.

AANBEVELINGEN

PREVENTIEF

- Heb vroegtijdig aandacht voor de cognitieve, emotionele en morele ontwikkeling van kinderen.
- Geef in het onderwijs prioriteit aan het onderwerp ondermijnende criminaliteit.
- Benoem een aandacht functionaris kwetsbare jeugd die actief is in het onderwijs.
- Breng focus aan op mogelijk blinde vlekken en opkomende fenomenen.

PERSPECTIEF

- Ontwikkel een integrale, domein overstijgende aanpak op het thema ondermijnende jeugd.
- Sla met behulp van jongerenwerk een brug tussen jongeren en het onderwijs.
- Creëer een netwerk van credible messengers in Limburg.
- Houd bij revitalisering van buurten/wijken rekening met omgevingsfactoren die (mogelijk) van invloed zijn op jeugdcriminaliteit.

REPRESSIEF

- Onderzoek de doorontwikkeling van de repressieve aanpak.

SUCCESSSEN EN BEHOEFTE

Benoemde successen zijn relatie leerling- docent, naast didactiek ook aandacht voor sociale ontwikkeling, verkleinen afstand straat en systeem en inzet van jongerenwerkers. Er is behoefte aan vroeg signalering, maatwerk in preventie en repressie, bieden van perspectief en effectief samenwerken tussen verschillende domeinen.

Deze infographic is een product van RIEC Limburg. Aan de inhoud van deze infographic kunnen geen rechten worden verleend. Bij vragen kunt u contact opnemen met de Task Force Jeugdige Ondermijners van RIEC Limburg: riec-tfjo.limburg@politie.nl